

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА

Ніжинський університет
імені Миколи Гоголя

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА

Навчально-методичний посібник

Укладач:

А. А. Бобро

Ніжин – 2025

УДК 378.091: 373,3] (075,8)

П24

Рекомендовано Вченою радою

Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

(НДУ ім. М. Гоголя)

Протокол № 16 від 30.06.2024 року

Рецензенти:

Акімова О. М. – канд. пед. наук, доцентка кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської міської ради;

Білоусова Н. В. – канд. пед. наук, доцентка кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

П24 Педагогіка партнерства: навчально-методичний посібник здобувачам вищої освіти другого (магістерського) рівня ОПП Початкова освіта / авт.-укл. А. А. Бобро. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2025. – 104 с.

Навчально-методичний посібник «Педагогіка партнерства» розроблений здобувачами вищої освіти другого (магістерського) рівня ОПП Початкова освіта і містить комплекс матеріалів: матеріали до лекційного курсу, структуру навчальної дисципліни, питання практичних занять, завдання до НДЗ, самостійної роботи, орієнтовний перелік питань до контрольних робіт за розділами, питання та рекомендації до складання екзамену.

© А. А. Бобро, укладання, 2025

© НДУ ім. М. Гоголя, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ І. ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС.....	6
1.1. Тематика лекцій.....	6
1.2. Матеріали до лекційних занять.....	8
1.2.1. Тема 1. Концептуальні засади, сутність та специфіка педагогіки партнерства	8
1.2.2. Тема 2. Принципи та завдання педагогіки партнерства. Педагогіка партнерства як передумова якісних змін в освітньому просторі України	14
1.2.3. Тема 3. Особливості реалізації педагогічного партнерства в Новій українській школі. Зарубіжний досвід організації педагогічного партнерства	21
1.2.4. Тема 4. Сучасні стратегії налагодження педагогічного партнерства в освіті. Педагогічне партнерство ЗЗСО з різними соціальними інститутами.....	30
1.2.5. Тема 5. Основні моделі та напрямки налагодження партнерської взаємодії у сфері початкової освіти.....	42
1.2.6. Тема 6. Ефективні форми та методи налагодження партнерської взаємодії у сфері початкової освіти.....	53
1.2.7. Тема 7. Технології залучення суб'єктів освітнього процесу у сфері початкової освіти до партнерської взаємодії.....	62
1.2.8. Тема 8. Партнерство в дії: особливості налагодження та ефективного провадження партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу у сфері початкової освіти	70
1.2.9. Тема 9. Проекти партнерської взаємодії у професійній діяльності вчителя початкових класів	82
РОЗДІЛ ІІ. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА»	86
2.1. Загальна інформація про дисципліну	86
2.2. Тематика практичних занять	89
2.3. Завдання до самостійної роботи	92
2.4. Орієнтовні питання до контрольних робіт за розділами та екзамену	96
2.5. Критерії оцінювання	98
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ТА РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	102

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку освіти виникла потреба у педагогах нового типу, які мають не тільки глибокі компетентності з фахових дисциплін, а насамперед, володіють рядом додаткових навичок, які забезпечують професійну ерудицію, вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі, швидко приймати рішення, брати відповідальність на себе, критично підходити до вирішення різних ситуацій, високу загальну культуру, здатність формувати творчу особистість майбутнього громадянина, співпрацювати з різними інституціями для досягнення мети. Процес розвитку зазначених вище навичок багато в чому залежить від формування готовності майбутніх учителів початкових класів до організації і впровадження освітнього процесу у сучасній початковій ланці закладу загальної середньої освіти. Даний процес супроводжується суттєвими змінами у педагогічній теорії та практиці освітньої системи України та освітнього процесу сучасного закладу вищої освіти.

В концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року наголошується на компетентнісній парадигмі освіти й педагогіці партнерства. Одним із важливих шляхів розбудови сучасної освіти, створення умов для всебічного розвитку особистості, реалізації її здібностей, творчого потенціалу є партнерство. Світовий досвід переконує, що досягнути злагоди у суспільстві та підвищити ефективність розвитку будь-якої сфери діяльності можна лише за умов співробітництва всіх секторів суспільства. Концепція Нової української школи базується на якісно новому рівні побудови взаємовідносин між педагогами, учнями, їхніми батьками та іншими суб'єктами освітнього процесу.

Формула Нової школи складається з восьми ключових компонентів, одним із яких є педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, вчителем і батьками. В основу педагогіки партнерства покладено спілкування, взаємодію та співпрацю між учителем, учнем і батьками. Вчитель має бути другом, а родина – залученою до побудови освітньої траєкторії дитини. Освітнє середовище – це та модель, яка формує у дитині певну поведінку. Освітній процес за педагогікою партнерства не може бути одностороннім, тобто лише навчальним, тут має застосуватися комплексний підхід до навчання і виховання. Актуальність порушеної проблеми підтверджується розвитком освіти в нових соціально-економічних, суспільних умовах, які потребують пошуку та реалізації нових механізмів виховання людини, підготовки конкурентоспроможного фахівця. Таким механізмом є партнерство.

У процесі реформування української освіти для оптимізації навчального процесу необхідно поглянути на взаємодію між учасниками освітнього процесу крізь призму нових підходів, що передбачають: створення сприятливої атмосфери для співпраці; перехід від передачі педагогом матеріалу, який може бути одержаний із доступних джерел, та переходу до активного спілкування з учнями в процесі освітньої діяльності; інтенсифікацію впровадження в освітній процес «активних» методів навчання, які спрямовані на розкриття особистості, розвиток

її ініціативності, мотивації до пізнавальної діяльності, що розкрито в чинних нормативних документах системи освіти, а саме: у Законі України «Про загальну середню освіту» та в Концепції «Нова українська школа».

Навчально-методичний посібник розроблений згідно з діючою програмою підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта другого (магістерського) рівня та містить матеріали до лекційного курсу, матеріали що організують самостійну, індивідуальну та аудиторну роботу здобувачів. В ньому охарактеризовані основні напрями змісту навчальної дисципліни та комплексно представлені всі види робіт: плани практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи, завдання до контрольних робіт за розділами, що передбачені дисципліною, перелік рекомендованих та використаних джерел. На допомогу студенту представлені теоретичні матеріали доповнені організаційними матеріалами, та переліком нормативної бази з організації партнерської взаємодії вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти.

Представлені у посібнику матеріали базуються на концепції Нової Української школи і співвіднесені з актуальними вимогами сучасного закладу загальної середньої освіти першого ступеня.

РОЗДІЛ І. ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

РОЗДІЛ І. «ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ»

Тема 1. Концептуальні засади, сутність та специфіка педагогіки партнерства.

Сучасні зміни в освітньому просторі України. Зміст та сутність понять «партнерство», «педагогіка партнерства». Історія становлення педагогіки партнерства як теорії гуманної педагогіки. Педагогіка партнерства як цінність громадянського суспільства та індикатор його сталого розвитку.

***Ключові поняття:** педагогічне партнерство, партнерська взаємодія, педагогіка партнерства, співпраця.*

Тема 2. Принципи та завдання педагогіки партнерства. Педагогіка партнерства як передумова якісних змін в освітньому просторі України. Основні ідеї та принципи педагогіки партнерства. Мета, завдання педагогічного партнерства. Передумови педагогіки партнерства у роботі з суб'єктами освітнього процесу та еволюція партнерських відносин. Особливості реалізації педагогіки партнерства у початковій освіті. Основні умови організації педагогіки партнерства.

***Ключові поняття:** педагогіка партнерства, принципи партнерства, передумови партнерства, початкова освіта.*

Тема 3. Особливості реалізації педагогічного партнерства в Новій українській школі. Зарубіжний досвід організації педагогічного партнерства. Положення педагогіки партнерства у концепції Нова українська школа. Нормативно-правова база, яка регламентує педагогічну взаємодію вчителя з суб'єктами освітнього процесу. Створення нового освітнього середовища початкової школи. Спільна діяльність учителя й учнів на засадах взаєморозуміння, єдності інтересів і прагнень. Зміна ролі педагога в сучасному ЗЗСО. Позитивні практики до організації партнерської взаємодії у зарубіжних країнах.

***Ключові поняття:** Нова українська школа, педагогічна взаємодія, нове освітнє середовище, взаєморозуміння, партнерська взаємодія, зарубіжні країни.*

Тема 4. Сучасні стратегії налагодження педагогічного партнерства в освіті. Педагогічне партнерство ЗЗСО з різними соціальними інститутами. Поняття стратегія, комунікаційна стратегія, педагогічна стратегія. Види та особливості роботи вчителя початкових класів при застосуванні різних комунікаційних стратегій. Методика організації індивідуальної бесіди на основах партнерства. Педагогічне партнерство як стратегія розширення соціально-педагогічної діяльності закладів освіти. Загальне поняття про соціальні інститути. Місце інституту освіти в суспільстві. Особливості організації освітнього партнерства з представниками різних соціальних інститутів: працівниками соціальних служб, юристами, журналістами, громадськими організаціями, спонсорами та ін. Партнерська взаємодія між ЗЗСО

та громадою. Принципи ефективної педагогічної взаємодії з представниками різних соціальних інститутів за умови пріоритету інтересів дитини. Стратегії налагодження партнерських відносин з різними соціальними інститутами.

Ключові поняття: педагогічні стратегії, партнерство, соціальні інститути, стратегії налагодження партнерства.

РОЗДІЛ II. «ДІЄВІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СФЕРІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ.

Тема 5. Основні моделі та напрямки налагодження партнерської взаємодії у сфері початкової освіти. Моделі налагодження партнерської взаємодії з суб'єктами освітнього процесу у сфері початкової освіти (інформаційно-консультативна, різнорівневої взаємодії, партнерських відносин). Алгоритм створення та функціонування моделі партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу у сфері початкової освіти. Організація взаємодії закладу освіти з батьками учнів. Напрямки партнерської взаємодії з суб'єктами освітнього процесу у сфері початкової освіти.

Ключові поняття: моделі налагодження партнерської взаємодії, сфера початкової освіти, напрямки партнерської взаємодії, взаємодія, суб'єкти освітнього процесу.

Тема 6. Ефективні форми та методи налагодження партнерської взаємодії у сфері початкової освіти.

Форми і види партнерської взаємодії з суб'єктами освітнього процесу. Форми співпраці з спрямовані на зміцнення партнерської взаємодії вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу. Зміст, сучасні форми проведення зустрічей вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу. Форми роботи вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу. Індивідуальна форма роботи. Колективна форма роботи. Інноваційні форми роботи.

Ключові поняття: партнерська взаємодія, суб'єкти освітнього процесу, форми співпраці, види співпраці, вчитель початкових класів.

Тема 7. Технології залучення суб'єктів освітнього процесу у сфері початкової освіти до партнерської взаємодії. Організація взаємодії вчителя з суб'єктами освітнього процесу. Принципи роботи з суб'єктами освітнього процесу як партнерами. Основні етапи роботи. Технології залучення суб'єктів освітнього процесу. Культура партнерської взаємодії у професійній діяльності вчителя початкових класів. Технології партнерської взаємодії вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу.

Ключові поняття: організація взаємодії, суб'єкти освітнього процесу, партнери, етапи роботи, культура партнерської взаємодії, технології партнерської взаємодії, вчитель початкових класів.

Тема 8. Партнерство в дії: особливості налагодження та ефективного провадження партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу у сфері початкової освіти. Правила педагогічного спілкування із батьками. Уміння встановлювати контакт. Уміння ставити запитання. Уміння регулювати емоційне

напруження. Уміння вирішувати конфлікти. Сутнісна характеристика спілкування. Види, типи, і форми спілкування. Ознаки та особливості професійно-педагогічного спілкування вчителя. Методика організації контактної взаємодії на основах партнерства. Стили спілкування. Бар'єри спілкування у діяльності вчителя. Поняття стратегія, комунікаційна стратегія, педагогічна стратегія. Професійно-комунікативна компетентність вчителя початкових класів: діагностика визначення, методи розвитку.

Ключові поняття: спілкування, педагогічне спілкування, комунікаційні стратегії, педагогічні стратегії, професійно-комунікативна компетентність вчителя початкових класів.

Тема 9. Проекти партнерської взаємодії у професійній діяльності вчителя початкових класів. Сутнісна характеристика понять «проект», «проектна діяльність», «проект партнерської взаємодії», їх характеристика. Алгоритм розробки та реалізації проекту. Основні етапи розробки й реалізації проєктів партнерської співпраці вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу.

Ключові поняття: проєкт, проєктна діяльність, проєкт партнерської взаємодії, суб'єкти освітнього процесу, алгоритм.

1.2. Матеріали до лекційних занять

Тема 1. Концептуальні засади, сутність та специфіка педагогіки партнерства.

1. Зміст та сутність понять «партнерство», «педагогіка партнерства».
2. Історія становлення педагогіки партнерства як теорії гуманної педагогіки.
3. Педагогіка партнерства як цінність громадянського суспільства та індикатор його сталого розвитку.

1. Зміст та сутність понять «партнерство», «педагогіка партнерства».

Для розкриття сутності педагогіки партнерства з'ясуємо зміст поняття «партнерство», яке переважно визначається вченими:

- система взаємин, які відбуваються у процесі певної спільної діяльності;
- спосіб взаємодії і взаємин, організованих на принципах рівності, добровільності, рівнозначущості та доповнюваності всіх її учасників;
- організаційна форма спільної діяльності, що передбачає об'єднання осіб на відповідних умовах розподілу праці та активної участі в її реалізації;
- спосіб взаємин, за яких зберігаються права кожної із сторін, чітко узгоджені і злагоджені дії учасників спільної справи, що ґрунтуються на засадах взаємовигоди та рівноправності.

Аналіз роз'яснень поняття «партнерство» засвідчує багатоаспектність означеного поняття. На нашу думку, найбільш інтегрованим та цілісним тлумаченням означеного поняття є визначення Н. Бібік, згідно з яким педагогіка партнерства – чітко визначена система взаємин усіх учасників освітнього

процесу (учнів, батьків, учителів, управлінців), основою якої є принцип добровільності; ґрунтується на повазі й рівноправності всіх учасників, дотримуючись визначених норм (прав та обов'язків) та враховуючи ціннісні орієнтири кожної із сторін; передбачає активне включення всіх учасників у реалізацію спільних завдань та готовність брати на себе відповідальність за їх результати.

Більшість учених (І. Бех, Н. Бібік, Г. Назаренко) вказують на те, що педагогіка партнерства базується на повазі до особистості; доброзичливості та позитивному ставленню; довірі у стосунках; принципі «діалог – взаємодія – взаємоповага»; розподіленому лідерстві (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); соціальному партнерстві (рівність сторін, добровільність взяття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

Для сприяння самореалізації всіх школярів треба розуміти, що неповторною унікальністю є кожен учень. Таким чином, базовим принципом побудови освітнього середовища школи є пріоритет вільного розвитку особи, головна мета якого полягає в розумінні кожної особистості та виявленні до неї поваги. Здійснюючи аналіз видів педагогіки партнерства, варто звернути увагу на соціально-педагогічне партнерство, яке нами (на основі аналізу поглядів учених) розглядається як окрема форма взаємодії освітнього закладу з певними юридичними чи фізичними особами, яка базується на засадах пріоритетної ролі закладу освіти під час реалізації його особистісно-розвивальної функції. Учасниками такого партнерства є сім'я, педагоги та керівництво освітнього закладу.

Основною метою соціального партнерства є залучення батьків до освітнього процесу закладу освіти шляхом створення необхідних умов, що сприятимуть залученню сім'ї до підтримки та супроводу дитини в закладі освіти.

О. Коханова визначає партнерство, яке полягає у: встановленні партнерських стосунків з сім'ями учнів; побудові гуманістичних орієнтирів та способів їх досягнення під час спільної діяльності; залученні батьків до організації освітнього процесу та управління життєдіяльністю школи; науково-методичному та інформаційному супроводі як педагогічного, так і психологічного навчання батьків, яке сприяє підвищенню їхньої компетентності; проведенні різноманітних діагностик, мета яких полягає у визначенні запитів та реалізації освітніх потреб як батьків, так і учнів.

Соціально-педагогічне партнерство як чітко визначена система взаємин усіх учасників освітнього процесу (батьків, учнів, учителів, керівників) повинна забезпечувати:

- на рівні сім'ї (створення стимулюючої духовної та морально-психологічної атмосфери; оволодіння необхідним обсягом психолого-педагогічних знань; інтеграцію зі школою);
- на рівні діяльності педагога (стимулювання до творчого пошуку, уміння бачити проблеми та засоби їх розв'язання; пріоритет взаємин співробітництва, співтворчості; модернізація форм, методів навчання та виховання);
- на рівні діяльності керівництва закладів освіти (добір педагогічних працівників відповідного рівня, здатних сприяти розвитку учнів; забезпечення

умов для самостійної діяльності педагогів, підвищення їх загальнокультурного та професійного рівня).

Не менш важливим приреалізації педагогіки партнерства є врахування її психологічної основи, яку становлять суб'єкт-суб'єктні стосунки – співпраця як мінімум двох суб'єктів (учителі – батьки, учителі – учні, учителі – управлінці, батьки – управлінці, батьки – учні, управлінці – учні). Цей тип взаємин для освітнього процесу є найбільш оптимальним, бо дає можливість учневі діяти самостійно, однак інші учасники освітнього процесу діють разом та займають тьюторську позицію. Тому завдання педагогів, батьків та керівників полягає у створенні атмосфери, яка б сприяла розвитку можливостей учнів, задовольняла їхні інтелектуальні, емоційні та соціальні потреби. На нашу думку, найбільш вагомим у процесі реалізації педагогіки партнерства є таке:

- по-перше, особистісно зорієнтований підхід, суть якого полягає у взаємодії вчителя із дитиною на основі великої любові і поваги до неї. Такий шлях пропонували В. Сухомлинський та Ш. Амонашвілі. Проте не всі учні вірять у свою «рівність» з учителем, але й педагоги не готові до такого стилю стосунків;

- по-друге, партнерський підхід, при реалізації якого здійснюється розподіл функцій між учасниками освітнього процесу і організація їхньої співпраці. Наприклад, до завдань учителя належить ретельно підготувати для дитини навчальне завдання чи задачу, продумати хід його виконання в деталях, урахувуючи індивідуальні особливості учня. Завдання учня на добровільних засадах прийняти завдання, яке запропонував учитель, як своє і самостійно її виконати. У такому випадку обоє учасників освітнього процесу, учитель і учень, рівноправні, вони є суб'єктами діяльності: учитель не застосовує владу, так реалізується ідея рівності. Але не кожен учитель має достатній запас любові до дітей, проте кожен може побудувати навчання так, щоб дитина почувала себе істотою вільною і час від часу забувала, що в класі є «спостерігач»;

- по-третє, підхід, що сприяє самореалізації кожного учня; взаємодія вчителів, батьків та менеджерів освіти повинна бути спрямована на те, щоб кожний учень зміг розвинути здібності критичного мислення і незалежного висловлювання; поповнити знання у сферах, які передовсім цікаві учневі й розкривають перед ним нові шляхи пізнання; розвинути спроможність самостійно ухвалювати рішення; оволодіти необхідними навичками з базових та профільних предметів; навчитися радіти навчанню та поважати освіту; зміг розвинути свій емоційний інтелект; отримати необхідну індивідуальну педагогічну підтримку; зберегти і зміцнити моральне, фізичне і психічне здоров'я тощо. Робота з учнями будується на використанні в навчанні нових підходів, які переносять акцент не на накопичення знань, а на формування технологій розумової праці учнів та уміння застосовувати знання на практиці;

- по-четверте, створення ситуації успіху, яка полягає у співпраці вчителя і учнів, партнерстві на уроці, спільному процесі пізнання і відкриття.

Отже, педагогіка партнерства – напрям педагогіки, що включає собою систему методів і прийомів виховання і навчання на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості. Серед авторів: В. О. Сухомлинський,

Ш. А. Амонашвілі, І. П. Волков, І. П. Іванов, А. С. Макаренко, В. А. Карковський, С. М. Лисенкова, В. Ф. Шаталов та інші. За педагогікою партнерства учень – добровільний і зацікавлений соратник, одностудець, рівноправний учасник освітнього процесу, турботливий і відповідальний за його результати.

Педагогіка партнерства ґрунтується на таких ідеях:

- навчання без примусу (Ш. Амонашвілі, В. Сухомлинський, С. Лисенкова, В. Шаталов), що передбачає виключення всіх засобів примусу з арсеналу педагогічних засобів; припускає наявність таких особистісних якостей вчителя, як гуманність, комунікативність, ціннісне відношення до дитини. Крім того вчитель повинен володіти знаннями про дитячу психологію, засади гуманної педагогіки, володіти прийомами мотивації, визнавати пріоритетності суб'єкт-суб'єктної взаємодії у навчальному процесі. Цього можна досягти шляхом знайомства з теоретичними засадами гуманної педагогіки, переглядом уроків педагогів-гуманістів, участю у коуч-тренінгах із суб'єкт-суб'єктною взаємодією;

- ідея важкої мети (С. Лисенкова, В. Шаталов) полягає у тому, що перед усіма учнями ставиться складна мета, водночас учитель всіма засобами має налаштувати учнів на її досягнення, вселити в них упевненість у перемозі над труднощами. Передбачає готовність до інноваційної діяльності, що досягається шляхом включення вчителя до роботи у творчих групах, розробленням моделі інноваційної діяльності;

- ідея опори (Є. Ільїн, І. Іванов, С. Лисенкова, В. Шаталов) полягає у наданні учням опорних знаків (символів, схем, таблиць, слів тощо) для забезпечення кращого розуміння, структурування, запам'ятовування матеріалу, а також для побудови відповіді. Передбачає вміння вчителя з одного боку – систематизувати й перетворювати інформацію належним чином, з іншого – моделювати;

- вільний вибір (Ш. Амонашвілі, І. Волков, С. Лисенкова, В. Шаталов) полягає у наданні дитині свободи вибору у процесі навчання, тобто учень може обирати завдання, задачу, тему твору. Професійна діяльність цілеспрямована на демократичність та скерованість вчителя на розвиток дитини, вміння «контактувати» з учнями є провідною педагогічною умовою ідеї вільного вибору;

- ідея випередження (І. Волков, С. Лисенкова, Б. Нікітін, В. Шаталов) дозволяє включати у програму більш складний матеріал, об'єднувати його в блоки, починати заздалегідь вивчати складні теми, закладати перспективу вивчення теми наступного уроку. Спирається на такі якості особистості педагога, як прогностичність, стратегічне бачення педагогічної діяльності, відповідальність, які супроводжуються здатністю до стратегічного планування;

- ідея великих блоків (І. Волков, І. Іванов, В. Шаталов, М. Щетинін) ґрунтується на тому, що у великому за обсягом блоці матеріалу (об'єднання 6 – 10 уроків або тем в один блок) легше встановити логічні зв'язки, виокремити головну думку, поставити та розв'язати проблему. Спрямована на наявність таких якостей особистості педагога: глибоке знання матеріалу, вміння систематизувати, інтегрувати, а також володіти технологією інтеграції змісту навчального матеріалу;

– ідея відповідної форми (І. Волков, Є. Ільїн, В. Шаталов) полягає в тому, що урок за своєю формою має відповідати предмету, що вивчається; реалізується через обізнаність, креативність, відкритість, здатність результативно вирішувати творчі завдання, незалежність суджень, спрямованість на творчі досягнення, володіння інтерактивними технологіями. Дана ідея реалізується шляхом розширення знань про педагогічні технології, поглиблення предметних знань, перегляду уроків з використанням інтерактивних технологій, аналізу досвіду вчителів;

– інтелектуальне поле класу (І. Волков, С. Лисенкова, В. Шаталов, М. Щетинін) передбачає створення загальних життєвих цілей та цінностей у класі, для розвитку здібностей та нахилів, творчості кожної дитини в діяльності;

– самоаналіз (Ш. Амонашвілі, Є. Ільїн, І. Іванов, В. Караковський, В. Шаталов, М. Щетинін) реалізує ідею колективного аналізу та оцінювання діяльності кожного учня за умови володіння педагогом прийомами рефлексії, емпатії, а також здатності аналізувати та розуміти власні дії, здатності до самопізнання.

Отже, аналіз досліджень і публікацій показав, що педагогіка партнерства у системі освіти є об'єктом особливої уваги дослідників, зокрема П. Байдаченко, В. Бакірова, І. Гавриленко, Г. Задорожного, О. Іонової, А. Рибіної, В. Жураковського, І. Мачуліної, З. Сазонової, О. Скідіна, Л. Хижняк та інших, які аналізують різні аспекти цього питання. Виходячи з позиції, що родина і навчальний заклад, виконуючи специфічні виховні функції, не можуть замінити один одного і мають взаємодіяти задля повноцінного який досягається завдяки соціальній взаємодії на основі компромісу та консенсусу. Сутність, функції, особливості соціального партнерства розкриваються Л. Луговською О. Олейніковою та іншими. Партнерство як сучасний механізм функціонування навчальних закладів, як засіб оновлення якості підготовки у становленні сучасної професійної освіти зарубіжних країн ми знаходимо в роботах Н. Ничкало, О. Олейнікової, Л. Пуховської та інших. Велику теоретичну допомогу можуть надати твори класиків вітчизняної і світової педагогіки, в яких розкриваються проблеми сімейного виховання, зокрема «Материнська школа» Я.А. Коменського, «Думки про виховання» Дж. Локка, «Як готувати матір і батька до шкільно-сімейного виховання своїх дітей», «Як добиватися, щоб батько і мати як вихователі виступали в єдності», «Як поглиблювати виховну роботу з батьками в міру росту й розвитку дитини», «Як разом із батьками виховувати майбутніх матерів і батьків», «Важкі діти» В.О. Сухомлинського, «Книга для батьків», «Лекції про виховання дітей» і «Виступи з питань сімейного виховання» А.С. Макаренка, «Поради батькам», «Сторінки для батьків», «Звернення до батьків», «Психологія емоцій і виховання» С. Френе та багатьох інших.

2. Історія становлення педагогіки партнерства як теорії гуманної педагогіки.

Методологічною основою педагогіки партнерства визначають гуманну педагогіку, розвиток якої бере початок з античності. Античність – утвердження гармонії, краси духу і тіла. Ідеї гуманізму проявляються у такому методі навчання як сократівський діалог, характерними рисами якого були гуманне та

поважне ставлення до учня, орієнтація на співробітництво з ним. У період Відродження та Просвітництва висувалися ідеї усестороннього і гармонійного розвитку духовних і фізичних сил людини, світської освіти на базі засвоєння культурної спадщини античного світу і досягнень наукових знань, що бурхливо розвивалися в той період. В кінці XIX століття виник рух так званої реформаторської педагогіки. Її прихильники виражали інтереси різних груп буржуазії, але разом з тим вони критикували схоластичний зміст і догматичні методи навчання в школі, що пригнічувала особу учнів. Представники реформаторської педагогіки («нового виховання», «трудової школи», «руху за художнє виховання», «педагогіки особи» та ін.) виступали за вільний розвиток індивідуальності кожної дитини, розробку нових організаційних форм і методів навчання, зміну змісту шкільної освіти, посилення виховного аспекту діяльності школи. Утверджується вальдорфська педагогіка Рудольфа Штайнера, в якій реалізується гуманізація виховного та навчального процесу засобами мистецтва, психотерапією, господарською діяльністю тощо. У вітчизняній педагогіці ідеї гуманізму активно впроваджував видатний педагог В. Сухомлинський. Гуманізм В. Сухомлинського особливо яскраво виявився у його ставленні до організації навчально-виховного процесу та практичній реалізації ідей про самоцінність людини, її право на свободу і гідність як неповторної індивідуальності. У 80-ті роки XX ст. відбувається становлення ідей педагогіки співробітництва. На хвилі перебудови у педагогічній науці велися дискусії, предметом яких були: авторитаризм офіційної радянської педагогіки, шляхи його подолання та перспективи радикальної гуманізації вітчизняної освіти. У ході цього процесу набула свого розвитку гуманна педагогіка. Практичного впровадження і застосування вона набула, зокрема, у діяльності педагогів-новаторів (Ш. Амонашвілі, І. Волков, І. Іванов, Є. Ільїн, С. Лисенкова, В. Шаталов). У дослідженнях українських науковців та дослідників ближнього зарубіжжя партнерство суб'єктів освітнього процесу розуміється: як явище, що характеризується реалізацією об'єктивно наявних зв'язків педагогів і учнів з навколишнім світом (І. Бех, Г. Грибова, Н. Панова); процес взаєморозуміння, співпереживання, співпраці (А. Брушлинський, І. Зимня); суспільно значущий, цілеспрямований, спеціальноорганізований процес в результаті якого учасники взаємодії зазнають позитивних перетворень. (І. Бех, Л. Долинська, М. Лісіна, Н. Литвинова, В. Рибалка). На початку XXI століття виникла гостра необхідність реформування вітчизняної системи освіти з огляду на відповідність її демократичним та гуманістичним цінностям, ефективності та результативності, запитам ринку праці, інтеграції до європейської спільноти тощо. Концепція Нової української школи провідною складовою реформ визначає педагогіку партнерства – організацію освітнього процесу у закладах освіти на засадах добровільності, рівності, порозуміння та взаємодопомоги [3]. Зауважимо, що на сучасному етапі у педагогічній науці педагогіка партнерства виокремлюється як окремий напрям, який охоплює вивчення ціннісного підґрунтя, системи методів і прийомів виховання і навчання на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості, педагогічних умов їх впровадження тощо.

3. Педагогіка партнерства як цінність громадянського суспільства та індикатор його сталого розвитку.

Педагогіка партнерства – це сучасна освітня парадигма, що ґрунтується на співпраці, довірі, взаємоповазі та рівноправному діалозі між учасниками освітнього процесу: учнями, вчителями, батьками, громадськістю. Вона виступає не лише ефективною педагогічною методикою, а й важливою цінністю громадянського суспільства.

Як цінність громадянського суспільства:

1. Формує демократичні цінності: Педагогіка партнерства вчить дітей і дорослих поваги до думки інших, навичкам діалогу, колективного вирішення проблем, що є основами демократії.

2. Підвищує рівень громадянської активності: Спільне прийняття рішень у школі сприяє залученню батьків і громадськості до освітнього процесу, а отже – і до життя громади.

3. Розвиває соціальний капітал: Через довіру, співпрацю та взаємопідтримку формується середовище, у якому люди готові взаємодіяти та об'єднуватися задля спільного блага.

Як індикатор сталого розвитку:

1. Забезпечує якісну освіту: Якісна освіта можлива лише у сприятливому середовищі, де панує повага, підтримка та спільна відповідальність за результат.

2. Сприяє соціальній згуртованості: Школа, заснована на партнерстві, виховує толерантне покоління, здатне співпрацювати та діяти на основі спільних цілей.

3. Посилює інститути громадянського суспільства: Через партнерські відносини між школою і громадою зміцнюється довіра до інституцій, що є умовою сталого розвитку.

Педагогіка партнерства – це не лише інструмент гуманізації освіти, але й платформа для формування активного, свідомого громадянина, здатного брати участь у розвитку демократичного суспільства. Вона є важливим індикатором сталого розвитку, адже створює передумови для освітнього, соціального та культурного зростання громади та держави загалом.

Тема 2. Принципи та завдання педагогіки партнерства. Педагогіка партнерства як передумова якісних змін в освітньому просторі України.

1. Основні ідеї та принципи педагогіки партнерства.
2. Мета, завдання педагогічного партнерства.
3. Передумови педагогіки партнерства у роботі з суб'єктами освітнього процесу та еволюція партнерських відносин.
4. Особливості реалізації педагогіки партнерства у початковій освіті.

1. Основні ідеї та принципи педагогіки партнерства.

Педагогіка партнерства виокремила й розвивається як науковий напрям із основ гуманної педагогіки. Відповідно вона послуговується ідеями гуманізму. Серед основних виділяють такі:

- сприйняття особистості повністю такою, якою вона є (врахування її індивідуальних особливостей, а не бажання і наміри змінити, підпорядкувати до усереднених, «нормальних»);

- обов'язкова діалогічна (полілогічна) взаємодія (кожен учасник має бути почутим і його думка має враховуватися);

- знання є необхідною умовою творчості, розвитку й саморозвитку особистості;

- виховання особистості самим життям, з врахуванням її потреб, інтересів;

- любов, довіра, можливість вільного вибору, творчість, інновації, радість пізнання і спілкування – основні принципи взаємодії учасників педагогічного процесу.

Сучасна освіта характеризується особливостями, які відображаються на організації навчально-виховного процесу. Вона має базуватися на загально-людських цінностях, узгоджених з конкретними цінностями інших етнокультур. Суспільство стає більш відкритим і різноманітним. Політичні, економічні й культурні процеси зумовлюють необхідність особистості розширювати особистісні й професійні контакти, набувати необхідних соціальних навичок, проявляти критичне мислення, мобільність та здатність до адаптації в нових умовах. Особистість має бути толерантною й терпимою до інакшості іншого, здатною порозумітися і співпрацювати. Тільки за таких умов суспільство може продуктивно розвиватися. Основною метою освіти стає самореалізація особистості з дотриманням права людини на вільний вибір змісту, форм, режиму навчання. Ці норми вимагають державної та громадської турботи, уваги, співпраці, а не формального керівництва. Основою педагогіки партнерства є спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Рівність і відповідальність в освітньому процесі забезпечується чітким формулюванням прав і обов'язків учасників, суб'єктів процесу, їх усвідомлення, дотримання та захист. Адже учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Основними принципами педагогіки партнерства можна виділити такі :

1. повага до особистості людини, визнання її унікальності і особливості;

2. доброзичливе й позитивне ставлення до інших;

3. довіра один до одного;

4. організація діяльності за технікою «діалог – взаємодія – взаємоповага»;

5. розподіл лідерства (проактивність, дотримання права вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків);

6. соціальне партнерство (дотримання рівності сторін, добровільність прийняття та паритетний розподіл зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей) [7, 16].

Партнерство в організації роботи з учнями та батьками полягає у: побудові гуманістичних орієнтирів та способів їх досягнення під час спільної діяльності; залученні батьків до організації освітнього процесу та управління життєдіяльністю школи; науково-методичному та інформаційному супроводі психолого-педагогічного навчання та підвищення культури й компетентності спілкування

батьків з учнями; проведенні діагностування визначення запитів та реалізації освітніх потреб як батьків, так і учнів.

2. Мета, завдання педагогічного партнерства.

Педагогіка партнерства – це ключовий компонент формули Нової української школи, це взаємна повага до особистості, це педагогіка з особистісно орієнтованим навчанням у центрі якого – дитина. Нова українська школа головним завданням педагогіки партнерства визначає: – подолання інертності мислення, – перехід на якісно новий рівень побудови взаємовідносин між учасниками освітнього процесу. У чому інертність мислення учасників освітнього процесу? У першу чергу консерватизм, небажання якісно змінювати підходи до організації процесу освіти і виховання (у центрі має бути дитина – дитиноцентричний підхід); вибирати педагогічно доцільні форми і методи роботи (активне залучення батьків до організації навчання і виховання) тощо. По-друге, набутий педагогічний досвід визначає впевненість вчителів у вирішенні завдань, а запропонована форма організації освітнього процесу породжує страх вийти із зони комфорту у професійній діяльності. Партнерство у школі має базуватися на засадах добровільності, рівності, порозуміння та взаємодопомоги. Права та обов'язки учнів, батьків та вчителів треба чітко формулювати, а головне – усвідомлювати і захищати. Основою педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими співниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Нова українська школа функціонує на засадах особистісно орієнтованої моделі освіти. У рамках цієї моделі школа має максимально враховувати здібності, потреби та інтереси кожної дитини, на практиці реалізуючи принцип дитиноцентризму. Дитиноцентризм як особистісно орієнтована модель навчання та виховання передбачає стимулювання активності учнів в освітньому процесі, орієнтацію на їх інтереси та досвід; забезпечення свободи і права дитини в усіх проявах її діяльності, урахування її вікових та індивідуальних особливостей, забезпечення морально-психологічного комфорту дитини. Як зазначають розробники Концепції «Нова українська школа» існує мінімум 10 причин, чому важливо впроваджувати і працювати за принципами педагогіки партнерства всистемі освіти, зокрема закладах загальної середньої освіти. Це такі як:

1. Включення батьків до організації та здійснення освітнього процесу закладу освіти є суттєвим внеском у створення розвивального середовища. Це сприяє спільному баченню траєкторії розвитку дитини, чіткому усвідомленню прав та обов'язків учасників освітнього процесу, дає можливість мінімізувати непорозуміння, які виникають у процесі взаємодії.

2. Спільне вирішення проблем, що об'єднує і згуртовує шкільний та батьківський колективи.

3. У процесі спілкування, яке ініціюють усі сторони (і школа, і батьки, і діти), формується довіра й порозуміння між усіма учасниками й учасницями освітнього процесу.

4. У форматі партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу є можливість більш оперативно реагувати на актуальні виклики та проблеми.

5. У взаємодії батьків, дітей і вчителів відбувається обмін ідеями, кращим набутим досвідом та практиками.

6. Колективна співпраця приносить позитивні результати, всі учасники й учасниці стають активніші, коли бачать, що досягають результатів, змінюють освітнє середовище, від їх роботи покращується атмосфера в громаді.

7. Співпраця педагогів з дітьми на засадах педагогіки партнерства сприяє ближчим і довірливим стосункам, бо враховується позиція, думка, інтереси усіх сторін у поєднанні з відповідальністю.

8. Педагогіка партнерства сприяє створенню атмосфери, у якій найкраще розкривається потенціал кожного учня й учениці, формуються ініціативність, креативність, відповідальність, а це – одні з ключових навичок сучасного світу.

9. Партнерство зменшує рівень стресу, сприяє створенню комфортного нетравмуючого середовища, в якому працювати краще та ефективніше.

10. Партнерський формат стосунків між усіма учасниками й учасницями освітнього процесу готує молодих людей до професійної діяльності та ролі активних громадян, учні набувають навичок ефективної соціальної, толерантної взаємодії між членами сучасного суспільства. Важливо, щоб вчитель був готовий і компетентний організовувати таку взаємодію, тобто був здатний до партнерської взаємодії.

Здатність до партнерської взаємодії педагогів тлумачиться як спроможність особистості до системи взаємин з іншими на засадах рівності, взаємної узгодженості дій в умовах спільної діяльності з метою досягнення обопільного успіху. Це передбачає необхідність володіння педагогом достатнім рівнем знань, здібностей, умінь, навичок та особистісними якостями. Основою такої здатності є уміння результативного та позитивного професійного спілкування, навички соціальної взаємодії. Уміння позитивного спілкування – це: правильне, чітке, зрозуміле мовлення; вміння емоційно співпереживати; вміння створити комфортну атмосферу спілкування (значущість партнера, позитивна міміка, посмішка); вміння проявляти інтерес до особистості; вміння жартувати, гумор тощо. Навички соціальної взаємодії – це: вміння працювати в команді на рівних умовах, брати відповідальність за особисті та спільні рішення, критичність мислення. Організація освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства – запорука успішного реформування системи освіти.

3. Передумови педагогіки партнерства у роботі з суб'єктами освітнього процесу та еволюція партнерських відносин.

Резонансні процеси космосоціоприродної реальності виражають одну із фундаментальних якостей Всесвіту. Психофізіологічна природа резонансу виявляється в системі наук про людину, а також в природознавстві в контексті таких понять, як "космічна симпатія", "емпатія", "співпереживання", "солідарність", "соборність", "колективізм", "співробітництво", "партнерство", "взаємодопомога", "системні ефекти цілого", "ціле більше частин" і ін. На рівні нейронної організації людського мозку принцип резонансу реалізується у

фундаментальному феномені "дзеркальних нейронів", який віднайшов італійський нейробіолог Джакомо Різолатті (Giacomo Rizzolatti) [26], який показав що в людському мозку існують унікальні клітини, які дзеркальним чином активізуються, коли ми спостерігаємо за діями (станами) інших людей. Тобто, дії людини, що супроводжуються активізацією відповідної структури нейронів її мозку, викликають активізацію такої ж структури нейронів в мозку іншої людини, яка стежить за цими діями, що проявляється, крім іншого, і на рівні як феномену викликаних потенціалів головного мозку людини, так і ідеомоторних реакцій (перехід уявлення про рух м'язів в реальне виконання цього руху, коли виявляються нервові імпульси, що забезпечують рух, як тільки виникає уявлення про нього), які можуть активізувати зародкові, мінімальні за інтенсивністю і такі, що не проявляються в реальних тілесних рухах рухові імпульси, що виникають у зв'язку з уявленнями людиною фізичних рухів. Аналіз даного феномена дозволяє дійти висновку, що резонансна активізація дзеркальних нейронів виникає не тільки і не стільки на рівні ідеомоторних актів, скільки на рівні просторово-польової організації соціумів. У зв'язку з цим відзначимо теорію "біологічного поля" О.Г.Гурвіча, "формуєчу причинність" ("морфічний резонанс") Р. Шелдрейка, згідно з якою "пам'ять 6 природи" побудована на основі "морфічних форм" (фрактально-голограмних матриць), коли одна форма здатна описувати й зображати інші. При цьому теорія "морфічного резонансу" здатна враховувати також передачу навичок, набутих шляхом навчання, що підтверджується відомим експериментом Вільяма Мак-Дугалла з щурами [27].

Можна зробити висновок, що людині легше засвоїти те, що підтримується стійкою морфічною формою, використовуваної багатьма, ніж вивчити щось, відоме тільки деяким. Так, як виявилось, вивчити нову турецьку мову легше, ніж стару, оскільки, попри рівний рівень їх складності, новою турецькою мовою як рідною володіють мільйони людей, у той час як стара турецька мова не реалізується на рівні носії мови [20].

Розглянуте дозволяє говорити про феномен "планетарного інтелекту", оскільки сьогодні багато вчених вважають, що інформація, яка є фундаментальною першоосновою і загальною властивістю Всесвіту, пов'язана з процесом породження планети Земля. У зв'язку з цим В. П. Пушкін пише, що на першій стадії розвитку життя на планеті ми спостерігаємо загальний інформаційний взаємозв'язок організмів зі світом, що є умовою відсутності індивідуальності: "того розчинення окремого організму в єдиній системі – біосфері, яка існує на рівні рослинного світу. Виникнення відокремлених, здатних самостійно пересуватися організмів (тварин) призводить до заперечення того глобальної зв'язку зі світом: до виділення організму як певного суб'єкта і протиставлення його решті світу. Виключення суб'єкта з загальної системи інформаційного зв'язку, – пише далі той же автор, – є, висловлюючись мовою Гегеля, першим запереченням в розвитку цієї системи. Духовний розвиток людини веде до розвитку цього загального інформаційного зв'язку, але вже на вищому щаблі такого розвитку" [17, с. 131].

В. П. Казначеев також зазначає, що сотні тисяч років тому у первісних людей (протогомінід), які населяли нашу планету, в головному мозку сформувалося 13-14 мільярдів нейронів – своєрідних біокомп'ютерів, які регулювали поведінку цих істот 7 у вигляді інстинктивних реакцій. Але згодом настала космічна фаза появи нової людини та інтелекту. На окремих ділянках планети відбувся дивовижний процес: в голові протогомінід ці 14 мільярдів нейронів, в кожному з яких вже існувала солітонно-голографічна форма живої речовини, вибухово інтегрувалися в один гігантський солітон. Всі родові утворення виявилися пов'язані солітонними полями, а це значить, що на якій би відстані не перебував член первісної орди від її центру, всі її члени бачили його в голографічних образах. Вважається, що не окремий індивід, а саме група, об'єднана одним загальним полем, і становила основу найпершого людського планетарного інтелекту [19]. Це сприяло виникненню "розумної форми живої речовини", що співвідноситься з ноосферою В. І. Вернадського, колективним несвідомим К. Юнга, хроніками Акаші, егрегорами езотеричних вчень, з цілісним планетарним організмом Тейяра де Шардена, інтегрованим в єдиний моноліт життя за допомогою так званих "слабких екологічних зв'язків" В.П.Казначеева. "Розвиток праці, культури, соціальної, сімейної організації привело до того, що первинні польові форми розумної живої речовини, – пише В. П. Казначеев, – "занурилися", "замаскувалися" "в нових соціальних домінантах", зберігаючись в рамках міфо-релігійного мислення і діяльності. При цьому "кожен з нас в своєму життєвому циклі проходить стадію інтенсивного занурення в польову організацію – в ембріональному періоді, потім в ранньому дитинстві до трьох-п'яти років" [19, с. 120-124].

А. А. Пелипенко, розмірковуючи про узгодження сучасних квантових і нейрофізіологічних теорій, зазначає, що "до 3-4 років діти зберігають здатність бачити «паралельну реальність» і, завдяки правопівкульовому домінуванню, утримувати глибокий екзистенціальний зв'язок з когерентним світом. Потім, однак, інкультурація, перш за все за допомогою жорсткого привнесення в ментальність дитини мовних конвенцій і структур з їх дискретної лінійності і, в цілому, втягування психіки в режим змішано-синтетичного гемісферного функціонування зачиняє канали входження ... У тих випадках, коли механізм перекриття каналів дає збої, народжуються великі візійники, провідці, духовні вчителі і містики" [21, с. 149-150].

Надалі польові взаємодії нівелюються "системами сучасного виховання, навчання, засвоєння правил життя (соціальних ролей)". При цьому, як пише В. П. Казначеев, реалізація властивості польової організації в ранніх людських популяціях пов'язана з міфологічним цілісно-польовим світоглядом прадавніх людей, який поєднується з обрядами – "синкретичними діями", одне з яких – "тріумфальна церемонія", яку досліджував К.Лоренц. "Ця церемонія, що складалася з відпрацьованих масових проявів «героїчного ентузіазму» (ритуальний тріумфальний крик), була пов'язана з великими психофізичними витратами і, безсумнівно, активізувала польову організацію принаймні ранньої людини". Аналоги тріумфальної церемонії можна знайти в явищах сучасної масової культури, наприклад в рок-культурі [19, с. 120-124].

На цій основі реалізується феномен "резонансного навчання" [20, с. 198-203], який можна проілюструвати наступним прикладом: учнів класу поділяють на дві групи: А – ті, які здатні вчитися швидко, і Б – ті, які вчаться повільно. Учитель проводить урок з певної теми з групою А. Потім групи А і Б поєднуються і урок проводиться за темою, з якою група А вже ознайомила. За таких умов група Б дещо краще засвоює знання ніж тоді, коли урок з теми проводиться для учнів всього класу (без виділення групи А). Отже, невідомо як, але знання, які засвоїла група А, якимось чином передаються (резонують) учням групи Б під час пояснення нової для них теми. Заперечення резонансного навчання базується на думці, що неможливо резонансним чином транслювати, наприклад, таблицю множення. В даному випадку мова йде не про трансляцію знаково-вербальної інформації (питання про такий тип трансляції поки залишається відкритим), а про передачу емоційно-образної, екстравербальної інформації, яка є істотною не тільки в процесі спілкування, а й при актуалізації життєвого досвіду, а також у процесі вирішення задач, проблем, 9 проблемних ситуацій, де емоційна активація виступає важливим (вирішальним) етапом (і механізмом) зазначеного процесу (О.К.Тихомиров). Зазначене вище має певні наслідки для сучасної освіти, що виявляється у розвитку цілісних, інтегральних педагогічних технологій: сугестопедії, акмеології, педагогічної синергетики, педагогічної парадоксології, резонансного навчання, – супернавчання, гештальтосвіти та ін. Крім того, педагогіка співробітництва та партнерства прямо впливає із розглянутих вище феноменів.

4. Особливості реалізації педагогіки партнерства у початковій освіті.

Ключові особливості реалізації педагогіки партнерства у початковій освіті:

1. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія:

- Учитель не домінує, а стає партнером дитини в навчальному процесі.
- Формується рівноправний діалог, де дитина має право висловлювати думку, ставити питання, бути ініціативною.

2. Повага до дитини як особистості:

- Урахування індивідуальних особливостей розвитку, темпу навчання, інтересів і потреб.

- Позитивна комунікація, визнання успіхів і підтримка в невдачах.

3. Співпраця з батьками:

- Батьки залучаються до навчального процесу як партнери, а не просто як сторонні спостерігачі.

- Регулярні зустрічі, тренінги, спільні проекти, консультації для створення єдиного виховного простору.

4. Створення безпечного освітнього середовища:

- Атмосфера довіри, підтримки, психологічного комфорту.
- Запобігання булінгу, дискримінації та іншим проявам негативної поведінки.

5. Формування ключових компетентностей:

- Наголос на розвиток критичного мислення, комунікаційних умінь, самостійності, вміння працювати в команді.

- Активне використання ігрових методів, проєктної діяльності, інтегрованого навчання.

6. Демократичний стиль управління класом:

- Діти залучаються до прийняття рішень: вибору форм діяльності, оцінювання, планування.

- Розвиток у дітей відповідальності за власне навчання.

Тема 3. Особливості реалізації педагогічного партнерства в Новій українській школі. Зарубіжний досвід організації педагогічного партнерства

1. Положення педагогіки партнерства у концепції Нова українська школа.

2. Нормативно-правова база, яка регламентує педагогічну взаємодію вчителя з суб'єктами освітнього процесу.

3. Створення нового освітнього середовища початкової школи.

4. Позитивні практики до організації партнерської взаємодії у зарубіжних країнах.

1. Положення педагогіки партнерства у концепції Нова українська школа.

Педагогіка партнерства – це ключовий компонент формули Нової української школи, це взаємна повага до особистості, це педагогіка з особистісно орієнтованим навчанням у центрі якого – дитина. Нова українська школа головним завданням педагогіки партнерства визначає:

– подолання інертності мислення;

– перехід на якісно новий рівень побудови взаємовідносин між учасниками освітнього процесу.

У чому інертність мислення учасників освітнього процесу? У першу чергу консерватизм, небажання якісно змінювати підходи до організації процесу освіти і виховання (у центрі має бути дитина – дитиноцентричний підхід); вибирати педагогічно доцільні форми і методи роботи (активне залучення батьків до організації навчання і виховання) тощо. По-друге, набутий педагогічний досвід визначає впевненість вчителів у вирішенні завдань, а пропонувана форма організації освітнього процесу породжує страх, боязнь вийти із зони комфорту у професійній діяльності. Партнерство у школі має базуватися на засадах добровільності, рівності, порозуміння та взаємодопомоги. Права та обов'язки учнів, батьків та вчителів треба чітко формулювати, а головне – усвідомлювати і захищати. В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими співниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Нова українська школа функціонує на засадах особистісно орієнтованої моделі освіти. У рамках цієї моделі школа має максимально

враховувати здібності, потреби та інтереси кожної дитини, на практиці реалізуючи принцип дитиноцентризму. Дитиноцентризм як особистісно орієнтована модель навчання та виховання передбачає стимулювання активності учнів в освітньому процесі, орієнтацію на їх інтереси та досвід; забезпечення свободи і права дитини в усіх проявах її діяльності, урахування її вікових та індивідуальних особливостей, забезпечення морально-психологічного комфорту дитини. Відомий педагог С. Френе наголошував, що класом мають управляти не придумані кимось правила, а прийняті самими дітьми і в разі потреби змінюватися норми співжиття. Ці корективи відбуваються за різних умов – процес дорослішання зумовлює зміну інтересів, потреб; вплив соціально-культурних подій у суспільстві; розвиток інформаційнокомунікаційних технологій тощо. Як зазначають розробники Концепції «Нова українська школа» існує мінімум 10 причин, чому важливо впроваджувати і працювати за принципами педагогіки партнерства в системі освіти, зокрема закладах загальної середньої освіти [7, 8]. Це такі як:

1. Включення батьків до організації та здійснення освітнього процесу закладу освіти є суттєвим внеском у створення розвивального середовища. Це сприяє спільному баченню траєкторії розвитку дитини, чіткому усвідомленню прав та обов'язків учасників освітнього процесу, дає можливість мінімізувати непорозуміння, які виникають у процесі взаємодії.

2. Спільне вирішення проблем, що об'єднує і згуртовує шкільний та батьківський колективи.

3. У процесі спілкування, яке ініціюють усі сторони (і школа, і батьки, і діти), формується довіра й порозуміння між усіма учасниками й учасницями освітнього процесу.

4. У форматі партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу є можливість більш оперативно реагувати на актуальні виклики та проблеми.

5. У взаємодії батьків, дітей і вчителів відбувається обмін ідеями, кращим набутих досвідом та практиками.

6. Колективна співпраця приносить позитивні результати, всі учасники й учасниці стають активніші, коли бачать, що досягають результатів, змінюють освітнє середовище, від їх роботи покращується атмосфера в громаді.

7. Співпраця педагогів з дітьми на засадах педагогіки партнерства сприяє більш ближчим і довірливим стосункам, так як враховується позиція, думка, інтереси усіх сторін у поєднанні з відповідальністю.

8. Педагогіка партнерства сприяє створенню атмосфери, у якій найкраще розкривається потенціал кожного учня й учениці, формуються ініціативність, креативність, відповідальність, а це – одні з ключових навичок сучасного світу.

9. Партнерство зменшує рівень стресу, сприяє створенню комфортного нетравмуючого середовища, в якому працювати краще та ефективніше.

10. Партнерський формат стосунків між усіма учасниками й учасницями освітнього процесу готує молодих людей до професійної діяльності та ролі активних громадян, учні набувають навичок ефективної соціальної, толерантної взаємодії між членами сучасного суспільства. Важливо, щоб вчитель був готовий

і компетентний організовувати таку взаємодію, тобто здатний до партнерської взаємодії.

Здатність до партнерської взаємодії педагогів тлумачиться як спроможність особистості до системи взаємин з іншими на засадах рівності, взаємної узгодженості дій в умовах спільної діяльності з метою досягнення обопільного успіху. Це передбачає необхідність володіння педагогом достатнім рівнем знань, здібностей, умінь, навичок та особистісними якостями. Основою такої здатності є уміння результативного та позитивного професійного спілкування, навички соціальної взаємодії. Уміння позитивного спілкування – це: правильне, чітке, зрозуміле мовлення; вміння емоційно співпереживати; вміння створити комфортну атмосферу спілкування (значимість партнера, позитивна міміка, посмішка); вміння проявляти інтерес до особистості; вміння жартувати, гумор тощо. Навички соціальної взаємодії – це: вміння працювати в команді на рівних умовах, брати відповідальність за особисті та спільні рішення, критичність мислення. Організація освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства – запорука успішного реформування системи освіти.

3. Нормативно-правова база, яка регламентує педагогічну взаємодію вчителя з суб'єктами освітнього процесу.

Серед нормативно-правових документів, які регламентують педагогічну взаємодію вчителя з суб'єктами освітнього процесу в Україні, учнями, батьками, адміністрацією тощо можна виділити:

1. Закон України «Про освіту» (2017)

Визначає принципи педагогіки партнерства, такі як взаємна повага, довіра, співпраця.

Артикулює права та обов'язки учасників освітнього процесу: учня, вчителя, батьків.

Гарантує академічну свободу вчителя, включно з вибором методів навчання та форм взаємодії.

Стаття 6: Принципи державної політики у сфері освіти (зокрема, партнерство між учасниками освітнього процесу).

Стаття 55: Права й обов'язки педагогічних працівників.

Стаття 53: Права та обов'язки здобувачів освіти.

2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020)

Розкриває моделі взаємодії між учасниками освітнього процесу на різних рівнях освіти.

Надає положення про інклюзивне, демократичне середовище.

Визначає роль батьків як активних учасників навчання.

Стаття 22: Організація освітнього процесу.

Стаття 25: Педагогічні працівники – їхні права, свободи та обов'язки.

Стаття 30: Прозорість та інформаційна відкритість.

3. Державний стандарт початкової освіти (НУШ)

Визначає ключові компетентності, які формуються через партнерську взаємодію.

Підкреслює значення інтеграції, співпраці, індивідуалізації навчання.

Впроваджує принципи дитиноцентризму, демократичного стилю викладання.

4. Концепція «Нова українська школа» (2016)

Одна з основних ідей – педагогіка партнерства як базовий компонент реформи освіти.

Визначає три основи партнерства: повага, довіра, залучення всіх учасників.

5. Інші нормативні документи

Кодекс законів про працю України (КЗпП) – регламентує трудові відносини педагогів з адміністрацією.

Положення про інституційну форму здобуття загальної середньої освіти (2020) – передбачає взаємодію школи, учнів і батьків.

Накази МОН (наприклад, №268 від 21.03.2018 – методичні рекомендації щодо реалізації педагогіки партнерства у початковій школі).

3. Створення нового освітнього середовища початкової школи.

Безпечне освітнє середовище – це таке освітнє середовище, в якому: наявні безпечні умови навчання та праці, комфортна міжособистісна взаємодія, відсутні будь-які прояви насильства та є достатні ресурси для їх запобігання, а також дотримано права і норми фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки кожного учасника навчально-виховного процесу. Отже, школа однотипна за будовою, завжди своєрідна у своєму внутрішньому змісті, тобто має свої специфічні аспекти, визначені впливом середовища, суб'єктами (учні, вчителі, батьки). Але незалежно від своєрідності закладу освіти пріоритетними завданнями педагогічно керованого освітнього середовища визначаються такі, які б забезпечували: індивідуальні, притаманні кожній дитині, способи оптимального розвитку її інтересів, здібностей та особистості загалом, її можливостей у саморозвитку (самовизначенні та самоорганізації). Цей процес визначатися технологічністю, що передбачає паралельне використання в освітньому середовищі безлічі різноманітних освітніх та виховних технологій з метою реалізації поставленої мети і завдань; розвитком механізмів підтримки духовного, психічного та фізичного здоров'я дітей; практичною усвідомленістю унікальності дитини, її самодостатності з боку всіх учасників навчально-виховного процесу; доступністю і відповідним рівнем можливості отримання учнями якісної освіти за умов варіативності змісту і форм навчання. Кожне освітнє середовище закладу освіти апріорі має бути безпечним, так як найвищою цінністю є життя і безпечний розвиток особистості.

Основні характеристики безпечного освітнього середовища закладу. Серед основних виділяють такі:

- варіативність (характеристика відображає різноманітність і своєрідність освітньо-виховної системи закладу освіти відповідно до специфіки, типу, особливостей функціонування, унікальності зовнішнього і внутрішнього середовища, регіональних ознак тощо);

- багатовимірність (освітнє середовище можна характеризувати за різними параметрами: концептуально-ціннісна спрямованість, організаційно-

структурний, функціонально-діяльнісний аспекти, комунікативна взаємодія учасників освітнього процесу, ресурсний потенціал тощо);

- цілісність (передбачає наявність необхідних складових безпечного освітнього середовища закладу, що характеризує його цілісність, єдність; забезпечує взаємодію різних підсистем, які складають єдине ціле, особливості зв'язків й функціонування, взаємодію з різними соціальними інститутами);

- матеріально-процесуальна природа (освітнє середовище по суті матеріальне, воно включає будівлі, приміщення, обладнання, навчально-методичні матеріали. І важливо також, які вони, їх функціональні можливості, наскільки вони пристосовані до використання в освітньому процесі, відповідають потребам різної категорії учасників тощо);

- зумовленість впливу (на створення та функціонування освітнього середовища впливають різні фактори (чинники): макрочинники (соціальна ситуація в країні, в державі, розвиток суспільства разом із процесами, що відбуваються); мезочинники (етнокультурні та регіональні умови, тип поселення, де знаходиться заклад освіти, засоби масової інформації,); мікрочинники (вплив батьківського колективу, сімейні цінності, особливості розвитку здобувачів освіти, взаємодія та зворотній зв'язок учасників освітнього процесу);

- суб'єктивність і конфігуративність (наявність мінливих кордонів освітнього середовища через невизначеність чіткої межі впливу на учасників освітнього процесу, особливо в умовах дистанційної та змішаної форм навчання). Важливим процесом у педагогічній діяльності є розробка й організація безпечного освітнього середовища класу, кабінету, закладу в цілому. Педагоги мають усвідомлювати значимість цього процесу. Корисними у цій діяльності вчителя можуть бути такі положення.

По-перше, глибоке знання теорії розвитку дитини (Е.Еріксон, Л.Виготський, Ж.Піаже та ін.) допоможуть чітко й змістовно визначити вчителем вплив середовища на розвиток особистості, врахувати й забезпечити розвивальний характер навчання, краще організувати соціальну взаємодію учнів тощо.

По-друге, кожне освітнє середовище має відображати приналежність його організаторів, учасників освітнього процесу, користувачів, тобто вчителям і їхньому баченню освітньо-виховного процесу; дітям, їх батькам і їхньому баченню освіти і виховання. В класі, де не видно дитячих робіт, робіт їх батьків, членів місцевої громади – середовище не належить дітям. Таке середовище створюється вчителем для виконання навчальної програми, а не розвитку особистості. Для успішного функціонування безпечного освітнього середовища необхідно дотримуватися певних умов та правил. Науковцями виділяється значна їх кількість. Охарактеризуємо найбільш важливі на прикладі функціонування освітнього середовища класу початкової школи.

Структура та умови формування безпечного освітнього середовища. Обов'язковою вимогою безпечності освітнього середовища є дотримання певних умов. Серед найбільш вагомих виділяють такі умови функціонування безпечного освітнього середовища:

1. У класах середовище має бути безпечним місцем, де діти відчують себе захищеними та в безпеці, адже тут відбувається більшість навчальних видів

діяльності. З цією метою у виборі меблів орієнтуватися на такі, які б не мали гострих кутів, травмуючих елементів, з відповідним кріпленням. Також важливо врахувати при розстановці шкільного приладдя та меблів необхідну відстань, яка б забезпечувала вільний рух учнів з особливими освітніми потребами на відповідних медичних засобах для пересування (медичні коляски, протези, милиці тощо). Передбачити також відповідні місця для зберігання знарядь праці, інструменти, які використовуються в освітньому процесі (ножі, ножиці, пилки тощо).

2. Освітнє середовище створюється для самовизначення дітей та розвитку їх можливостей, здібностей. Для забезпечення цієї вимоги важливо передбачити відповідне місце для виставки творчих робіт учнів; для індивідуального та колективного виступу учнів тощо.

3. Участь дітей у організації освітнього середовища класу. Для забезпечення виконання цієї умови важливо заохочувати школярів до участі у прийнятті рішень. Школярі можуть вирішувати питання розміщення у класі/кабінеті навчальних матеріалів; оформлення класу/кабінету; визначення відповідальних за ту чи іншу роботу; вибору форм проведення дозвілля, розважальних заходів, відпочинку тощо.

4. В безпечному освітньому середовищі всім учасникам має бути забезпечені комфортні умови взаємодії на партнерських засадах. Партнерство передбачає рівноправні можливості в організації діяльності, співпрацю вчителя, учнів, батьків. З метою забезпечення цього вчитель створює умови, за яких учні мають права вибору, наприклад при виборі варіантів завдань (за складністю, за структурою, за способом виконання); навчальних матеріалів (папір, картон, природні матеріали, тканина тощо); підходів до вирішення проблеми; виборі місця за столом, де вони хочуть працювати, тощо.

5. Важливою умовою є також обов'язкове дотримання загальних встановлених правил поведінки на занятті, перерві, громадських місцях тощо. Це формує в особистості розуміння узгодженості кордонів задоволення власних інтересів і потреб з громадськими, суспільно корисними. Сучасний розвиток суспільства характеризується інтенсивним розвитком інформаційно-комунікаційних технологій. Вони активно використовуються у системі освіти й виховання і здійснюють масовий глобальний вплив на особистість. В умовах пандемії вимушене використання дистанційного та змішаного навчання, розширення соціальних мереж в професійній, навчальній, особистій сфері породжують виклики, до яких особистість неготова. Особливо це стосується школярів. Не всі здатні критично оцінити негативні впливи на свідомість, почуття; стосунки з однолітками, наслідками необдуманих дій, тощо в процесі активного спілкування, навчання та роботи в таких умовах.

4. Позитивні практики до організації партнерської взаємодії у зарубіжних країнах.

Однією з перших теоретичні і прагматичні аспекти співпраці батьків і школи зв'язала професорка соціології університету Джона Хопкінса Джой Епштейн. Ще 1982 року вона ініціювала низку досліджень, які засвідчили

залежність якості освіти від ефективності співпраці батьків, вчителів і адміністрації школи.

1996 року дослідниця разом із послідовниками узагальнила рамкові умови, що включають шість основних типів активностей батьків, що поєднують відносинами партнерства сім'ю, школу та громаду:

- **батьківство:** сім'ї мають забезпечувати здоров'я та безпеку дітей, створювати вдома середовище, що заохочує до навчання; школи ж повинні забезпечувати сім'ї навчанням та інформацією, щоб допомогти зрозуміти своїх дітей та сприяти їхньому розвитку.

- **спілкування:** школи мають бути підзвітними родинам і надавати їм інформацію про прогрес у школі та успішність учнів; засоби спілкування мають відповідати культурним особливостям батьків, і процес повинен бути двонаправленим;

- **волонтерство:** батьки можуть зробити значний внесок у середовище та функції школи; школи можуть отримати максимальну віддачу від цього процесу через створення гнучких графіків, що відповідатимуть таланту і інтересам батьків потребам студентів, вчителів і адміністраторів;

- **навчання вдома:** батьки можуть допомагати своїм дітям у діяльності, пов'язаній зі школою, за методичної підтримки вчителів;

- **ухвалення рішень:** школи можуть дати батькам значущі ролі в ухваленні рішень у школі та допомогти їм максимально використовувати їх; ця можливість повинна бути відкритою для всіх верств громади, а не тільки для людей, які мають найбільше часу та енергії, щоб витратити на шкільні справи;

- **співпраця з громадою:** школи повинні координувати роботу та ресурси громади, бізнесу, коледжів або університетів, а також інших груп для покращення шкільних програм, сімейних практик і навчання та розвитку студентів; школи можуть допомогти сім'ям отримувати доступ до допоміжних послуг, що надаються іншими установами, такими як охорона здоров'я, культурні заходи, послуги репетиторів та програми післядипломного догляду за дітьми.

Психологи із університету Небраска-Лінкольн у 2000-х запропонували кілька орієнтирів для розрізнення партнерської та традиційної моделей школи.

Партнерська орієнтація	Традиційний підхід
Чітке зобов'язання працювати разом, щоб сприяти заохоченню навчальних досягнень дитини	Підкреслюється виключна роль шкіл
Часте спілкування двосторонньої спрямованості	Комунікацію переважно ініціює школа, та є проблемо-центричною
Заохочується культура розмаїття і визнається важливість внеску розмаїття у	“Один розмір для всіх” – культурні відмінності, те, що

творення позитивного навчального середовища	потрібно подолати
Ролі чіткі, означені спільно і з метою підтримки	Ролі сепаровані, і є значна дистанція для участі
Цілі для учня/студента визначені спільно і можуть делегуватися	Ролі визначені школою, іноді – батьками
Плани спільно-конструйовані зі згодою щодо ролей вчителя	Освітні плани визначені в односторонньому порядку

Керівник освітнього напрямку OECD Андреас Шляйхтер у своїй книжці «Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття» наголошує, що серед молоді, яка відчує, що вони складають частину шкільної громади, набагато більша ймовірність отримати кращі академічні результати й бути більш умотивованими у школі.

Натомість, несприятливі стосунки між учителем і учнем, як видається, підривають впевненість учнів і ведуть до посилення хвилювання. У середньому в різних країнах учні десь на 62% частіше повідомляли про відчуття напруження під час навчання і на 31% частіше – про хвилювання перед тестуванням, якщо їхній вчитель вважає, буцімто вони не такі розумні, як є насправді, – наголошує освітній експерт.

Повернімося до смислового поля, в якому існує педагогіка партнерства. Воно сформоване в суспільствах, де тяглість практик тісно пов'язана з культурою солідарності і партнерства. Або й там, де перше виростає з другого.

Такою країною передусім є Швеція. Дослідники Національної агенції вдосконалення шкіл (Agency for School Improvement) узагальнили досвід шведських шкіл і запропонували систему координат, в якій розкриваються різні аспекти партнерства в навчанні. Її утворено осями «індивідуальне – колективне» та «формальні і неформальні (методики та інструменти)».

В арсеналі формальних практик – індивідуальний план для кожного учня і бесіди, спрямовані на розвиток, зустрічі з батьками, їхню участь у наглядових радах та інформування за допомогою різноманітних цифрових інструментів. Неформальні підходи передбачають діалог, “клімат, що запрошує”, довірливі стосунки (на індивідуальному рівні) та навчальні цикли з батьками, виконання батьками ролі саппортера в навчанні і навіть батьківські вечірки та зустрічі у кав'ярні.

В Австралії Департамент освіти, працевлаштування і трудових відносин розробив Family-School Partnerships Framework. Цей документ – своєрідний путівник для учасників освітнього процесу.

Рамка містить бачення того, як покращити партнерство між австралійськими сім'ями та школами; описує принципи, якими мають керуватися сім'ї та школи в розвитку партнерських відносин тощо.

На практиці це включає:

- сімейно-шкільні ініціативні групи для планування, організації, впровадження та оцінки партнерства;
- шкільні політики та процедури, що дають змогу чітко визначати та застосовувати принципи та практики ефективного партнерства;
- мережі підтримки шкільних спільнот, на основі яких відбувається обмін ідеями та найкращими практиками;
- періодичне звітування школи перед громадою.

В Іспанії тема партнерства у школі – частина державних політик з початку 1990-х. Особливу увагу тут приділяють навчальним програмам, спрямованим на підготовку до продуктивної взаємодії усіх сторін партнерства. Зокрема, на базі Університету Овідео (Oviedo University, Spain) регулярно проводять відповідні семінари. Action-Training Seminar – програми, адаптовані для директорів та педагогів як державних, так і приватних шкіл та навіть дитячих садочків.

Оглядаючи досвід педагогіки партнерства у своїй країні, Ракель-Амая Мартінес Гонсалес зауважує, що багато батьків не виявляють зацікавленості в ухваленні рішень щодо шкільних політик, але вони дійсно зацікавлені навчитися ефективніше спілкуватися зі своїми дітьми та сприяти їхньому розвитку.

Відповідно, дизайнуються програми для батьків з врахуванням їхніх предметних потреб і запитів, для чого проводяться опитування. Мартінес Гонсалес наводить приклад оформлення результатів однієї із сесій щодо потреб батьків:

Занепокоєння щодо виховання дітей	Очікування від участі у навчальній програмі	Причини для участі в програмі
Здатність сина належно розібратися у ситуації Втрата інтересу до навчання Як вони проводять час із друзями і чи не вживають наркотики?	Бажання мати кращі відносини із сином-підлітком і допомагати йому в коректний спосіб	Тому, що він переживає складний вік, і я маю сумнів щодо майбутнього і чи все я зможу зробити в належний спосіб
Дочці не подобається навчання, і вона не докладає жодних зусиль у житті. Вона завжди хоче мати “останнє слово” Турбують її друзі	Прагнення допомогти своїй дочці навчитися правильно поводитися в різних життєвих ситуаціях	Навчитися розуміти свою дитину

Для того, що ми називаємо педагогікою партнерства, в англomовних джерелах найчастіше використовується поняття Family-School Partnership. Тобто партнерство школи і родини.

Натомість, якщо зауглити Pedagogy of Partnership, то перше, що видає пошуковик – посилання на сайт американської організації Nadar, покликаної посилювати спроможність єврейських культурно-релігійних спільнот, які розвиваються як егалітарні. Педагогіку партнерства тут розкрито як інноваційний педагогічний метод, покликаний формувати здатність людей брати участь у діалозі, підтримувати цілісність власної особистості тощо.

Українська модель, закладена у НУШ, у цьому контексті структурно близька до шведської, проте має більшу сфокусованість на особистості дитини і в цьому контексті має шанси стати унікальною. Однак для того, щоби це відбулося, слід краще зрозуміти, що і як її підживлює, так само як і те, що протистоїть.

Тема 4. Сучасні стратегії налагодження педагогічного партнерства в освіті. Педагогічне партнерство ЗЗСО з різними соціальними інститутами

План

1. Поняття стратегія, комунікаційна стратегія, педагогічна стратегія.
2. Види та особливості роботи вчителя початкових класів при застосуванні різних комунікаційних стратегій.
3. Методика організації індивідуальної бесіди на основах партнерства.
4. Педагогічне партнерство як стратегія розширення соціально-педагогічної діяльності закладів освіти. Загальне поняття про соціальні інститути.
5. Особливості організації освітнього партнерства з представниками різних соціальних інститутів: працівниками соціальних служб, юристами, журналістами, громадськими організаціями, спонсорами.
6. Партнерська взаємодія між ЗЗСО та громадою.
7. Принципи та стратегії налагодження ефективної педагогічної взаємодії ЗЗСО з представниками різних соціальних інститутів.

1. Поняття стратегія, комунікаційна стратегія, педагогічна стратегія.

Стратегія – це загальний план дій, спрямований на досягнення довгострокових цілей. Вона визначає основні напрямки розвитку, розподіл ресурсів і підходи до вирішення ключових завдань у певній сфері.

Комунікаційна стратегія

Комунікаційна стратегія – це план організації та управління комунікаціями, який спрямований на досягнення певних цілей (наприклад, формування іміджу компанії, просування бренду, ефективне донесення інформації до аудиторії). Вона включає вибір каналів комунікації, ключові повідомлення, цільову аудиторію та методи взаємодії.

Педагогічна стратегія

Педагогічна стратегія – це система підходів, методів і прийомів, які використовуються в освітньому процесі для досягнення навчальних і виховних цілей. Вона враховує вікові та індивідуальні особливості учнів, вибір навчальних методик, способи мотивації та оцінювання знань.

2. Види та особливості роботи вчителя початкових класів при застосуванні різних комунікаційних стратегій

Робота вчителя початкових класів значною мірою залежить від обраної комунікаційної стратегії, яка визначає стиль взаємодії з учнями, батьками та колегами.

Основні комунікаційні стратегії в педагогічній діяльності:

1. Директивна стратегія (авторитарна)

Суть: Вчитель виступає як основний джерело знань та контролює навчальний процес.

Особливості роботи вчителя:

- Чітке формулювання вимог і правил.
- Дисциплінарний контроль та мінімізація ініціативи учнів.
- Одностороння комунікація (вчитель → учень).
- Високий рівень організованості, але можливий брак творчості та мотивації.

2. Демократична стратегія (співробітницька)

Суть: Взаємодія між вчителем та учнями базується на діалозі, співпраці та довірі.

Особливості роботи вчителя:

- Створення атмосфери відкритості та взаєморозуміння.
- Заохочення ініціативи учнів, їхнього самостійного мислення.
- Використання інтерактивних методів навчання (ігри, дискусії, групові проекти).
- Регулярний зворотний зв'язок.

3. Маніпулятивна стратегія

Суть: Використання непрямого впливу для досягнення педагогічних цілей.

Особливості роботи вчителя:

- Використання мотиваційних прийомів (заохочення, похвала, конкуренція).
- Непрямий контроль поведінки учнів через створення певних умов.
- Вчитель керує процесом, але учні можуть не усвідомлювати, що ними управляють.

4. Стратегія підтримки та мотивації

Суть: Вчитель фокусується на створенні комфортного середовища та розвитку особистості учня.

Особливості роботи вчителя:

- Використання індивідуального підходу.
- Орієнтація на розвиток емоційного інтелекту учнів.
- Використання методів ненасильницької комунікації.
- Підтримка ініціативи учнів та їхніх інтересів.

5. Інтерактивна стратегія (діалогічна)

Суть: Навчання через активну взаємодію учнів і вчителя.

Особливості роботи вчителя:

- Використання інтерактивних методів (обговорення, рольові ігри, проекти).
- Орієнтація на співпрацю та розвиток комунікативних навичок дітей.
- Гнучкість у підходах до навчання.

Кожна стратегія має свої переваги та недоліки. Вчитель початкових класів може комбінувати різні комунікаційні стратегії, залежно від навчальної ситуації, особливостей учнів та цілей уроку. Найбільш ефективним є поєднання демократичної, інтерактивної та мотиваційної стратегій, які сприяють гармонійному розвитку дітей.

3. Методика організації індивідуальної бесіди на основах партнерства

Індивідуальна бесіда – це один із важливих методів педагогічного впливу, який допомагає налагодити довірливі стосунки між учителем і учнем або батьками. Якщо бесіда будується на принципах партнерства, вона сприяє ефективному спілкуванню, мотивації та особистісному розвитку дитини.

Основні принципи бесіди на основах партнерства

Довіра та відкритість – учень має відчувати безпеку і впевненість, що його думки важливі.

Рівноправність – розмова має будуватися на взаємній повазі, без авторитарного тиску.

Активне слухання – педагог уважно вислуховує співрозмовника, уточнює та узагальнює його думки.

Емпатія – розуміння емоційного стану учня, підтримка і співчуття.

Орієнтація на вирішення проблеми – бесіда спрямована на допомогу в розв'язанні конкретної ситуації, а не на звинувачення.

Етапи організації індивідуальної бесіди:

1. Підготовчий етап

- Визначення мети бесіди (мотиваційна, корекційна, консультативна тощо).
- Аналіз особистості співрозмовника (вікові особливості, інтереси, емоційний стан).
- Вибір часу та місця (комфортна атмосфера без зайвих відволікань).

2. Встановлення контакту

- Початок розмови з дружнього запитання або нейтральної теми.
- Використання відкритої мови тіла (посмішка, легкий нахил вперед, спокійний тон голосу).
- Встановлення зорового контакту, щоб підкреслити зацікавленість.

3. Основна частина бесіди

- Використання відкритих запитань (Що ти про це думаєш? Як би ти вчинив у такій ситуації?).
- Виявлення проблеми без звинувачень ("Як ти почувався під час цієї ситуації?", а не "Чому ти так зробив?").

- Включення учня в пошук рішення (спільне обговорення варіантів виходу із ситуації).

- Використання технік активного слухання:

1) Перефразування ("Тобто ти відчуваєш...?").

2) Рефлексія емоцій ("Здається, ти засмучений...").

3) Узагальнення ("Отже, тобі важливо, щоб...").

4. Завершення бесіди

- Узагальнення підсумків бесіди.

- Висловлення підтримки та віри у співрозмовника.

- Спільне визначення наступних кроків або домовленостей.

Методи та прийоми для ефективної бесіди

Метод "Я-висловлювань" – замість звинувачень: "Ти погано себе поводиш" → "Я засмучений, коли це відбувається, бо це заважає іншим". Метод рефлексії – допомога дитині усвідомити свої почуття та думки через спокійне обговорення.

Метод позитивного підкріплення – акцентування уваги на сильних сторонах учня, а не тільки на проблемах.

Приклад індивідуальної бесіди на основах партнерства

Ситуація: Учень часто перебиває урок і заважає однокласникам.

Педагог: *«Я помітила, що тобі важко всидіти на уроці. Як ти почуваєшся під час занять?»*

Учень: *«Мені стає нудно, і я хочу щось сказати.»*

Педагог: *«Я розумію, що тобі хочеться висловитися. Як ти думаєш, що можна зробити, щоб ти міг ділитися думками, не заважаючи іншим?»*

Учень: *«Можже, піднімати руку і чекати своєї черги?»*

Педагог: *«Чудова ідея! Давай домовимося, що ти спробуєш так робити, а я буду уважніше помічати, коли ти хочеш щось сказати. Гаразд?»*

Учень: *«Добре, спробую.»*

Педагог: *«Я вірю, що у тебе все вийде. Дякую, що поділився своїми думками!»*

Організація індивідуальної бесіди на основах партнерства сприяє розвитку взаєморозуміння, формуванню довіри та самостійності учня. Такий підхід допомагає педагогові не лише коригувати поведінку дітей, а й мотивувати їх до навчання та особистісного зростання.

4. Педагогічне партнерство як стратегія розширення соціально-педагогічної діяльності закладів освіти

Педагогічне партнерство – це сучасний підхід до освіти, який ґрунтується на співпраці між учасниками освітнього процесу: педагогами, учнями, батьками, громадськістю та іншими соціальними інституціями. Воно спрямоване на створення комфортного навчального середовища, що сприяє гармонійному розвитку особистості дитини.

Сутність педагогічного партнерства

Основна ідея – всі учасники освітнього процесу є рівноправними партнерами, які взаємодіють на основі довіри, взаємоповаги та спільної відповідальності за результати навчання та виховання.

Головна мета – підвищення ефективності соціально-педагогічної діяльності закладу освіти через активну взаємодію з різними соціальними групами.

Принципи педагогічного партнерства:

1. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія – учні, вчителі, батьки та громада є рівноправними учасниками освітнього процесу.

2. Довіра та взаємоповага – відкритість у спілкуванні, відмова від авторитарних методів управління.

3. Спільна відповідальність – всі учасники освітнього процесу працюють на досягнення єдиної мети.

4. Відкритість до співпраці – активне залучення батьків, громадських організацій, волонтерів та інших інституцій.

5. Гнучкість і адаптивність – заклад освіти враховує індивідуальні особливості учнів і запити громади.

Стратегії розширення соціально-педагогічної діяльності через партнерство:

1. Співпраця з батьками

Мета – залучення сім'ї до освітнього процесу для підвищення мотивації та успішності учнів.

Форми реалізації:

- Родинні освітні проєкти (спільні заходи, майстер-класи, тренінги).
- Батьківські клуби, конференції, вебінари.
- Індивідуальні консультації та зустрічі.
- Спільне планування виховних заходів.

2. Партнерство з громадськими організаціями та соціальними службами

Мета – розширення виховного простору та соціалізація учнів.

Форми реалізації:

- Спільні проєкти з молодіжними та волонтерськими організаціями.
- Залучення психологів, соціальних педагогів до роботи зі школярами.
- Реалізація екологічних, благодійних та соціальних ініціатив.

3. Взаємодія з органами місцевого самоврядування

Мета – підтримка та фінансування освітніх ініціатив, покращення матеріально-технічної бази закладів освіти.

Форми реалізації:

- Спільні форуми та круглі столи.
- Участь у грантових програмах та освітніх проєктах.
- Впровадження програм громадянської освіти.

4. Партнерство з бізнесом та приватним сектором

Мета – підготовка учнів до майбутньої професійної діяльності.

Форми реалізації:

- Освітньо-кар'єрні майстер-класи, стажування для старшокласників.
- Спонсорська допомога (обладнання кабінетів, підтримка освітніх ініціатив).

- Спільні проєкти у сфері STEM-освіти.

5. Використання цифрових технологій для розширення партнерства

Мета – забезпечення доступності освіти та активне залучення всіх учасників освітнього процесу.

Форми реалізації:

- Онлайн-платформи для навчання, зворотного зв'язку з батьками.
- Віртуальні зустрічі, вебінари, дистанційні курси.
- Використання соціальних мереж для комунікації та інформування.

Очікувані результати впровадження педагогічного партнерства:

- Підвищення мотивації та успішності учнів.
- Покращення психологічного клімату в освітньому закладі.
- Зміцнення взаємодії між школою, сім'єю та громадою.
- Розвиток навичок комунікації та співпраці у дітей.
- Збільшення можливостей для соціальної підтримки учнів.

5. Загальне поняття про соціальні інститути

Соціальний інститут – це стійка форма організації суспільних відносин, яка забезпечує задоволення основних потреб людей і підтримує порядок у суспільстві.

Соціальні інститути формуються на основі норм, правил, традицій і структур, які регулюють діяльність людей у певних сферах життя. Вони забезпечують стабільність і передбачуваність у соціальних відносинах.

Основні функції соціальних інститутів:

1. Задоволення базових потреб суспільства (наприклад, освіта дає знання, сім'я забезпечує продовження роду).
2. Регулювання поведінки людей через закони, норми та традиції
3. Передача соціального досвіду від покоління до покоління (через виховання, освіту).
4. Забезпечення соціальної інтеграції (об'єднання людей у спільноти)
5. Контроль та санкції (дотримання правил через механізми покарання або заохочення).

Види соціальних інститутів:

1. Основні (базові) соціальні інститути

Ці інститути є фундаментальними для суспільства:

- Сім'я та родина – забезпечують виховання дітей, передачу культурних традицій.
- Освіта – відповідає за передачу знань і соціалізацію особистості.
- Держава – регулює суспільне життя, встановлює закони.
- Економіка – організовує виробництво, розподіл і споживання ресурсів.
- Релігія – виконує морально-етичну та духовну функцію.

2. Політичні інститути – включають державні органи, партії, виборчі системи, що забезпечують управління суспільством.

3. Економічні інститути – регулюють виробництво, розподіл і обмін товарів та послуг (банки, біржі, корпорації).

4. Культурні та освітні інститути – школи, університети, наукові центри, ЗМІ, які займаються передачею знань і культурних цінностей.

5. Соціальні інститути дозвілля та відпочинку – спортивні організації, театри, музеї, клуби, які сприяють культурному розвитку.

Соціальні інститути є основою організації суспільного життя. Вони допомагають регулювати взаємодію між людьми, передавати знання та досвід, підтримувати стабільність у суспільстві. Без них соціальний порядок і розвиток суспільства були б неможливими.

Особливості організації освітнього партнерства з представниками різних соціальних інститутів

Освітнє партнерство між закладами освіти та різними соціальними інститутами має важливе значення для створення комплексної системи підтримки учнів, розвитку їхніх соціальних навичок і забезпечення доступу до необхідних ресурсів. Партнерство з соціальними інститутами може варіюватися залежно від їхньої функції, але має на меті загальну мету – підвищення якості освіти і виховання.

1. Партнерство з працівниками соціальних служб

Мета співпраці – забезпечення соціальної підтримки учнів і їхніх родин, допомога в питаннях адаптації та соціалізації.

Особливості організації:

- Спільні проекти підтримки дітей з уразливих груп (діти-сироти, діти з обмеженими можливостями, багатодітні сім'ї).
- Робота з учнями, які мають проблеми з поведінкою або психоемоційним станом, надання психологічної та соціальної допомоги.
- Регулярні консультації для батьків щодо виховання, соціалізації та підтримки учнів, співпраця щодо надання матеріальної чи психологічної допомоги.
- Спільне планування та проведення заходів, спрямованих на покращення соціального становища дітей та підлітків.

2. Партнерство з юристами

Мета співпраці – залучення професійних юристів для розв'язання правових питань учнів і їхніх родин, а також підвищення правової грамотності.

Особливості організації:

- Проведення правових семінарів та тренінгів для учнів, батьків і вчителів (наприклад, про права дітей, правову відповідальність, захист прав).
- Консультації для родин учнів з правових питань (наприклад, щодо опіки, прав дітей на освіту та медичне забезпечення).
- Залучення юристів для вирішення конфліктів у школах, для супроводу учнів у випадках правових проблем (наприклад, булінг, трудові спори).
- Спільне розроблення правових освітніх програм для учнів, включаючи навчання правам і обов'язкам громадян.

3. Партнерство з журналістами

Мета співпраці – підвищення рівня обізнаності громадськості про освітні ініціативи, поширення важливої інформації та зміцнення іміджу навчального закладу.

Особливості організації:

- Інформаційні кампанії та проєкти, спрямовані на висвітлення діяльності школи та її досягнень, участь у конкурсах чи грантах.
- Спільне проведення заходів, які включають медіа, таких як відкриті уроки, святкові заходи, зустрічі з громадськістю.
- Підготовка та поширення матеріалів про інноваційні методики навчання, успіхи учнів, цікаві освітні проєкти через ЗМІ та соціальні мережі.
- Залучення журналістів до освітніх форумів та круглого столу, де обговорюються питання освіти, соціалізації дітей, інклюзивної освіти тощо.

4. Партнерство з громадськими організаціями

Мета співпраці – взаємодія для реалізації соціальних, екологічних та культурних ініціатив, розширення можливостей для учнів у позаурочний час.

Особливості організації:

- Спільне проведення соціальних та екологічних акцій, таких як допомога бездомним, екологічні ініціативи, волонтерські проєкти.
- Організація тренінгів та майстер-класів для учнів, батьків та вчителів (психологічна підтримка, розвитку лідерських якостей, підготовка до дорослого життя).
- Участь громадських організацій у розробці освітніх програм для учнів, спрямованих на розвиток критичного мислення, соціальної активності.
- Залучення волонтерів для допомоги у проведенні заходів, таких як табори, літні школи або благодійні акції.

5. Партнерство з спонсорами та бізнесом

Мета співпраці – надання фінансової чи матеріальної підтримки для покращення матеріально-технічної бази та розвитку навчальних проєктів.

Особливості організації:

- Спільні освітні проєкти та конкурси з підтримкою підприємств (напр. конкурси для учнів з різних предметів, вивчення підприємницької діяльності).
- Фінансування освітніх матеріалів, технічного забезпечення, проведення ремонтів у школах, організація матеріальної допомоги для учнів із малозабезпечених родин.
- Проведення майстер-класів і тренінгів від бізнесменів, фахівців з різних галузей (наприклад, технічні, економічні, підприємницькі навички).
- Організація програм стажувань для учнів у компаніях, що дозволяє учням отримати практичні навички у реальному робочому середовищі.

Освітнє партнерство з різними соціальними інститутами є потужним інструментом для розвитку сучасної освіти. Співпраця з соціальними службами, юристами, журналістами, громадськими організаціями та спонсорами дозволяє не тільки покращити якість освіти, але й забезпечити комплексну підтримку учнів та їхніх родин, розширити можливості для соціалізації і розвитку учнів. Ці партнерства створюють можливості для реалізації спільних проєктів, обміну досвідом і ресурсами, що сприяє розвитку всієї освітньої системи.

1. Партнерська взаємодія між ЗЗСО (заклад загальної середньої освіти) та громадою

Партнерська взаємодія між закладом загальної середньої освіти (ЗЗСО) та громадою є важливим компонентом сучасної освітньої стратегії, яка забезпечує більш тісну співпрацю між школами, сім'ями, громадськими організаціями, місцевими органами влади та іншими соціальними інститутами. Така співпраця сприяє створенню позитивного соціального середовища для учнів, розвитку місцевої громади та покращенню якості освіти.

Мета партнерської взаємодії між ЗЗСО та громадою

1. Підвищення якості освіти – через об'єднання ресурсів громади та школи для реалізації освітніх ініціатив, інноваційних проєктів, вдосконалення методик навчання.

2. Соціалізація учнів – активна участь у житті громади дозволяє учням краще зрозуміти соціальні процеси, закріпити навички громадянської відповідальності та бути корисними для суспільства.

3. Розширення можливостей для розвитку учнів – партнерство з громадою дає доступ до різноманітних ресурсів: фінансових, інтелектуальних, матеріальних.

4. Виховання активної громадянської позиції у дітей, учнів та молоді через участь у громадських ініціативах та проєктах.

Основні форми партнерської взаємодії між ЗЗСО та громадою

1. Спільні проєкти та ініціативи

Екологічні проєкти: організація акцій по прибиранню території, висадка дерев, збереження місцевих природних ресурсів.

Соціальні ініціативи: допомога малозабезпеченим родинам, благодійні акції, організація допомоги дітям-сиротам або інвалідам.

Культурні заходи: фестивалі, концерти, виставки, які можуть проводитися за участі учнів і членів громади.

Історичні проєкти: залучення учнів до збереження культурної спадщини рідного краю через створення музеїв, виставок, тематичних заходів.

2. Спільні заходи для дітей і молоді

Тематичні фестивалі, конкурси, спортивні заходи: проведення змагань, свят, фестивалів, куди залучаються як учні, так і представники громади.

Волонтерські проєкти: учні можуть брати участь у благодійних акціях, допомагаючи громадським організаціям або працюючи на волонтерських засадах.

Інтелектуальні і культурні клуби: організація клубів за інтересами, дебатних турнірів, наукових заходів для учнів за участю місцевих фахівців.

3. Освітні ініціативи за участю громади

Залучення місцевих фахівців для проведення лекцій, тренінгів і майстер-класів для учнів, батьків та педагогів.

Спільне створення освітніх програм для учнів, ураховуючи місцеві потреби та специфіку громади (наприклад, курси з підприємництва, екології, історії рідного краю).

Підтримка шкільної бібліотеки: залучення громади до збору книжок, організації бібліотечних заходів.

4. Підтримка школою місцевих ініціатив

Розвиток інфраструктури громади: підтримка ініціатив зі створення нових громадських просторів, спортивних майданчиків, культурних центрів.

Підтримка місцевих бізнесів: через організацію заходів, де школярі можуть показати свої проекти, чи надання реклами місцевим підприємцям.

Спільне організування екологічних, соціальних або благодійних проектів (наприклад, відновлення парків, створення екологічних програм для дітей).

5. Залучення батьків до управлінських процесів школи

Батьківські ради та комітети: створення і підтримка батьківських організацій, які беруть участь у розвитку школи, допомагають у фінансуванні проектів, організації заходів.

Обговорення шкільних ініціатив із громадськістю: забезпечення зворотного зв'язку через громадські слухання, зустрічі батьків та вчителів, обговорення важливих питань, що стосуються розвитку навчального закладу.

Переваги партнерської взаємодії між ЗЗСО та громадою

1. Покращення якості освіти через залучення різноманітних ресурсів і підходів, доступ до експертної підтримки з різних галузей.

2. Підвищення соціальної відповідальності учнів і громади в цілому, формування активної життєвої позиції у дітей та молоді.

3. Забезпечення комплексної підтримки учнів – фінансова, психологічна, соціальна, що дозволяє створити більш сприятливі умови для навчання і розвитку.

4. Розвиток громади через підвищення рівня освіти та соціальної активності, що сприяє покращенню умов життя і збільшенню можливостей для громади.

5. Налагодження міжсекторальної співпраці, що дозволяє ефективно вирішувати соціальні проблеми та задовольняти потреби учнів.

Партнерська взаємодія між закладом загальної середньої освіти і громадою є потужним інструментом для розвитку якості освіти та покращення соціального середовища. Взаємодія з місцевими органами влади, громадськими організаціями, бізнесом та іншими соціальними інститутами допомагає школам не лише вирішувати локальні проблеми, але й сприяє створенню більш ефективної освітньої системи, що відповідає потребам суспільства.

2. Принципи та стратегії налагодження ефективної педагогічної взаємодії ЗЗСО з представниками різних соціальних інститутів.

Налагодження ефективної педагогічної взаємодії між закладами загальної середньої освіти (ЗЗСО) та представниками різних соціальних інститутів (соціальні служби, юристи, громадські організації, бізнес, органи місцевого самоврядування тощо) є важливою умовою для створення інклюзивного і підтримуючого середовища для учнів. Така взаємодія дозволяє вирішувати не лише освітні, а й соціальні, психологічні та правові проблеми дітей та їхніх родин, сприяє розвитку громадської активності та участі.

Принципи педагогічної взаємодії ЗЗСО з соціальними інститутами

1. Принцип співпраці та партнерства

Педагогічна взаємодія повинна будуватися на основі партнерства між ЗЗСО та соціальними інститутами. Кожен партнер (школа, батьки, громадські організації, соціальні служби, підприємства тощо) має рівні права і обов'язки в досягненні спільної мети.

Співпраця передбачає взаємну довіру, відкритість до комунікації та обміну інформацією, що допомагає оперативно вирішувати проблеми, з якими стикаються учні і їхні родини.

2. Принцип інклюзивності та доступності

Всі учасники взаємодії повинні враховувати інтереси кожного учня, особливо з урахуванням дітей з особливими освітніми потребами або дітей з малозабезпечених сімей.

ЗЗСО має створювати умови для доступу всіх соціальних груп до освітніх послуг, незалежно від соціального статусу, інвалідності чи національності.

3. Принцип комплексного підходу

Взаємодія повинна бути всебічною та охоплювати всі сфери життєдіяльності учнів: навчання, соціалізацію, психологічну підтримку, правову допомогу, культурний розвиток.

Педагогічний колектив має тісно співпрацювати з іншими організаціями (соціальні служби, медичні заклади, громадські організації тощо) для створення цілісної системи підтримки.

4. Принцип прозорості та відкритості

Важливою умовою ефективної взаємодії є відкритість до співпраці з різними соціальними інститутами та прозорість в обміні інформацією.

Педагоги, адміністрація закладу та соціальні інститути мають чітко обговорювати, що саме потрібно учневі або його родині, як можна допомогти у вирішенні конкретних проблем.

5. Принцип відповідальності

Кожен учасник взаємодії (як школа, так і соціальні інститути) має чітко визначені обов'язки та відповідальність за виконання спільних завдань.

Залучення батьків до навчального процесу та діяльності школи підвищує їхню відповідальність за успіхи дітей.

Стратегії налагодження ефективної педагогічної взаємодії

1. Стратегія розвитку партнерських відносин

Мета – створити та підтримувати довгострокові партнерські відносини між ЗЗСО та соціальними інститутами, зокрема громадськими організаціями, органами місцевої влади, бізнесом.

Дії:

Організація спільних заходів, проєктів, програм для учнів, вчителів і громади.

Проведення регулярних зустрічей для обговорення проблем і визначення шляхів їх вирішення.

Участь у програмних ініціативах, які підтримуються органами місцевої влади чи міжнародними організаціями.

Створення відкритих комунікаційних каналів для обміну інформацією та досвідом.

2. Стратегія інклюзивної освіти

Мета – забезпечити рівні можливості для всіх учнів через тісну співпрацю з соціальними інститутами, які допомагають інтегрувати дітей з особливими освітніми потребами та з уразливих соціальних груп.

Дії:

Розробка інклюзивних програм та методик, що враховують індивідуальні особливості кожного учня.

Залучення фахівців з соціальних служб, психологів, медичних працівників для створення інклюзивної освіти.

Співпраця з громадськими організаціями, що займаються підтримкою людей з особливими потребами.

3. Стратегія правової підтримки

Мета – забезпечити правовий захист учнів та їхніх родин через співпрацю з юристами, соціальними працівниками та іншими правозахисними організаціями.

Дії:

Проведення лекцій, тренінгів і семінарів для учнів, педагогів та батьків щодо прав та обов'язків учнів, правил поведінки, захисту прав дітей.

Налагодження співпраці з юристами для надання безкоштовної правової допомоги учням та їхнім родинам в разі необхідності.

Розробка програм профілактики правопорушень серед учнів, співпраця з правоохоронними органами для забезпечення безпеки в школі.

4. Стратегія соціальної підтримки

Мета – надання соціальної допомоги учням з малозабезпечених та соціально уразливих сімей через співпрацю з соціальними службами, благодійними організаціями та місцевими підприємствами.

Дії:

Організація благодійних акцій та збирання коштів або матеріальних засобів для потреб учнів (шкільне приладдя, одяг, харчування).

Спільне проведення заходів, спрямованих на підтримку дітей із соціально незахищених категорій.

Забезпечення учнів соціальними послугами (медичними, психологічними, юридичними) за допомогою соціальних служб та громадських організацій.

5. Стратегія залучення громадськості та бізнесу

Мета – використовувати ресурси місцевого бізнесу та громади для розвитку школи, створення можливостей для учнів.

Дії:

Організація спільних програм, таких як бізнес-інкубатори для учнів, стажування, освітні проекти з бізнесменами.

Пошук спонсорів для покращення матеріально-технічної бази школи, проведення благодійних акцій.

Залучення бізнесу до спільних екологічних або соціальних ініціатив, таких як озеленення території, створення громадських простору тощо.

Ефективна педагогічна взаємодія між ЗЗСО та соціальними інститутами є важливим інструментом для підвищення якості освіти та розвитку учнів. Вона дозволяє не лише вирішувати освітні завдання, але й забезпечити соціальну підтримку, правову допомогу, та створити умови для всебічного розвитку особистості учня. Використання принципів співпраці, інклюзивності, прозорості та відповідальності, а також застосування стратегій партнерства, інклюзивної освіти, правової та соціальної підтримки сприяє створенню ефективної освітньої системи.

Тема 5. Основні моделі та напрямки налагодження партнерської взаємодії у сфері початкової освіти

План

1. Моделі налагодження партнерської взаємодії з суб'єктами освітнього процесу у сфері початкової освіти (інформаційно-консультативна, різнорівневої взаємодії, партнерських відносин).

2. Алгоритм створення та функціонування моделі партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу у сфері початкової освіти.

3. Напрямки партнерської взаємодії з суб'єктами освітнього процесу у сфері початкової освіти.

1. Моделі налагодження партнерської взаємодії з суб'єктами освітнього процесу у сфері початкової освіти (інформаційно-консультативна, різнорівневої взаємодії, партнерських відносин)

Модель налагодження партнерської взаємодії у початковій освіті базується на принципах співпраці, взаємної підтримки та активного залучення всіх суб'єктів освітнього процесу: педагогів, учнів, батьків, адміністрації школи та громади.

Основні компоненти моделі:

Цілі взаємодії – створення комфортного освітнього середовища для розвитку учнів; забезпечення співпраці між учасниками освітнього процесу; підвищення ефективності навчання через партнерство.

Принципи моделі:

1. Довіра та відкритість – усі суб'єкти взаємодії працюють на основі прозорих і чесних відносин.

2. Рівноправність – кожен учасник освітнього процесу має право висловлювати свої думки та впливати на рішення.

3. Активна участь – усі сторони активно залучені до спільних проєктів, заходів та прийняття рішень.

4. Гнучкість – модель враховує особливості місцевого контексту та потреби суб'єктів взаємодії.

Етапи реалізації моделі

1. Підготовчий етап

- Аналіз ситуації – визначення рівня готовності педагогів, батьків та учнів до партнерської взаємодії.

- Формування цілей – узгодження очікувань і цілей між учасниками.
- Планування – розробка стратегічного плану співпраці.

2. Впровадження

Інформаційний обмін:

- Проведення батьківських зборів у формі діалогу.
- Розробка інформаційних матеріалів для батьків (буклетів, відеоінструкцій, рекомендацій).

Консультації:

- Організація регулярних зустрічей батьків із педагогами.
- Проведення психологічних тренінгів та майстер-класів для батьків.

Спільна діяльність:

- Реалізація освітніх проєктів (наприклад, екологічних, культурних, спортивних).
- Проведення відкритих уроків і святкових заходів, де батьки є активними учасниками.

3. Моніторинг та оцінка

- Регулярне опитування учасників щодо ефективності взаємодії.
- Аналіз досягнутих результатів та коригування моделі відповідно до потреб.

Інструменти реалізації

1. Комунікація:

- Використання цифрових платформ (Google Classroom, Viber, Telegram) для обміну інформацією.
- Організація відкритих зустрічей, обговорень та форумів.

2. Залучення батьків:

- Проведення тренінгів для батьків на теми виховання, допомоги в навчанні.
- Залучення до шкільних активностей (майстер-класи, тематичні вечори, конкурси).

3. Партнерство з громадою:

- Співпраця з місцевими організаціями, бібліотеками, музеями, спортивними секціями.
- Реалізація спільних ініціатив для громади (наприклад, прибирання парків, благодійні акції).

4. Технології:

- Використання інтерактивних інструментів (онлайн-збори, цифрові презентації, освітні додатки).
- Впровадження електронних щоденників та платформ для моніторингу прогресу учнів.

Очікувані результати:

1. Створення сприятливого освітнього середовища.
2. Підвищення рівня довіри та партнерства між учасниками освітнього процесу.
3. Зростання академічних досягнень та мотивації учнів.
4. Формування активної та відповідальної громади навколо школи.

Налагодження партнерської взаємодії з суб'єктами освітнього процесу у сфері початкової освіти є важливим елементом успішного функціонування освітніх установ. Нижче наведено кілька можливих моделей партнерської взаємодії, які можна впровадити:

Інформаційно-консультативна модель налагодження партнерської взаємодії в початковій освіті.

Ця модель спрямована на створення та підтримку постійного інформаційного обміну, консультаційної підтримки та активної комунікації між усіма суб'єктами освітнього процесу: педагогами, батьками, учнями та іншими зацікавленими сторонами (психологами, логопедами, адміністрацією школи).

Ключові елементи моделі:

1. Інформаційний обмін
2. Регулярне інформування батьків про прогрес дітей, освітні новини та плани.
3. Використання цифрових платформ (Viber, Telegram, Google Classroom) для доступу до інформації про уроки, домашні завдання, заходи тощо.
4. Створення інформаційного бюлетеня (електронного чи друкованого) з порадами для батьків, педагогів та учнів.
5. Консультаційна підтримка

Проведення індивідуальних та групових консультацій для батьків щодо:

- Освітніх методик.
- Вирішення проблем поведінки чи навчання дитини.
- Рекомендацій щодо розвитку здібностей дітей.
- Налагодження постійного зворотного зв'язку через онлайн або офлайн зустрічі.

- Психологічна підтримка для учнів і батьків за допомогою фахівців.

Навчання для батьків:

- Організація тренінгів, вебінарів або майстер-класів для батьків на теми:
- Як допомогти дитині в навчанні.
- Використання сучасних технологій для освітнього процесу.
- Як створити сприятливе освітнє середовище вдома.
- Проведення тематичних днів (наприклад, «День без гаджетів», «День читання разом»).

Цифрові інструменти для взаємодії:

- Використання інтерактивних платформ (Zoom, Teams) для проведення онлайн консультацій.
- Розробка веб-сайту або розділу на шкільному порталі, де розміщуються корисні матеріали для батьків (відеоуроки, статті, поради).
- Чати для оперативного обговорення нагальних питань.

Підтримка учнів:

- Залучення батьків до спільного вирішення освітніх викликів (наприклад, допомога у підготовці до конкурсів чи проєктів).
- Надання дітям додаткових ресурсів (вебінари, підручники, розвивальні ігри).

-Визнання ролі учнів у процесі обміну інформацією (створення учнівських презентацій, організація рефлексійних зустрічей).

Етапи впровадження моделі:

1. Діагностика потреб:

- Аналіз потреб батьків, учнів і педагогів.

- Оцінка готовності школи до впровадження інформаційно-консультативної моделі.

2. Планування взаємодії:

- Створення графіка консультацій та інформаційних заходів.

- Розробка інструментів для регулярного інформування (чат-боти, бюлетені, календарі подій).

3. Реалізація:

- Проведення перших консультаційних сесій.

- Впровадження інформаційних кампаній (наприклад, батьківські збори з використанням презентацій).

4. Моніторинг і оцінка ефективності:

- Регулярне опитування батьків і педагогів щодо зручності й результативності взаємодії.

- Коригування плану відповідно до зворотного зв'язку.

Очікувані результати:

- Зростання рівня довіри між педагогами та батьками.

- Поліпшення освітніх результатів завдяки активній взаємодії.

- Розвиток комунікативних навичок усіх учасників освітнього процесу.

- Підвищення обізнаності батьків щодо сучасних підходів до навчання.

Модель різнорівневої взаємодії для налагодження партнерських відносин у початковій освіті

Модель різнорівневої взаємодії базується на багаторівневому підході до організації партнерства між усіма суб'єктами освітнього процесу (учнями, педагогами, батьками, адміністрацією, громадою). Кожен рівень відповідає за специфічні завдання, які разом формують єдину систему ефективної співпраці.

Основні рівні взаємодії:

1. Індивідуальний рівень (учень – педагог – батьки) – забезпечення індивідуального підходу до потреб кожного учня.

Інструменти:

- Індивідуальні консультації для батьків щодо розвитку та навчання дитини.

- Спільна розробка індивідуального освітнього маршруту для учня.

- Відкриті уроки, де батьки можуть спостерігати за процесом навчання.

Результати – покращення результатів навчання, врахування індивідуальних потреб дитини.

2. Груповий рівень (група учнів – вчитель – батьки) – зміцнення взаємодії у межах класу або групи.

Інструменти:

- Організація класних зборів у форматі воркшопів.

- Залучення батьків до позакласних заходів (тематичних днів, творчих майстерень).

- Проведення групових проєктів, у яких беруть участь як учні, так і їхні родини.

Результати – формування згуртованого середовища у класі, активне залучення батьків до освітнього процесу.

Шкільний рівень (учні – педагоги – адміністрація – батьки) – побудова партнерських відносин між усіма учасниками шкільної спільноти.

Інструменти:

- Проведення загальношкільних заходів (свят, благодійних ярмарків, спортивних подій).

- Створення шкільного батьківського комітету для обговорення важливих питань.

- Налагодження зворотного зв'язку через анкети та опитування.

Результати – підвищення рівня довіри між батьками, педагогами та адміністрацією.

Громадський рівень (школа – громада – партнери) – розширення освітнього простору через співпрацю з громадськими організаціями, культурними установами, місцевим бізнесом.

Інструменти:

- Залучення місцевих організацій до проведення екскурсій, лекцій або тренінгів.

- Партнерство з бібліотеками, музеями, спортивними клубами.

- Організація соціальних проєктів, спрямованих на розвиток громади (екологічні акції, волонтерство).

Результати – формування соціально активної позиції у дітей, залучення додаткових ресурсів до освітнього процесу.

Етапи реалізації моделі:

1. Діагностичний етап:

- Визначення потреб кожного рівня взаємодії.

- Аналіз існуючого рівня комунікації та залученості суб'єктів.

2. Планування:

- Розробка чіткої стратегії взаємодії з урахуванням рівнів.

- Визначення відповідальних осіб на кожному рівні.

3. Реалізація:

- Впровадження ініціатив і заходів для кожного рівня взаємодії.

- Активне використання цифрових платформ для координації діяльності.

4. Моніторинг і корекція

- Збір зворотного зв'язку від учасників процесу.

- Внесення змін у модель відповідно до нових потреб.

Очікувані результати:

Індивідуальний рівень – розвиток особистісного потенціалу кожного учня.

Груповий рівень – згуртованість класного колективу, активна участь батьків у справах класу.

Шкільний рівень – побудова відкритої та довірливої комунікації в межах школи.

Громадський рівень – підвищення соціальної активності учнів та їхніх родин, зміцнення зв'язків між школою та громадою.

Ця модель дозволяє комплексно охопити всі аспекти партнерської взаємодії та створює умови для розвитку гармонійного освітнього середовища.

Модель різнорівневої взаємодії для налагодження партнерських відносин у початковій освіті

Модель різнорівневої взаємодії базується на багаторівневому підході до організації партнерства між усіма суб'єктами освітнього процесу (учнями, педагогами, батьками, адміністрацією, громадою). Кожен рівень відповідає за специфічні завдання, які разом формують єдину систему ефективної співпраці.

Основні рівні взаємодії:

1. Індивідуальний рівень (учень – педагог – батьки) – забезпечення індивідуального підходу до потреб кожного учня.

Інструменти:

- Індивідуальні консультації для батьків щодо розвитку та навчання дитини.

- Спільна розробка індивідуального освітнього маршруту для учня.

- Відкриті уроки, де батьки можуть спостерігати за процесом навчання.

Результати – покращення результатів навчання, врахування індивідуальних потреб дитини.

2. Груповий рівень (група учнів – вчитель – батьки) – зміцнення взаємодії у межах класу або групи.

Інструменти:

- Організація класних зборів у форматі воркшопів.

- Залучення батьків до позакласних заходів (тематичних днів, творчих майстерень).

- Проведення групових проєктів, у яких беруть участь як учні, так і їхні родини.

Результати – формування згуртованого середовища у класі, активне залучення батьків до освітнього процесу.

3. Шкільний рівень (учні – педагоги – адміністрація – батьки) – побудова партнерських відносин між усіма учасниками шкільної спільноти.

Інструменти:

- Проведення загальношкільних заходів (свят, благодійних ярмарків, спортивних подій).

- Створення шкільного батьківського комітету для обговорення важливих питань.

- Налагодження зворотного зв'язку через анкети та опитування.

Результати – підвищення рівня довіри між батьками, педагогами та адміністрацією.

Громадський рівень (школа – громада – партнери) – розширення освітнього простору через співпрацю з громадськими організаціями, культурними установами, місцевим бізнесом.

Інструменти:

- Залучення місцевих організацій до проведення екскурсій, лекцій або тренінгів.

- Партнерство з бібліотеками, музеями, спортивними клубами.

- Організація соціальних проєктів, спрямованих на розвиток громади (екологічні акції, волонтерство).

Результати – формування соціально активної позиції у дітей, залучення додаткових ресурсів до освітнього процесу.

Етапи реалізації моделі:

1. Діагностичний етап:

- Визначення потреб кожного рівня взаємодії.

- Аналіз існуючого рівня комунікації та залученості суб'єктів.

2. Планування:

- Розробка чіткої стратегії взаємодії з урахуванням рівнів.

- Визначення відповідальних осіб на кожному рівні.

3. Реалізація:

- Впровадження ініціатив і заходів для кожного рівня взаємодії.

- Активне використання цифрових платформ для координації діяльності.

4. Моніторинг і корекція:

- Збір зворотного зв'язку від учасників процесу.

- Внесення змін у модель відповідно до нових потреб.

Очікувані результати:

Індивідуальний рівень – розвиток особистісного потенціалу кожного учня.

Груповий рівень – згуртованість класного колективу, активна участь батьків у справах класу.

Шкільний рівень – побудова відкритої та довірливої комунікації в межах школи.

Громадський рівень – підвищення соціальної активності учнів та їхніх родин, зміцнення зв'язків між школою та громадою.

Ця модель дозволяє комплексно охопити всі аспекти партнерської взаємодії та створює умови для розвитку гармонійного освітнього середовища.

Модель партнерських відносин налагодження партнерської взаємодії з суб'єктами освітнього процесу у сфері початкової освіти

Модель партнерських відносин для налагодження взаємодії з суб'єктами освітнього процесу у сфері початкової освіти

Модель партнерських відносин у початковій освіті передбачає побудову системи співпраці між усіма учасниками освітнього процесу – учнями, вчителями, батьками, адміністрацією школи та представниками громади. Основна ідея моделі полягає у взаємоповазі, відкритості, спільній відповідальності та прагненні досягти спільних цілей.

Компоненти моделі:

1. Ціннісна основа

Партнерські відносини базуються на принципах:

- Довіри – всі сторони взаємодіють відкрито та чесно.

- Взаємоповаги – думки та ідеї кожного учасника цінуються.

- Рівності – всі суб'єкти мають рівні права в ухваленні рішень.

2. Структура взаємодії

Модель враховує чотири рівні взаємодії:

1. Учень – учитель – налагодження особистісного контакту для підтримки навчання.

2. Учень – батьки – створення умов для спільного розвитку дитини вдома.

3. Батьки – школа – залучення родин до шкільних ініціатив.

4. Школа – громада – співпраця з місцевими установами для розширення освітнього середовища.

3. Форми партнерства:

о 1. Інформаційна – регулярний обмін інформацією між учасниками освітнього процесу.

о 2. Консультативна – організація консультацій та тренінгів для батьків.

о 3. Спільна діяльність – проведення заходів, де батьки, учні та педагоги працюють разом.

о 4. Проектна співпраця – реалізація спільних освітніх чи соціальних ініціатив.

Етапи впровадження моделі:

1. Діагностика

- Визначення потреб усіх суб'єктів освітнього процесу.

- Аналіз існуючого рівня взаємодії.

2. Планування

- Формування цілей та очікувань від партнерської співпраці.

- Розробка програм та заходів для всіх рівнів взаємодії.

3. Реалізація

- Організація зустрічей, семінарів, відкритих уроків.

- Створення спільних проєктів (наприклад, екологічні акції, конкурси, творчі майстерні).

- Впровадження цифрових платформ для комунікації.

4. Оцінка

- Регулярний моніторинг ефективності партнерської взаємодії через опитування.

- Аналіз досягнутих результатів і внесення коректив.

Інструменти реалізації моделі:

1. Цифрові технології:

- Використання платформ для комунікації (Google Classroom, Viber, Zoom).

- Електронні щоденники, де батьки можуть відстежувати успіхи дитини.

2. Спільні заходи:

- Відкриті уроки, де батьки беруть участь як спостерігачі чи активні учасники.

- Тематичні дні (День сім'ї, День професій), організовані за участі родин.

3. Освітні проєкти:

- Проєкти, спрямовані на розвиток критичного мислення, креативності та командної роботи.

- Благодійні акції та волонтерські ініціативи.

4. Консультації та навчання:

- Проведення психологічних тренінгів для батьків.

- Навчальні семінари для вчителів щодо методів співпраці з родинами.

Очікувані результати:

Для учнів:

- Підвищення мотивації до навчання.

- Розвиток соціальних навичок через активну участь у спільних проєктах.

Для батьків:

- Поглиблення розуміння освітнього процесу.

- Зростання довіри до педагогів та школи.

Для педагогів:

- Покращення умов для роботи через підтримку з боку батьків.

- Ефективніша організація освітнього процесу.

Для громади:

- Зміцнення соціальних зв'язків між школою та місцевою спільнотою.

- Підвищення активності громадян у вирішенні спільних завдань.

Ця модель створює основу для систематичної, багаторівневої співпраці, яка сприяє розвитку гармонійного та ефективного освітнього середовища у початковій школі.

2. Алгоритм створення та функціонування моделі партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу у сфері початкової освіти

1. Аналіз потреб і контексту:

1. Визначення мети взаємодії – чітке формулювання цілей співпраці (наприклад, підвищення якості освіти, розвиток навичок учнів, ефективна комунікація між учасниками).

2. Оцінка ресурсів і можливостей – аналіз сильних сторін і потреб учасників (вчителів, учнів, батьків, адміністрації).

3. Ідентифікація ключових суб'єктів – визначення учасників процесу: учні, вчителі, батьки, адміністрація, громада, органи управління освітою.

2. Розробка моделі взаємодії

1. Вибір принципів взаємодії – принципи можуть включати: добровільність, взаємоповага, відкритість, рівність, орієнтація на результат.

2. Формування структури взаємодії – розробка механізмів співпраці (регулярні зустрічі, робочі групи, платформи для комунікації, спільні заходи). Створення документів, які регулюють співпрацю (меморандуми, угоди про партнерство).

3. Розподіл ролей та обов'язків – чітке визначення функцій кожного суб'єкта (наприклад, батьки – підтримка домашнього навчання, вчителі – освітня робота, адміністрація – організація процесу).

3. Реалізація взаємодії

1. Організація комунікаційних платформ – використання онлайн-інструментів (чати, освітні портали) та офлайн-зустрічей (батьківські збори, круглі столи).

2. Проведення спільних заходів – реалізація освітніх проєктів, майстер-класів, інтеграційних занять. Залучення батьків та громади до навчального процесу (наприклад, відкриті уроки, волонтерська діяльність).

3. Підтримка зворотного зв'язку – впровадження опитувань, анкетувань, збору пропозицій для оцінки ефективності співпраці.

4. Оцінка ефективності

1. Моніторинг прогресу – оцінка навчальних досягнень учнів, рівня задоволеності учасників процесу, емоційного клімату.

2. Аналіз сильних сторін і викликів – виявлення успішних елементів моделі та аспектів, які потребують удосконалення.

3. Корекція стратегії – внесення змін у механізми взаємодії на основі аналізу.

5. Постійний розвиток і підтримка моделі

1. Навчання суб'єктів освітнього процесу – проведення тренінгів для вчителів, семінарів для батьків, освітніх ігор для учнів.

2. Розширення партнерських зв'язків – залучення нових суб'єктів: місцевих організацій, бізнесу, експертів у сфері освіти.

3. Інновації у взаємодії – використання сучасних інструментів (диджиталізація, гейміфікація) для підвищення ефективності.

Особливості моделі у початковій освіті:

1. Орієнтація на учня. В центрі взаємодії – потреби, інтереси та розвиток учня.

2. Інклюзивність. Урахування потреб усіх дітей, включаючи тих, які потребують додаткової підтримки.

3. Співпраця з батьками. Батьки є партнерами в навчальному процесі, що сприяє гармонійному розвитку дитини.

Цей алгоритм допомагає створити ефективну модель партнерської взаємодії, яка сприятиме розвитку освіти, забезпечуючи гармонійну співпрацю всіх суб'єктів процесу.

3. Напрямки партнерської взаємодії з суб'єктами освітнього процесу у сфері початкової освіти

Для ефективного розвитку початкової освіти важливо організувати партнерську взаємодію між усіма суб'єктами освітнього процесу: учнями, вчителями, батьками, адміністрацією закладу освіти, громадою та іншими зацікавленими сторонами. Основні напрямки такої взаємодії включають:

1. Освітньо-методичний напрямок

1. Спільна розробка навчальних програм і методик:

- Урахування індивідуальних потреб учнів.
- Залучення батьків до обговорення навчальних програм.
- Впровадження інноваційних методик у співпраці з освітніми експертами.

2. Організація тренінгів і семінарів для педагогів і батьків:

- Навчання сучасним методам навчання і виховання.
- Вивчення психологічних аспектів розвитку дитини.

2. Комунікативно-інформаційний напрямок

1. Розвиток системи ефективного спілкування:

- Створення платформ для обміну інформацією між учасниками процесу (шкільні портали, месенджери, зустрічі).
- Регулярне інформування батьків про успіхи дитини та загальний процес навчання.

2. Організація зворотного зв'язку:

- Анкетування учнів і батьків для оцінки якості освіти.
- Обговорення нагальних проблем під час зборів або особистих зустрічей.

3. Виховний напрямок

1. Формування моральних та етичних цінностей:

- Проведення заходів для виховання толерантності, поваги, екологічної свідомості.

- Спільні акції та проєкти на тему доброчинності.

2. Залучення батьків до виховного процесу:

- Організація сімейних заходів (тематичні дні, вечори, квести).
- Участь батьків у виховних годинах або тематичних уроках.

4. Соціально-громадський напрямок

1. Залучення громади:

- Співпраця з місцевими організаціями, бібліотеками, культурними установами.

- Реалізація проєктів за участі громадськості (наприклад, облаштування шкільної території).

2. Підтримка соціальних ініціатив:

- Організація волонтерських проєктів разом із батьками.
- Проведення благодійних ярмарків та заходів.

5. Інклюзивний напрямок

1. Розвиток інклюзивного середовища:

- Забезпечення умов для навчання дітей із особливими освітніми потребами.

- Спільна розробка адаптованих програм і методик.

2. Підвищення обізнаності:

- Проведення тренінгів для педагогів і батьків щодо підтримки дітей з ООП.

- Інформаційні кампанії для популяризації інклюзивної освіти.

6. Культурно-освітній напрямок

1. Організація спільних культурних заходів:

- Відвідування музеїв, театрів, екскурсій за участі дітей, батьків і вчителів.
- Проведення творчих конкурсів, фестивалів.

2. Залучення до збереження культурної спадщини:

- Реалізація проєктів із дослідження історії рідного краю.
- Тематичні уроки, присвячені традиціям і звичаям.

7. Психологічно-педагогічний напрямок

1. Підтримка психологічного комфорту учнів:

- Проведення тренінгів для зменшення стресу і розвитку емоційного інтелекту.

- Індивідуальні консультації для дітей і батьків.

2. Робота з батьками:

- Семінари з питань виховання, комунікації з дітьми.

- Психологічна підтримка родин, які перебувають у кризових ситуаціях.

8. Організаційно-технічний напрямок

1. Модернізація матеріально-технічної бази:

- Залучення батьків до участі у благоустрої шкільної території.

- Спільне забезпечення навчальних потреб (меблі, техніка, підручники).

2. Інтеграція технологій:

- Використання цифрових платформ для спільної роботи (наприклад, електронних журналів, додатків для комунікації).

9. Здоров'язбережувальний напрямок

1. Підтримка фізичного здоров'я:

- Організація спортивних змагань, турнірів, туристичних походів.

- Залучення батьків до участі в оздоровчих заходах.

2. Пропаганда здорового способу життя:

- Проведення тематичних лекцій і занять про харчування, фізичну активність, профілактику хвороб.

Результати ефективної взаємодії:

- Підвищення якості освітнього процесу.

- Створення комфортного середовища для всебічного розвитку учнів.

- Покращення відносин між усіма суб'єктами освітнього процесу.

- Формування позитивного іміджу закладу освіти як центру розвитку громади.

Ці напрямки забезпечують цілісну, систематичну співпрацю, яка сприяє формуванню гармонійного навчального середовища.

Тема 6. Ефективні форми та методи налагодження партнерської взаємодії у сфері початкової освіти.

План

1. Форми і види партнерської взаємодії з суб'єктами освітнього процесу.

2. Форми співпраці з спрямовані на зміцнення партнерської взаємодії вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу.

3. Зміст, сучасні форми проведення зустрічей вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу.

4. Методи роботи вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу.

5. Інноваційні форми роботи.

1. Форми і види партнерської взаємодії з суб'єктами освітнього процесу.

Форми та види партнерської взаємодії з суб'єктами освітнього процесу є важливими елементами сучасної педагогіки. Вони спрямовані на створення сприятливого середовища для всебічного розвитку учнів і забезпечення високої якості освіти. Основними суб'єктами освітнього процесу є учні, педагоги, батьки, адміністрація закладу освіти та громада.

Форми партнерської взаємодії

1. Спільне планування та організація освітнього процесу:

- Педагогічні ради;
- Батьківські збори;
- Учнівські самоврядування;
- Робота над спільними проектами.

2. Комунікація та консультування:

- Регулярні зустрічі з батьками;
- Індивідуальні консультації (онлайн або офлайн);
- Використання цифрових платформ для обміну інформацією (електронні щоденники, групи в месенджерах).

3. Співпраця у проведенні виховної роботи:

- Участь батьків та громади у виховних заходах (тематичні вечори, конкурси, спортивні заходи);
- Залучення представників громади та підприємств до проведення профорієнтаційних занять.

4. Розробка спільних програм і проєктів:

- Інноваційні освітні програми;
- Проєкти соціального партнерства;
- Грантові ініціативи.

5. Створення шкільної спільноти:

- Благодійні акції;
- Волонтерська діяльність;
- Розвиток шкільних традицій.

Види партнерської взаємодії:

1. Педагогічна взаємодія:

- Взаємодія між педагогами для вдосконалення методик навчання;
- Обмін досвідом через педагогічні майстер-класи, семінари, тренінги.

2. Взаємодія учнів і педагогів:

- Спільна участь у проєктній діяльності;
- Залучення учнів до прийняття рішень, що стосуються їхнього навчання.

3. Взаємодія з батьками:

- Активна участь батьків у житті школи;
- Проведення тренінгів для батьків із питань виховання.

4. Взаємодія з громадою та зовнішніми організаціями:

- Співпраця з місцевими органами влади, бізнесом, культурними та спортивними організаціями;
- Організація екскурсій, практичних занять на базі підприємств.

5. Інклюзивна взаємодія:

- Забезпечення рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу;
- Розвиток програм підтримки для дітей з особливими освітніми потребами.

Принципи партнерської взаємодії:

1. Взаємна повага і довіра;
2. Відкритість і прозорість у відносинах;
3. Орієнтація на потреби кожного суб'єкта;
4. Взаємна відповідальність за досягнення результатів.

Партнерська взаємодія сприяє формуванню сприятливого освітнього середовища, покращує мотивацію до навчання та виховання, а також сприяє інтеграції школи в життя громади.

2. Форми співпраці спрямовані на зміцнення партнерської взаємодії вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу.

Форми співпраці, спрямовані на зміцнення партнерської взаємодії вчителя початкових класів із суб'єктами освітнього процесу (учнями, батьками, колегами, адміністрацією та громадою), базуються на принципах відкритості, взаємоповаги та співпраці.

Форми співпраці вчителя початкових класів:

1. З учнями:

1. Індивідуальна робота:
 - Допомога в адаптації до шкільного життя;
 - Персоналізоване навчання з урахуванням особливостей і потреб кожного учня.
2. Колективна діяльність:
 - Робота в малих групах та парах;
 - Інтерактивні уроки з елементами гри, проєктної діяльності.
3. Позакласна діяльність:
 - Творчі майстер-класи, гуртки;
 - Спільні екскурсії та культурні заходи.
4. Розвиток емоційного інтелекту:
 - Бесіди про емоції та стосунки;
 - Проведення годин спілкування або занять із соціально-емоційного навчання.

2. З батьками

1. Інформування та консультування:
 - Регулярні батьківські збори з використанням інтерактивних методів (тренінги, обговорення);
 - Індивідуальні консультації з питань успішності, поведінки чи розвитку дитини.
2. Партнерські зустрічі:
 - Організація спільних заходів (ранки, вистави, конкурси);
 - Залучення батьків до навчального процесу як гостей, експертів або помічників.

3. Онлайн-взаємодія:

- Використання електронних платформ (Viber, Google Classroom, електронний щоденник);
- Ведення класного блогу чи сторінки з актуальною інформацією.

4. Тренінги для батьків:

Теми: "Психологія молодшого школяра", "Як підтримати дитину в навчанні", "Управління часом дитини".

3. З адміністрацією

1. Спільне планування:

- Участь у розробці навчальних і виховних планів;
- Узгодження стратегій для покращення освітнього процесу.

2. Професійний розвиток:

- Участь у семінарах, тренінгах та педагогічних рада;
- Ініціативи для вдосконалення методичної бази школи.

3. Підтримка ініціатив:

- Запропонування нових підходів у навчанні;
- Пошук грантів чи програм розвитку школи.

4. З колегами

1. Обмін досвідом:

- Проведення майстер-класів та відкритих уроків;
- Робота в методичних об'єднаннях.

2. Спільні проекти:

- Тематичні заходи (тиждень науки, екології тощо);
- Інтегровані уроки з учителями інших предметів.

3. Педагогічна підтримка:

- Наставництво для молодих вчителів;
- Спільне обговорення складних педагогічних ситуацій.

5. З громадою

1. Залучення громадських організацій:

- Проведення освітніх заходів із залученням волонтерів, місцевих фахівців;
- Організація благодійних акцій.

2. Робота з місцевими установами:

- Екскурсії до музеїв, підприємств, бібліотек;
- Залучення до профорієнтаційної роботи.

3. Популяризація діяльності класу:

- Участь у конкурсах, фестивалях;
- Висвітлення досягнень у місцевих медіа чи шкільних виданнях.

Принципи ефективної співпраці:

1. Довіра та взаємоповага – усі учасники процесу мають відчувати рівність і важливість своєї ролі.

2. Позитивна комунікація – орієнтація на конструктивне вирішення проблем.

3. Прозорість – інформування всіх суб'єктів про рішення та ініціативи.

4. Активна участь – залучення до співпраці всіх зацікавлених сторін.

Такі форми співпраці сприяють створенню комфортного середовища, у якому учні, батьки, вчителі та громада працюють разом задля розвитку та успіху дітей.

3.Зміст, сучасні форми проведення зустрічей вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу.

Організація зустрічей є важливим елементом роботи вчителя початкових класів для налагодження ефективної взаємодії з учнями, батьками, колегами, адміністрацією та громадою. Такі зустрічі мають сприяти обговоренню ключових питань освітнього процесу, створенню сприятливого середовища для навчання і виховання, а також вирішенню нагальних питань.

Зміст зустрічей

1. З учнями

- Обговорення питань навчання, поведінки та взаємодії у класі.
- Розвиток соціальних і комунікативних навичок через тренінги, бесіди, ігри.
- Підтримка творчої та пізнавальної активності через участь у спільних проектах.

2. З батьками

- Ознайомлення з програмою навчання, підходами до виховання та оцінювання.

- Обговорення успіхів і труднощів кожної дитини.
- Вирішення питань організації позакласних заходів.
- Надання рекомендацій із виховання та підтримки дитини вдома.

3. З адміністрацією

- Планування та координація навчального процесу.
- Обговорення інноваційних підходів до організації роботи початкових класів.

- Аналіз результатів навчально-виховної роботи.

4. З колегами

- Взаємний обмін досвідом і методичними напрацюваннями.
- Спільне вирішення педагогічних завдань.
- Обговорення інновацій у навчанні та вихованні.

5. З громадою

- Організація спільних заходів (екскурсій, акцій).
- Розвиток партнерських відносин із місцевими організаціями.
- Популяризація результатів роботи через соціальні мережі чи локальні медіа.

Сучасні форми проведення зустрічей

1. Зустрічі з учнями

- **Тренінгові заняття:** розвиток командної роботи, лідерських навичок, емпатії.
- **Коло довіри:** обговорення емоцій та переживань у безпечній атмосфері.
- **Ігрові заняття:** навчання через інтерактивні ігри та завдання.
- **Дебати та дискусії:** стимулювання критичного мислення.

2. Зустрічі з батьками

- **Тематичні збори:** обговорення конкретної проблематики (адаптація до школи, профілактика стресу, роль батьків у навчанні).
- **Вебінари та онлайн-консультації:** використання цифрових платформ (Zoom, Google Meet).
- **Батьківські клуби:** неформальні зустрічі для обговорення проблем виховання.
- **Майстер-класи:** демонстрація методів роботи з дітьми (ігри, вправи).

3. Зустрічі з адміністрацією

- **Круглі столи:** обговорення стратегії розвитку освітнього середовища.
- **Консультації:** розгляд індивідуальних питань вчителя або класу.
- **Спільне навчання:** участь у тренінгах і семінарах для підвищення кваліфікації.

4. Зустрічі з колегами

- **Методичні кафе:** інтерактивне обговорення педагогічних новинок у невимушеній атмосфері.
- **Воркшопи:** спільна розробка нових методик чи інструментів навчання.
- **Коучинг:** підтримка молодих педагогів через наставництво.

5. Зустрічі з громадою

- **Форум взаємодії:** залучення батьків, представників місцевої влади, бізнесу до обговорення проблем школи.
- **Волонтерські акції:** організація благодійних заходів для громади.
- **Публічні виступи учнів і вчителів:** презентація шкільних проєктів перед громадськістю.

Особливості організації сучасних зустрічей

1. Використання цифрових технологій:

- Онлайн-конференції для забезпечення доступності (особливо в умовах пандемії чи віддаленого навчання).
- Використання інтерактивних інструментів (Mentimeter, Padlet).

2. Інтерактивність і залученість:

- Використання рольових ігор, мозкових штурмів, кейс-методів для активізації учасників.
- Залучення до вирішення практичних завдань.

3. Гнучкий формат:

- Комбінування офлайн- та онлайн-заходів.
- Проведення зустрічей у неформальних умовах (наприклад, на природі).

4. Орієнтація на співпрацю:

- Акцент на партнерство, а не на директивний підхід.
- Розгляд спільних рішень для покращення освітнього середовища.

Сучасні форми проведення зустрічей сприяють покращенню комунікації між усіма суб'єктами освітнього процесу, підвищують мотивацію до співпраці та створюють умови для гармонійного розвитку дитини.

4. Методи роботи вчителя початкових класів із суб'єктами освітнього процесу

Методи роботи вчителя початкових класів із суб'єктами освітнього процесу (учнями, батьками, колегами, адміністрацією та громадою) спрямовані на створення ефективної комунікації, підтримку взаємодії та розвиток партнерства.

1. Методи роботи з учнями

Навчальні методи

1. Ігрові методи – навчальні ігри (лото, пазли, рольові ігри); гейміфікація (впровадження елементів гри в навчальний процес).

2. Методи проблемного навчання – постановка проблемного запитання; розв'язання життєвих ситуацій, кейсів.

3. Інтерактивні методи – робота в парах і групах; мозковий штурм, дискусії; карусель, метод прес.

4. Методи розвитку критичного мислення – техніки "Сенкан", "Фішбоун"; складання інтелект-карт.

Виховні методи

1. Методи заохочення – похвала, нагороди; залучення до відповідальних завдань.

2. Методи створення ситуацій успіху – індивідуальні завдання з урахуванням можливостей дитини; демонстрація досягнень учнів на класних чи шкільних заходах.

3. Методи формування колективу – організація командної роботи; спільна участь у творчих проєктах, святах.

2. Методи роботи з батьками

Інформаційно-комунікативні методи

1. Консультації – індивідуальні зустрічі для обговорення питань розвитку дитини; онлайн-консультації через цифрові платформи (Zoom, Google Meet).

2. Інформаційні повідомлення – використання електронних щоденників, месенджерів для оперативного інформування; класний блог, сторінка в соцмережах.

Методи співпраці

1. Спільне планування – залучення батьків до планування класних заходів; організація батьківських комітетів.

2. Методи включення – залучення до проведення уроків (розповіді про професії, хобі); участь у позакласних заходах.

Методи навчання та підтримки

1. Тренінги для батьків:

- Теми: "Як мотивувати дитину до навчання", "Профілактика стресу в дітей".

2. Майстер-класи:

- Навчання методам розвитку творчих здібностей дитини.

3. Методи роботи з колегами

Обмін досвідом

1. Методичні зустрічі – проведення відкритих уроків; семінари, воркшопи для педагогів.

2. Наставництво – підтримка молодих вчителів; спільний аналіз педагогічних ситуацій.

Методи співпраці

1. Проектна діяльність – спільне планування інтегрованих уроків; участь у міжкласних та міжшкільних ініціативах.

2. Коучинг і менторинг – навчання педагогічним інноваціям; взаємне наставництво між колегами.

4. Методи роботи з адміністрацією

1. Методи координації – узгодження освітніх планів, графіків; обговорення організаційних моментів під час нарад.

2. Методи професійного вдосконалення – участь у тренінгах і курсах підвищення кваліфікації, організованих адміністрацією; впровадження нових методик за підтримки керівництва.

5. Методи роботи з громадою

1. Методи залучення – організація спільних проєктів із громадськими організаціями (екологічні, соціальні акції); проведення шкільних заходів із залученням місцевих підприємств, бібліотек.

2. Комунікаційні методи – публічні виступи учнів і педагогів на місцевих заходах; висвітлення досягнень класу чи школи в місцевих ЗМІ.

3. Волонтерська діяльність – участь у благодійних акціях; співпраця з соціальними установами (дитячі будинки, будинки для літніх людей).

Особливості використання методів:

1. Індивідуальний підхід – методи мають враховувати потреби конкретного учня, сім'ї чи ситуації.

2. Гнучкість – поєднання традиційних і сучасних методів (цифрові технології, інтерактивні форми).

3. Партнерство – методи повинні сприяти співпраці та взаємній відповідальності всіх учасників процесу.

Ефективне застосування цих методів допомагає створити атмосферу довіри, співпраці та взаємної підтримки між усіма суб'єктами освітнього процесу.

5. Інноваційні форми роботи

Сучасні освітні тенденції вимагають від учителів початкових класів впровадження інноваційних форм роботи для забезпечення ефективної взаємодії з учнями, батьками, колегами, адміністрацією та громадою. Інновації сприяють підвищенню зацікавленості, активності та результативності учасників освітнього процесу.

Інноваційні форми роботи з учнями:

1. STEAM-освіта – інтеграція природничих наук, технологій, інженерії, мистецтва та математики. Проведення практичних експериментів, конструювання моделей, інтегровані уроки.

2. Проектна діяльність – створення довгострокових проєктів на основі міжпредметних зв'язків. Теми: екологічні проєкти, створення казок, міні-дослідження.

3. Інтерактивні технології – використання інтерактивних дошок, QR-кодів, додатків (Kahoot, Quizlet, Nearpod). Віртуальні екскурсії та навчальні програми з доповненою реальністю (AR).

4. Фліппер-клас («перевернутий клас») – діти отримують теоретичні знання вдома через відеоуроки, а в класі виконують практичні завдання. Сприяє розвитку самостійності та відповідальності.

5. Гейміфікація – впровадження елементів гри у навчання: навчальні квести, створення класних «аватарів», здобуття «досягнень». Використання цифрових платформ для гейміфікації (ClassDojo, Minecraft: Education Edition).

6. Читання та створення інтерактивних книг – використання електронних інтерактивних книг. Спільне створення класної книги за допомогою сервісів (Book Creator).

7. Соціально-емоційне навчання – проведення занять для розвитку емпатії, емоційного інтелекту, навичок розв'язання конфліктів.

Інноваційні форми роботи з батьками:

1. Батьківські тренінги – теми: «Як мотивувати дитину до навчання», «Емоційне вигорання батьків», «Цифрова безпека дітей». Інтерактивні формати: рольові ігри, вправи, робота в групах.

2. Онлайн-збори – використання платформ Zoom, Google Meet для регулярної комунікації. Вебінари, присвячені сучасним освітнім тенденціям.

3. Батьківський клуб – неформальні зустрічі для обміну досвідом, обговорення актуальних питань. Тема прикладних занять: спільне виготовлення навчальних матеріалів, підготовка свят.

4. Цифровий зв'язок – використання чатів у месенджерах (Viber, Telegram) для швидкої комунікації. Інформаційні розсилки: рекомендації, матеріали для допомоги дитині.

5. Майстер-класи для батьків – організація майстер-класів із творчості, ігрових занять, розвитку навичок підтримки навчання вдома.

Інноваційні форми роботи з колегами:

1. EdCamp – неформальні конференції для обміну досвідом між педагогами. Виступи, майстер-класи, воркшопи від практиків.

2. Коучинг та менторство – впровадження наставництва для молодих педагогів. Індивідуальні коуч-сесії для професійного розвитку.

3. Спільне навчання через колаборацію – робота над спільними проєктами між учителями різних предметів. Розробка інтегрованих уроків.

4. Цифрові платформи для професійного спілкування – використання Google Workspace, Padlet, Trello для спільної роботи та обміну ідеями.

5. Педагогічні коворкінги – організація спільного середовища для творчої роботи, створення матеріалів.

Інноваційні форми роботи з адміністрацією:

1. Стратегічні сесії – колективне планування розвитку школи. Використання інструментів фасилітації: SWOT-аналіз, дизайн-мислення.

2. Аналіз даних – використання аналітичних інструментів для оцінки якості освітнього процесу. Моніторинг успішності за допомогою цифрових систем.

3. Інноваційні проєкти – участь у грантових програмах, створення стартапів у сфері освіти.

4. Цифрова комунікація – проведення онлайн-нарад, спільне використання цифрових ресурсів.

Інноваційні форми роботи з громадою:

1. Спільні освітні проєкти – залучення місцевих організацій до проведення екологічних, культурних чи соціальних заходів.

2. Волонтерські ініціативи – участь школярів і вчителів у благодійних акціях, допомога громадам.

3. Публічні виступи – організація виставок, концертів, фестивалів за участі школярів.

4. Використання соціальних мереж – популяризація досягнень учнів та школи через сторінки у Facebook, Instagram.

5. Створення шкільного медіацентру – підготовка публікацій, новин, відеорепортажів про життя школи.

Особливості впровадження інновацій:

1. Гнучкість – адаптація форм роботи під потреби конкретного класу чи школи.

2. Дигіталізація – активне використання технологій для навчання та комунікації.

3. Інклюзивність – врахування особливостей усіх учасників процесу.

4. Рефлексія – постійний аналіз ефективності інновацій для подальшого вдосконалення.

Інноваційні форми роботи створюють умови для активної взаємодії між усіма суб'єктами освітнього процесу та підвищують якість навчання й виховання в початкових класах.

Тема 7. Технології залучення суб'єктів освітнього процесу у сфері початкової освіти до партнерської взаємодії

План

1. Організація взаємодії вчителя з суб'єктами освітнього процесу.
2. Принципи роботи з суб'єктами освітнього процесу як партнерами. Основні етапи роботи.
3. Технології залучення суб'єктів освітнього процесу.
4. Культура партнерської взаємодії у професійній діяльності вчителя початкових класів.
5. Технології партнерської взаємодії вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу.

1. Організація взаємодії вчителя з суб'єктами освітнього процесу.

Організація взаємодії вчителя з батьками. Питанням організації вчителем роботи з батьками учнів завжди приділялася велика увага. Науковцями і практиками напрацьовано значний позитивний досвід. Але зміни суспільства ставлять нові виклики перед вчителями: умови навчання (дистанційна, змішана), пріоритети та можливості освіти, реформування системи освіти тощо. І не завжди ефективними є звичні, традиційні форми і методи роботи з батьками. У рамках педагогіки партнерства як одного з ключових компонентів концепції Нової української школи, взаємодія між учнем, учителем і батьками має ґрунтуватися на основі спілкування, взаємодії та співпраці. Є два основні шляхи успішної співпраці школи та батьків для розвитку партнерства:

1. Постійне, чітке, двостороннє спілкування.
2. Різні способи залучення батьків до освітнього процесу.

2. Принципи роботи з суб'єктами освітнього процесу як партнерами.

Основні етапи роботи.

Для успішної організації взаємодії вчителя з суб'єктами освітнього процесу на засадах партнерства необхідно враховувати основні принципи роботи. Принцип – вихідне положення, керівна ідея, на якій базується певна теорія, діяльність. Загальними принципами сімейного виховання у роботі з батьками вважають такі як:

- Наступність і спадковість поколінь;
- Єдність вимог, виховних намірів і культуровідповідності
- Збереження і підтримка сімейних цінностей;
- Створення атмосфери екосоціальної захищеності.

А безпосередньо принципами партнерської взаємодії вчителя з батьками виділяють такі:

- Зміцнення та підвищення авторитету батьків. Вчитель має усвідомлювати, що батьки є партнери – їх позиція, думка, вибір мають поважатися і враховуватися в питаннях навчання й виховання учня. Повчальний, категоричний тон з боку вчителя 49 виключений. Взаємини з батьками мають визначатися взаємною повагою, відповідальністю, усвідомленням громадянського обов'язку. Основними формами взаємодії виступають обмін досвідом, рада та спільне обговорення, єдине рішення, яке задовольняє обидві сторони.

- Довіра до виховних можливостей батьків, підвищення рівня їх педагогічної культури й активності у вихованні. Вчитель має бути зацікавлений в розширенні й покращенні педагогічної культури та обізнаності батьків у питаннях виховання дітей, врахування їх вікових особливостей у процесі становлення. Це сприятиме кращій результативності та ефективності співпраці у вирішенні завдань навчання та виховання школярів. На початку співпраці психологічно батьки готові підтримати вимоги, справи та починання школи. І далі їх готовність залежить від налагодженої партнерської взаємодії.

- Педагогічний такт, неприпустимість втручання в життя сім'ї. Вчитель нерідко стає очевидцем або мимовільним свідком некоректних сімейних відносин, конфліктів. І важливо бути толерантним і педагогічно виваженим у

комунікації як з дорослими, так і з дітьми. Адже при спілкуванні з учнями, батьками; при спостереженні за учнями в освітньому процесі і позанавчальний час, вчитель отримує інформацію про дитину, сімейне виховання, взаємини в сім'ї тощо. Всі знання про особливості кожної сім'ї він має використовувати для надання допомоги батькам у вихованні дітей. Проявляти тактовність і професійну етику.

- Мажорний настрій у вирішенні проблем виховання, опора на позитивні якості дитини, на сильні сторони сімейного виховання, орієнтація на успішний розвиток особистості. Цей принцип поєднується з принципами педагогічного оптимізму та гуманності.

Значний практичний досвід вітчизняної педагогіки, рекомендації видатних педагогів Макаренка А., Сухомлинського В. та ін. підтверджують положення про необхідність у співпраці з учнями і батьками знаходити позитивні моменти у розвитку учня/учениці (його/її досягнення, захоплення, інтереси, певні здобутки, сильні сторони характеру тощо) і опиратися на них при вирішенні проблем. Також велике значення має емоційне налаштування вчителя і дорослих на вирішення поставлених завдань. Позитивні емоції (впевненість, мажор, привітність, бадьорість тощо) «заряджають» учасників комунікації і сприяють більш ефективній і продуктивній взаємодії. Керуючись такими ідеями й переконаннями вчитель зможе краще налагодити співпрацю з учасниками освітнього процесу і ефективніше будувати відносини.

Основні етапи роботи. Організація всієї роботи вчителя з батьками складається з таких етапів: ознайомлювальний, діагностичний та виконавчий.

Ознайомлювальний етап. Він характеризується роботою вчителя, спрямованою на:

- Встановлення контакту з батьками. Здійснюється в первинній бесіді, в ході якої виявляється характер ставлення батьків до педагога (ділове, споживацьке, індивідуальне, зарозуміле та ін.)

- Встановлюються межі взаємодії з сім'єю. Вчитель визначає наскільки відкрита сім'я до співпраці, ступінь активності батьків у громадському, шкільному житті тощо.

- Учитель отримує інформацію: про розвиток дитини, виховний потенціал сім'ї, тип сімейного виховання, педагогічні установки батьків, характер взаємин у сім'ї.

- Вчитель моделює стратегію взаємодії прийнятну для конкретної сім'ї. Важливо на цьому етапі обговорити з батьками обов'язкове встановлення зворотного зв'язку (інформація про процес співробітництва та його результат, правильність обраної стратегії, позиції, формах взаємодії).

Діагностичний етап (визначення проблем сім'ї). На цьому етапі як правило проводяться такі заходи:

- Допомога в адаптації дітей у школі, яку батьки і вчитель надають спільно.
- Можливе відвідування дітей на дому, що дає ґрунт для кращого пізнання мікросередовища дитини.

- Проведення індивідуальних бесід, у яких учитель зобов'язаний повідомити батькам інформацію про школу, її вимогах, висловити свою думку про успіхи в навчанні та про поведінку дитини.

- Інформування батьків про індивідуальні та вікові особливості їхніх дітей. Важливо при цьому враховувати вік та рівень педагогічної культури самих батьків. Прислухатися до їх думки, зауважень і побажань; за необхідності надавати допомогу для виконання різних виховних завдань. Основними методами співпраці вчителя з батьками на цьому етапі виділяють такі.

Метод документалістики. Це метод, який спрямований на вивчення документальних даних про дитину і сім'ю (медична картка дитини, відомості про перебування дитини в дошкільному закладі, особиста справа дитини, характеристики і класні журнали за попередні роки тощо). Вчитель аналізує отриману інформацію і складає попередню характеристику про школяра, особливості його розвитку та траєкторії навчання.

Методи опосередкованого вивчення сім'ї. До цієї групи методів відносять такі, що не передбачають безпосереднє опитування учня чи дорослих, для отримання інформації про особливості сім'ї, відносин між членами, проблеми. А увага вчителя спрямовується на учня як на члена сім'ї, для вивчення поведінки, характеру, темпераменту, стосунків з батьками та іншими членами сім'ї, ровесниками, його навчальні здібності і пристрасті, захоплення, уподобання тощо через використання проектних методик, психомалюнку, письмових робіт. До найбільш використовуваних методів відносяться:

- індивідуальна бесіда з учнями (з коротким фіксуванням необхідних фактів);
- тематичне малювання (теми: «Портрет моєї сім'ї», «Наша сім'я у вихідний день», «Наші сімейні захоплення»);
- проведення письмового опитування батьків з чітким формулюванням 3-4 запитань (анкетування);
- обмін досвідом батьків у вихованні дітей тощо.

Метод незакінчених речень: батькам пропонується у швидкому темпі закінчити фрази: У школі, де навчається моя дитина, мені подобається... У школі, де навчається моя дитина, мене хвилює... Мені хотілося б порадитись з учителем про ... тощо. Виконавчий етап. Цей етап спрямований на розробку і створення структурованих зв'язків з батьками, моделювання та впровадження контрольованих умов партнерської співпраці. Велику роль тут грають часті зустрічі в різних форматах, завоювання авторитету, співробітництво. Розробляється стратегія партнерської взаємодії. Головне для вчителя розробити гнучку модель співпраці з різними батьками та отримання зворотної інформації від батьків і школярів. У сучасних умовах дистанційного та змішаного навчання широко практикується вчителями, класними керівниками комунікація через соціальні мережі Вайбер, Телеграм тощо. Де створюються закриті групи для оперативного спілкування та реагування на події, прийняті рішення, їх обговорення. З метою ефективної комунікації вчителя з учасниками освітнього процесу необхідно допомогти батькам знайти баланс рівня контролю та самостійності, який спрацює для їхньої дитини. Встановити чіткі правила організації і виконання

домашньої роботи, навчальних проєктів, різних завдань. Наприклад, описати, як батьки мають бути залучені та переглядати домашню роботу в кожному окремому випадку залежно від прогресу учня. Допомогти батькам у складанні й дотриманні режиму навчання; створенні зручного для виконання домашніх завдань місця. Порадити як організувати ефективне виконання домашнього завдання в середовищі без телевізора, комп'ютера або телефона тощо. Важливо у роботі вчителя дотримуватися прозорості і гласності. Кожний педагогічний вплив, дія має бути пояснена і обґрунтована, з якою метою застосовується, які перспективи та очікувані результати тощо. Адже насамперед вчителі і батьки – це партнери у сфері освіти. І дуже важливо налагодити партнерські стосунки, співдружність та спільну відповідальність за прийняті рішення, їх виконання, досягнення результатів. Зрозуміло, що не завжди у вчителя виникає порозуміння з батьками щодо розвитку їх дитини. Тільки тоді, коли добровільно обговорюються і приймаються правила співпраці, їх виконання, дотримуються правила комунікації, можна стверджувати про ефективність партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу. Ефективний спосіб налагодження комунікації – це постійно повідомляти про шкільні програми і прогрес дитини, ведення записів з фактами про клас, навчальною програмою; обмін корисними ресурсами, контактною інформацією, ключовою термінологією та порадами, які допоможуть батькам підтримати розвиток своєї дитини. Як правило, кожен вчитель створює закриту групу у соціальних мережах для комунікації, у якій може бути гаряча лінія щодо обміну терміновою інформацією, виконанням домашніх завдань, забутих або пропущених завдань, тощо. У створених групах вчитель може виставляти записані відео з порадами та рекомендаціями. Записане звертання вчителя – це хороший спосіб гуманізувати комунікацію та допомогти батькам краще спілкуватися з вами.

3. Технології залучення суб'єктів освітнього процесу.

Одним із напрямів співпраці вчителя, класного керівника із суб'єктами освітнього процесу є їх залучення до навчального процесу. Змінюється суспільство, змінюється школа і відповідно змінюються погляди батьків на освіту і виховання учнів. Їх мало цікавить нудні зустрічі у класній кімнаті – а більше цікавить розвиток їх дітей. Для реалізації цієї потреби вчителі можуть застосовувати технології «включення батьків в освітній процес».

Батьки можуть виступати в ролі асистентів, помічників під час будьякого виду діяльності з дітьми (наприклад, практичне заняття чи лекція), у ролі експертів (якщо педагог готує заняття за темою, з якої добре обізнаний), у ролі консультантів, організаторів заходу (наприклад, бесіда про професії й досягнення кар'єри, де доповідачі – батьки; організація ярмарок, тематичних свят, екскурсій тощо). Це дасть можливість батькам провести час з вчителем, з учнями, поставити запитання і побачити особливості педагогічної діяльності, відчувати труднощі співпраці індивідуально з кожним учнем і з класом в цілому. Від спільної роботи батьків і педагогів виграють усі сторони освітньо-виховного процесу: батьки беруть активну участь у житті дітей, тим самим вони починають краще їх розуміти й налагоджувати стосунки; педагоги, взаємодіючи з батьками,

дізнаються більше про дитину, її особливості, специфіку сімейного виховання та середовища, в якому вона виховується й розвивається. Так, залучення батьків до навчального процесу має низку переваг: ще одна доросла людина в класі потенційно збільшує можливості для вчителя організувати різні види індивідуальної роботи та в малих групах. Так, зокрема, батьки-помічники вчителя можуть допомогти в організації й проведенні таких видів діяльності – читати книгу, слухати розповіді дітей, допомагати дітям виконувати різні види творчих робіт, виконувати практичні роботи за алгоритмом, тощо. Дітям дуже подобається бачити власних батьків у ролі вчителів, помічників вчителя, а для інших дітей – це ще один приклад моделі поведінки дорослих людей. Особливо доречно і ефективно використання такої технології залучення батьків як помічників вчителя у початковій школі.

Також, зважаючи на зайнятість сучасних батьків, учитель може запросити до співпраці інших членів родини – бабусь та дідусів, які часто із задоволенням візьмуть участь у цьому процесі. При цьому вчитель обов'язково має провести попередню консультацію з батьками щодо мети, завдань і методів роботи, яку будуть вони виконувати; проінформувати про значущість дотримання правил співпраці з учнями, культури поведінки, педагогічної етики, тощо.

Однак у роботі вчителя з батьками виникає багато труднощів, які ускладнюють або погіршують налагодження ефективної партнерської співпраці. На це впливає багато чинників: трудова зайнятість батьків, недостатня матеріальна забезпеченість сім'ї, рівень педагогічної обізнаності та виховної компетентності батьків, професійна компетентність вчителя тощо. До таких основних труднощів партнерської співпраці вчителя з батьками відносять:

1. Збайдужіння батьків до навчання та виховання їхніх дітей.
2. Слабка комунікація між школою і батьками.
3. Занадто прискіпливий контроль з боку батьків щодо організації та методики навчання дітей.
4. Нечітка регламентованість батьківських повноважень в організації освітнього процесу.

Запорукою продуктивного стилю спілкування педагога є його спрямованість на дитину, захопленість своєю справою, професійне володіння організаторською технікою, делікатність у стосунках.

4. Культура партнерської взаємодії у професійній діяльності вчителя початкових класів.

У сучасному освітньому просторі роль учителя початкових класів давно вийшла за межі простої трансляції знань. Сьогодні педагог виступає фасилітатором, наставником, партнером, який не лише навчає, а й надихає, підтримує та співпрацює. Саме тому культура партнерської взаємодії стала однією з ключових характеристик професійної діяльності сучасного вчителя.

Партнерство – це не про формальність, це про справжній діалог, довіру та взаємну відповідальність. У початковій школі воно має особливу вагу, адже перші враження дитини про навчання формуються саме через стиль спілкування

з учителем. Коли дитина відчуває, що її чують, з нею рахуються, вона відкривається до знань і починає вірити у власні сили.

Культура партнерської взаємодії проявляється в дрібницях: у тому, як вчитель звертається до учня, чи вміє слухати, чи дає право на помилку, чи будує урок на основі співпраці. Важливими є і відкриті стосунки з батьками, які також стають активними учасниками освітнього процесу. Щира комунікація, спільні рішення, підтримка вдома – усе це формує цілісний освітній простір.

Однак партнерська культура – це не лише набір умінь. Це – світогляд, у якому вчитель бачить у кожній дитині унікальну особистість, а не «об'єкт навчання». Це про бажання розвиватися самому, удосконалювати методи викладання, бути відкритим до нових форм взаємодії.

Таким чином, висока культура партнерства – це не лише професійна потреба, а й моральний імператив сучасного вчителя. Лише в атмосфері поваги, довіри та підтримки можливе справжнє виховання вільної, творчої, відповідальної особистості.

Культура партнерської взаємодії – це сукупність цінностей, норм, установок і практичних дій учителя, які забезпечують ефективну, конструктивну та гуманну співпрацю з усіма учасниками освітнього процесу.

У початковій школі це надзвичайно важливо, адже саме в цей період формуються перші уявлення дитини про школу, навчання, спілкування та соціальну взаємодію.

Ключові складові культури партнерської взаємодії вчителя початкових класів:

Сфера	Суть
Комунікативна культура	Здатність до ефективного, доброзичливого та відкритого спілкування з учнями, батьками, колегами
Емпатія і рефлексія	Уміння розуміти емоції інших, співпереживати; здатність аналізувати власну поведінку і ставлення
Толерантність та повага до особистості	Визнання унікальності кожної дитини, уникнення упередженості, підтримка самовираження
Навички співпраці	Вміння організувати спільну діяльність, розв'язувати конфлікти, формувати команду
Відповідальність та надійність	Виконання обіцянок, чітке дотримання етичних норм, збереження довіри

Прояви культури партнерства у щоденній діяльності вчителя:

- Використання «мови поваги» під час спілкування з дітьми.
- Спільне з учнями створення правил класу.
- Врахування думок і побажань учнів при плануванні навчання.
- Діалогічна форма навчання – запитання, обговорення, дискусії.
- Проведення ранкових зустрічей як простору емоційного контакту.
- Налагодження відкритого спілкування з батьками – зустрічі, спільні заходи, консультування.

- Партнерство з колегами – взаємовідвідування уроків, обмін досвідом, співтворчість.

Нормативна підтримка:

- Концепція НУШ – педагогіка партнерства як один із ключових компонентів.

- Закон «Про освіту» – принципи взаємоповаги, співробітництва.

- Професійний стандарт учителя початкової школи – серед компетентностей вказано культуру спілкування, партнерство, педагогічну етику.

Значення культури партнерської взаємодії:

- Створення позитивного мікроклімату у класі.

- Підвищення навчальної мотивації учнів.

- Профілактика конфліктів і непорозумінь.

- Підвищення професійного авторитету вчителя.

- Формування в учнів цінностей демократії, взаємоповаги та толерантності.

5. Технології партнерської взаємодії вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу.

Партнерська взаємодія вчителя з учнями, батьками та колегами є важливою умовою ефективної організації освітнього процесу у початковій школі. Для її реалізації використовуються різні педагогічні технології, що спрямовані на розвиток довіри, співпраці та взаємної відповідальності.

До основних технологій партнерської взаємодії належать:

1. Технологія «педагогіки співробітництва» – передбачає діалогічну форму навчання, визнання права дитини на власну думку, стимулювання ініціативності та активності учнів.

2. Ранкові зустрічі (Morning meetings) – одна з ключових практик НУШ, яка сприяє створенню безпечного психологічного клімату, налагодженню емоційного контакту та формуванню навичок соціальної взаємодії.

3. Проєктні технології – забезпечують спільну діяльність учителя й учнів над практичними завданнями, що формує досвід відповідального партнерства та сприяє розвитку командної роботи.

4. Інтерактивні методи навчання (робота в парах, малих групах, рольові ігри) – дозволяють учням взаємодіяти між собою та з учителем на рівних, розвивати навички співпраці й спільного прийняття рішень.

5. Портфоліо учня – як форма взаємодії, що включає спільний аналіз результатів навчання, планування наступних кроків і обговорення досягнень.

6. Рефлексивні техніки – застосування щоденників успіху, емоційних шкал, «дерев досягнень», які допомагають налагодити відкритий діалог між учнем і вчителем, формувати довіру та зворотний зв'язок.

7. Батьківські конференції та тренінги – як засіб активного залучення батьків до освітнього процесу, створення умов для конструктивного партнерства «учитель – сім'я».

Усі ці технології не лише підвищують якість освіти, а й сприяють формуванню в учнів життєвих компетентностей, емоційного інтелекту та готовності до співпраці в соціумі.

Тема 8. Партнерство в дії: особливості налагодження та ефективного провадження партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу у сфері початкової освіти

План

1. Сутнісна характеристика спілкування. Правила педагогічного спілкування. (Уміння встановлювати контакт, уміння ставити запитання, уміння регулювати емоційне напруження, уміння вирішувати конфлікти). Види, типи, і форми спілкування.

2. Ознаки та особливості професійно-педагогічного спілкування вчителя початкових класів.

3. Стили та бар'єри спілкування у діяльності вчителя.

4. Методика організації контактної взаємодії на основах партнерства.

5. Основні стратегії комунікації вчителя початкових класів з учасниками освітнього процесу.

1. Сутнісна характеристика спілкування. Правила педагогічного спілкування. (Уміння встановлювати контакт, уміння ставити запитання, уміння регулювати емоційне напруження, уміння вирішувати конфлікти)

Спілкування є необхідною умовою життя людини. Спілкування – це передавання, сприймання і обмін повідомленнями між учасниками взаємодії за допомогою різних засобів: вербальних, невербальних, технічних, матеріальних тощо. У процесі спілкування між людьми завжди проходить обмін певними результатами їх психічної та духовної діяльності: засвоєною інформацією, думками, судженнями, оцінками, почуттями й настановами. Цей процес характеризується пізнанням отриманої інформації, особливостями впливу один на одного, взаємодії щодо досягнення можливих змін у діяльності. Люди завжди спілкуються у процесі будь якої діяльності, тому спілкування – є формою спільної діяльності учасників взаємодії. У спільній діяльності формуються два види відносин: суб'єкт-об'єктні (людина–предмет діяльності) і суб'єктсуб'єктні (людина-людина).

Антуан де Сент-Екзюпері вказував, що «єдина справжня розкіш – це розкіш людського спілкування». У сучасному суспільстві розширилися можливості засобів і видів спілкування між людьми. Існують такі види спілкування.

Вербальне (за допомогою слова), невербальне (за допомогою міміки, жестів, пантоміміки); мануальне (від лат. *manualis* – ручний) засобом спілкування є рухи рук); матеріальне (одна людина спілкується з іншою за допомогою певних матеріальних речей (іграшки, одяг, продукти харчування та ін.), технічне (радіо, кіно, телебачення, телефон, комп'ютер тощо); біоенергетичне (пов'язане із сприйняттям біоенергетичних полів партнерів безпосередньо або на відстані).

Сучасне життя характеризується постійними швидкими змінами в економічній, політичній та культурній сферах. У спілкуванні людина має можливість ефективніше адаптуватися до цих змін. Від спілкування залежить наше здоров'я. Як ми розмовляємо з людьми і як люди розмовляють з нами, залежить наш настрій, а значить стан нашої нервової системи. Від результатів спілкування залежить благополуччя і спокій в наших сім'ях. Вміючи спілкуватись, людина уникає багатьох проблем, конфліктів, швидше досягає життєвих цілей. Уміння поставити питання, емоційно виразити свої думки – важлива сторона комунікації, але для вчителя не менш значуща і інша сторона – уміння слухати.

Уміння встановлювати контакт

- Прояв щирого інтересу до особистості учня.
- Усмішка, доброзичливий тон, зоровий контакт.
- Звернення по імені, використання «мови прийняття».
- Встановлення позитивного першого враження (особливо важливо на початку навчального року).
- Повага до індивідуальних особливостей дитини.

Уміння ставити запитання

- Використання відкритих запитань (які стимулюють роздуми): «Чому ти так вважаєш?», «А як би ти зробив інакше?».
- Формулювання конкретних, зрозумілих запитань.
- Не зловживати риторичними або маніпулятивними запитаннями.
- Підтримка допитливості учнів – «запитання у відповідь», діалог.
- Забезпечення часу для роздумів і відповіді.

Уміння регулювати емоційне напруження

- Контроль над власними емоціями (емоційна саморегуляція).
- Уникнення крику, іронії, приниження.
- Використання паузи, зниження голосу, зміни темпу мовлення.
- Підтримка емоційного стану дитини через валідацію почуттів («Я бачу, що ти засмучений...»).
- Створення спокійного навчального середовища.

Уміння вирішувати конфлікти

- Вислухати всі сторони конфлікту без упередженості.
- Виявити справжню причину ситуації (не лише її зовнішній прояв).
- Застосовувати стратегії медіації – допомогти сторонам дійти згоди.
- Уникати покарання, натомість використовувати обговорення і домовленості.
- Розвивати в учнів навички ненасильницького спілкування.

Загальні правила педагогічного спілкування:

1. Поважати гідність кожного учня.
2. Говорити зрозуміло, чітко, доброзичливо.
3. Бути послідовним і справедливим.
4. Слухати активно, не перебивати.
5. Давати позитивний зворотний зв'язок.
6. Бути відкритим до співпраці.
7. Уникати надмірного моралізування чи тиску.

2. Ознаки та особливості професійно-педагогічного спілкування вчителя початкових класів.

Специфіка педагогічного спілкування насамперед полягає в його поліоб'єктній спрямованості. Воно спрямоване на саму навчальну взаємодію, на учнів з метою їх особистісного розвитку, а також на предмет засвоєння знань. Педагогічному спілкуванню властиве органічне поєднання елементів особистісно орієнтованого, соціально орієнтованого та предметно орієнтованого спілкування.

Педагог, працюючи з одним учнем над засвоєнням навчального матеріалу, завжди орієнтує його результат на всіх учнів у класі, і навпаки, працюючи з класом (фронтально), впливає на кожного учня. Особливість педагогічного спілкування зумовлена його суспільною роллю в навчанні, вихованні й розвитку особистості, які є органічною частиною багатосторонньої партнерської взаємодії педагога з учнями, батьками й учнями між собою. Під час реалізації навчальної цілі педагогічне спілкування на партнерських засадах забезпечує психологічний контакт з учнями, формує позитивну мотивацію навчання, створює психологічну атмосферу колективної творчості, сприяє набуттю учнями необхідних соціально важливих умінь та якостей.

Основними ознаками педагогічного спілкування на суб'єктсуб'єктному рівні є:

- особистісна орієнтація співрозмовників (здатність бачити і розуміти співрозмовника);
- рівність психологічних позицій співрозмовників (недопустиме домінування педагога у спілкуванні, він має визнавати право учня на власну думку, позицію);
- проникнення у світ почуттів і переживань, готовність прийняти точку зору співрозмовника (спілкування за законами взаємної довіри, коли партнери вслухаються, поділяють почуття один одного, співпереживають, має особливий педагогічний ефект);
- нестандартні прийоми спілкування (відхід від суто рольової позиції вчителя).

Професійно-педагогічне спілкування – це система способів та прийомів соціально-психологічної взаємодії педагога і вихованців, змістом якої є обмін інформацією, здійснення виховного впливу, організація взаємовідносин. Під час професійно-педагогічного спілкування педагог виступає як ініціатор цього процесу, організує його і керує ним. Адже для педагога спілкування є активною частиною його діяльності, необхідною умовою взаємодії, співпраці з вихованцями.

В. Сухомлинський писав, що уміння слухати дитину – велике педагогічне мистецтво. Позиція педагогів при слуханні має відображати по відношенню до учня довіру, симпатію, стурбованість щодо труднощів і бажання допомогти, підтримати. Під час професійно-педагогічного спілкування педагога з учасниками освітнього процесу, реалізуються ряд функцій, які спрямовані на створення сприятливого психологічного клімату в системі «педагог– дитина», «дитина – дитина», «педагог-батьки».

Необхідно враховувати, що сучасні школярі – це діти нового покоління, яким властиві висока активність, нестандартність мислення, розвинені інтелектуальні здібності, багата уява, обдарованість і водночас дуже нестійка увага, надзвичайна чутливість і вразливість. Тому їх дратують узвичаєні у сучасних закладах освіти форми міжособистісної взаємодії: нестриманість (часом навіть грубощі), наказовий або підвищений тон розмови, зазвичай негуманний, авторитарний стиль спілкування педагогів, нетерпимість до «інакшості», тощо. Оптимальне професійно-педагогічне спілкування створює найкращі умови для розвитку мотивації дітей і творчого характеру навчальної діяльності, для формування особистості школяра, забезпечує сприятливий емоційний клімат навчання (зокрема, перешкоджає виникненню психологічного бар'єру), забезпечує якісне управління соціально-психологічними процесами в учнівському колективі, дозволяє максимально використовувати в навчально-виховному процесі особистісні якості педагога.

Педагогічне спілкування передбачає виконання системи важливих функцій:

- обмін інформацією між педагогом та учнями;
- міжособистісне пізнання;
- організація та регуляція взаєностосунків і спільної діяльності;
- здійснення виховного впливу;
- педагогічно доцільна самопрезентація педагога.

Педагог у своїй діяльності прагне реалізувати всі функції спілкування: бути і джерелом інформації, і дослідником, що пізнає іншу людину або групу людей, і організатором та партнером у колективній діяльності та взаємовідносинах.

Професійно-педагогічне спілкування допомагає педагогу організувати взаємодію на заняттях і у повсякденному житті як цілісний процес. Не обмежуючись лише інформаційною функцією, воно створює умови для обміну ставленнями, переживаннями, допомагає самоутвердженню дитини в колективі, забезпечує співробітництво і співтворчість у групі, набуттю і розвитку необхідних індивідуальних та соціальних життєвих навичок. Під час професійно-педагогічного спілкування можуть реалізовуватися два типи суб'єкт-суб'єктне і суб'єкт-об'єктне. Залежно від типу спілкування педагога може бути функціонально-рольовим або особистісно-орієнтованим.

Функціонально-рольове спілкування є суто діловим, стандартизованим, обмеженим вимогами рольових позицій. Особисті мотиви, ставлення педагога і дитини не враховуються й не виявляються. Головна мета його полягає у забезпеченні виконання певних дій. Такі ситуації виникають, наприклад, коли необхідно засвоїти алгоритм поведінки у певних критичних, життєво значимих ситуаціях; правила поведінки у громадських місцях за певних обставин тощо.

Особистісно-орієнтоване спілкування є складною психологічною взаємодією, яка передбачає виконання певних нормативних функцій з виявом особистого ставлення, почуттів. Головна його мета спрямована не так на виконання завдань, як на розвиток особистості дітей при виконанні завдань. При цьому стимулюється внутрішньо детермінована активність особистості, за якого

учні не йдуть за обставинами, що складаються в навчально-виховному процесі, а здатні самі створювати ці обставини, виробляти свою стратегію, свідомо розвивати і удосконалювати себе.

3. Стили табар'єри спілкування у діяльності вчителя початкових класів.

Кожна людина відрізняється рівнем розвитку комунікативних умінь, які проявляються в процесі взаємодії. Ці уміння складають основу стилю спілкування. Стиль спілкування – це стійка індивідуально специфічна система комунікативних засобів, прийомів, способів здійснення взаємодії з іншими. У стилі спілкування відображаються особливості комунікативних можливостей педагога та учасників взаємодії, характер їхніх стосунків, а також творча індивідуальність педагога. Стиль педагогічного спілкування залежить від особистісних якостей педагога і комунікативної ситуації. До особистісних якостей, які 36 визначають стиль спілкування, належать ставлення вчителя до дітей (активно-позитивне, пасивно-позитивне, ситуативно-негативне, стійке негативне) та володіння організаторською технікою.

За активно-позитивного ставлення педагог виявляє ділову реакцію на діяльність учнів, допомагає їм, реалізує інші потреби в неформальному спілкуванні. Вимогливість, поєднана із зацікавленістю в учнях, викликає взаємодовіру, розкутість, комунікабельність.

Пасивно-позитивне ставлення фокусує увагу вчителя на вимогливості та суто ділових стосунках. Таке спілкування характеризується сухим, офіційним тоном, неемоційністю, що збіднює спілкування і гальмує творчий розвиток вихованців. Це не сприяє утворенню партнерських стосунків, а навпаки – їх ускладнює.

Ситуативно-негативне ставлення залежить від зміни настрою вчителя, породжує в дітей недовіру, замкненість, нерідко лицемірство, брутальність тощо. Викликаючи негативне ставлення до себе, учитель працює і проти предмета, який викладає, і проти школи, і проти суспільства загалом.

Стійке негативне ставлення характеризується виявом грубості, використанням образливих, принизливих висловів, постійним недотриманням правил професійної етики, педагогічного такту.

Ставлення до дитини детермінує організаторську діяльність учителя, визначає загальний стиль його спілкування, який може бути авторитарним, ліберальним і демократичним. За авторитарного стилю спілкування вчитель сам вирішує всі питання життєдіяльності класу, визначає кожен конкретну мету, виходячи з власних установок; суворо контролює виконання будь-якого завдання і суб'єктивно оцінює досягнуті результати. Цей стиль керівництва є засобом реалізації тактики диктату та опіки і в разі протидії школярів владному тиску вчителя веде до конфронтації.

Ліберальний (поблажливий, потуральний) стиль спілкування характеризується прагненням педагога не брати на себе відповідальності. Учитель, що

обрав такий стиль, формально виконує свої обов'язки, намагається самоусунутися від керівництва колективом школярів, уникає ролі вихователя, обмежується виконанням лише викладацької функції. Ліберальний стиль є засобом реалізації тактики невтручання, яка ґрунтується на байдужості і незацікавленості проблемами шкільного життя. Наслідки такої позиції вчителя – втрата поваги школярів і контролю над ними, погіршення дисципліни, нездатність позитивно впливати на особистісний розвиток учнів. І відповідно суттєво впливає на взаємодію вчителя з батьками учнів. Батьки виражають незадоволеність, часто скаржаться на такого вчителя адміністрації закладу.

Демократичний стиль спілкування передбачає зорієнтованість учителя на розвиток активності учнів, залучення кожного до розв'язання спільних завдань. В основі керівництва – опора на ініціативу класу. Демократичний стиль є найсприятливішим способом організації взаємодії педагога і школярів. Впливає стиль спілкування педагога і на становлення особистості учнів, формування характеру пізнавальної активності, їх емоційне благополуччя й стан здоров'я. Результати наукових досліджень свідчать, що у класах з авторитарним, суворим, недоброзичливим педагогом поточна захворюваність утричі вища, а кількість неврологічних розладів у два рази більша, ніж у класах зі спокійним, урівноваженим, чуйним педагогом, якому притаманний демократичний стиль спілкування.

В.А.Кан-Калик, поєднуючи різні види ставлення вчителя до учнів та способи керівництва учнівським колективом, виділяє наступні стилі педагогічного спілкування:

1) спілкування на підставі захоплення спільною творчою діяльністю ґрунтується на активно-позитивному ставленні до учнів, характеризується партнерською взаємодією та демократичним стилем організації діяльності;

2) спілкування на основі дружнього ставлення базується на особистісному позитивному сприйнятті учнями вчителя, який виявляє приязнь, повагу до дітей, розуміння їх потреб та бажань, але слід остерігатися перетворення дружніх взаємин на панібратські;

3) спілкування-дистанція; такий стиль визначається обмеженням спілкування формальними стосунками; педагог, якому властивий даний стиль, може мати позитивне ставлення до учнів, але в організації діяльності він проявляє авторитаризм, деяку відстороненість у взаємодії;

4) спілкування-залякування; такий вид спілкування характеризується поєднанням негативного ставлення вчителя до учнів з авторитарністю у способах організації діяльності, визнанням своєї значимості, статусу;

5) спілкування-загравання; такий стиль взаємин педагога з учнями характеризується поєднанням позитивного ставлення до дітей з лібералізмом; ґрунтується на пошуку прийомів завоювання фальшивого авторитету.

Бар'єри спілкування у діяльності вчителя. На ефективність та результативність взаємодії педагога з учасниками освітнього процесу можуть впливати певні труднощі. Труднощі спілкування – це тимчасові, нескладні обтяження, що ускладнюють організацію та здійснення спілкування. Основні труднощі

спілкування, які трапляються у педагогівпочатківців у професійно-педагогічному спілкуванні учнями та їх батьками:

- 1) невміння налагодити контакт з аудиторією;
- 2) нерозуміння внутрішньої психологічної позиції учасника взаємодії;
- 3) складнощі керування спілкуванням під час уроків, навчальних, занять, батьківських зборів, виховних заходів;
- 4) невміння перебудовувати стосунки з учнями відповідно до педагогічних завдань, які змінюються;
- 5) труднощі мовного спілкування і передачі власного емоційного ставлення до навчального матеріалу;
- 6) невміння керувати власним психічним станом у стресових ситуаціях спілкування. Варто зазначити, що бар'єри у спілкуванні мають менш травматичний характер у порівнянні з булінгом.

Бар'єри спілкування – це перешкоди, що виникають в процесі взаємодії між учасниками (утруднення отримання інформації, її обміну, спільної діяльності).

У загальному існують такі бар'єри спілкування:

- Соціальний – виникає внаслідок різного соціального статусу вчителя й учня (щоб запобігти появі такого бар'єру, вчителю не слід постійно підкреслювати свою позицію, свої переваги як старшого, педагога, наголошувати на тому, що “я вчитель, тому завжди правий” тощо).

- Фізичний – простір, стіл учителя, якими він віддаляє себе від учнів (для подолання даного бар'єру педагог може змінювати відстань між собою та учнями, рухаючись по класу).
- Гностичний – недоступність пояснення матеріалу вчителем (педагог не повинен вживати незрозумілих дітям термінів, висловлюватися великими реченнями (більше 17 слів), говорити надто швидко (більше 2,5 слів за 1 секунду)).

- Психологічний – виникає тоді, коли в учителя є страх перед класом, перед можливістю допустити фактичну чи методичну помилку, відсутній контакт з дітьми або існує негативна установка щодо класу чи окремих учнів.

- Емоційний «бар'єр» – відмінності в емоційних станах викладачів і студентів, особливо під час заліків і екзаменів, відсутність емпатії, а також недоступність розуму доводів логіки в ситуації емоційного збудження та афективних реакцій.

- Моральний «бар'єр» – відмінності між людьми в засвоєних ними соціальних нормах і обмеженнях; споконвічний «конфлікт батьків і дітей» у неприйнятті ними манер поведінки і спілкування, спрямованості інтересів, моди тощо (викладач у спілкуванні зі студентами: «У студентські роки ми були іншими», тобто кращими, що не завжди відповідає дійсності).

- Естетичний «бар'єр», який пов'язаний з дотриманням вимог до форми (привабливість зовнішності, охайність одягу, вишуканість рухів тощо), а також до педагогічного такту й етикету взаємин.

Отже, професійно-педагогічне спілкування вчителя носить як особистісно орієнтований так і соціально орієнтований характер. З огляду на це, майбутнім вчителям необхідно готуватися до такого аспекту професійної діяльності:

оволодівати знаннями про сутність, особливості, види спілкування; набувати і розвивати в собі необхідні уміння і навички – тобто формувати комунікативну компетентність.

Основні поради майбутнім педагогам щодо самовиховання комунікативної культури:

- уникайте при спілкуванні докорів (прямих і непрямих);
- не демонструйте свою перевагу;
- уникайте звинувачувального тону, вибачайте дрібні слабкості, підкреслюйте переваги співбесідника;
- розпитуйте зацікавлено, але не зухвало;
- говоріть не більше й не менше того, що потрібно в цей момент спілкування; а краще більше слухати, ніж говорити;
- будьте уважні до партнера по спілкуванню;
- намагайтеся передбачити реакцію співрозмовника;
- у процесі спілкування думайте про тих, із ким спілкуєтесь.

Продуктивне професійно-педагогічне спілкування відбувається за умови організації педагогічного процесу на демократичних партнерських засадах, позитивного ставлення педагога до учнів, включенням батьків в освітній процес, захопленості спільною творчою діяльністю всіх суб'єктів педагогічної взаємодії.

4. Методика організації контактної взаємодії на основах партнерства.

Професійно-педагогічне спілкування як особистісна взаємодія між партнерами характеризується такими аспектами: інтерактивним, комунікативним і перцептивним. Інтерактивний аспект спілкування свідчить про те, що педагог спрямований на співробітництво, партнерство в навчально-виховному процесі і цим створює сприятливу комфортну атмосферу розмови, взаємодії, взаємовідносин.

Комунікативний аспект спілкування виражається спрямованістю вчителя на допомогу учню, його підтримку, створення умов для розкриття особистісних якостей учня.

Перцептивний аспект спілкування проявляється у врахуванні вчителем індивідуальних особливостей учня, впливу різних факторів на його розвиток, що спонукає до створення ефективної взаємодії.

Отже професійно-педагогічне спілкування, як і будь-яка свідома діяльність, має відповідну структуру і послідовність дій. Виділяють такі чотири етапи реалізації:

1. Прогностичний етап – моделювання педагогом майбутнього спілкування. У цей час окреслюються контури майбутньої взаємодії: планування й прогнозування змісту, структури, засобів спілкування. Змістом спілкування є формування мети взаємодії (для чого?), аналіз стану співрозмовника (чому він такий?) та ситуації (що сталося?). Тоді ж передбачають можливі способи комунікації, прогнозують сприймання співрозмовником змісту взаємодії. Цільова установка педагога має вирішальне значення. Передусім він повинен подбати про залучення дітей до взаємодії, створення творчої атмосфери,

відкрити простір для індивідуальності кожного. Це вимагає від нього вміння сприймати й відповідно оцінювати людину.

2. Вступний етап безпосереднього спілкування – «комунікативна атака», коли вчитель починає спілкування з учасниками (учнями, батьками, колегами) із проявом ініціативи, встановлення емоційного і ділового контакту. Для цього йому важливо володіти технікою швидкого входження у взаємодію, прийомами динамічного впливу. До найефективніших механізмів впливу належать: – зараження (підсвідомий емоційний відгук у взаємодії з іншими людьми на підставі співпереживання з ними. Має невербальний характер); – навіювання (цільове свідоме «зараження» однією людиною інших мотиваціями певних дій, змістом чи емоціями в основному за допомогою мовленнєвого впливу на основі некритичного сприйняття інформації); – переконання (усвідомлений аргументований і вмотивований валів на систему поглядів індивіда); – наслідування (засвоєння форм поведінки іншої людини на основі підсвідомої і свідомої ідентифікації себе з нею).

3. Основний етап спілкування, коли відбувається безпосереднє керування спілкуванням, свідомо і цілеспрямована організація взаємодії з коригуванням процесу спілкування відповідно до його мети. На цьому етапі відбувається обмін інформацією, оцінками інформації, взаємооцінка співрозмовників. Важливою є атмосфера доброзичливості, в якій співрозмовник (учень, батько, колега) зміг би вільно виявляти своє «Я», відчувати позитивні емоції від спілкування.

З метою формування необхідних навичок взаємодії педагог має вчити учнів брати ініціативу, делегувати їм право й необхідність самостійного аналізу подій, фактів. Він має виявляти інтерес до дитини, сприймати інформацію від неї (активно слухати), висловлювати судження, передаючи їй свій оптимізм і впевненість в успіху, ставити перед нею яскраві цілі, окреслювати шляхи їх досягнення. Тільки за таких умов можна стверджувати про партнерську взаємодію учасників освітнього процесу. Акт безпосереднього спілкування передбачає володіння увагою співрозмовника чи групи учасників. Методи завоювання уваги аудиторії поділяють на пасивні й агресивні. Пасивні методи полягають у тому, що педагог фокусує увагу суб'єктів взаємодії на своїй особистості, послідовно організовуючи її. При цьому використовує як вербальні так і невербальні засоби. Агресивні методи використовують впевнені в собі експресивні педагоги. Проявляючи артистичні навички, вони миттєво привертають до себе увагу аудиторії, неначе гіпнотизуючи її. Для цього використовують темпоритми і педагогічну монотонність, експресивні ефекти мовлення. Важливо при організації спілкування дотримуватися етичних норм, толерантності, уваги та визнання позиції та інакшості думки учасників; норм часу спілкування залежно від вікових особливостей, створення комфортної атмосфери для висловлювання кожного.

4. Аналітичний етап передбачає аналіз спілкування педагога з суб'єктами освітнього процесу – порівняння мети, засобів професійно педагогічного спілкування з результатами взаємодії, моделювання подальшого спілкування.

Л.Філонов розробив методику контактної взаємодії. Ця методика є особливою процедурою діяльності педагога – ініціатора контакту, який ставить

перед собою мету встановити стосунки довіри з учнями або їх батьками. Цю методику частіше використовують за умови виникнення проблем у міжособистісному спілкуванні з учнями. Етапи організації такої взаємодії.

1. Накопичення згод. Завдання цього етапу спілкування – нейтралізація настороженості, напруження, тривожності партнера, подолання бар'єрів спілкування. Для цього потрібно обирати для бесіди нейтральний матеріал, уникати спірних тем, ставити запитання, на які співбесідник даватиме лише позитивні відповіді, "прочитувати" стан співрозмовника ("Ви, я бачу, стривожені").

2. Пошук спільних інтересів. На цьому етапі важливо виявити погляди, що збігаються, подібність позицій, однакові захоплення, теми для розмови, однаково прийнятні для обох сторін.

3. Прийняття особистих якостей і принципів співрозмовника. Мета: дати можливість партнерам по спілкуванню показати себе у вигідному світлі. Важливо, щоб учитель продемонстрував: незалежно від реального стану справ, що він беззастережно приймає ті позитивні якості, які приписує собі співрозмовник.

4. Виявлення рис, негативних для взаємодії. На цьому етапі педагог може поділитися своїм занепокоєнням з приводу проблемної ситуації, нікого при цьому не засуджуючи, вдатися одночасно до самокритики, саморозкриття, демонструючи приклад характеристики недоліків.

5. Реалізація індивідуального підходу. На цьому етапі реалізується основна мета, заради якої проводиться індивідуальна бесіда. Тепер вчитель може відверто говорити про те, що необхідно змінити (школяреві у його поведінці чи батькам у ставленні, поводженні з дитиною тощо). При цьому можна використовувати такі прийоми: підкреслення сумісних дій ("зараз вирішимо"), попереджувальні засоби ("я скажу, але ви не ображайтеся"), критичні зауваження, але з мінімумом повчальності.

6. Узгоджена взаємодія. Мета даного етапу: забезпечення міцного контакту, що є результатом зусиль обох сторін. Для цього можна використати наступні прийоми: звертання за порадою, пропозиція сумісного рішення, передбачення очікуваного.

Етапність процесу професійно-педагогічного спілкування в реальній педагогічній діяльності може бути дещо іншою, зокрема деякі етапи бувають згорнутими або, навпаки, надмірно розтягнутими. Описана логіка спілкування характерна для найтиповіших ситуацій, що складаються у процесі професійно-педагогічного спілкування. Вона допомагає у налагодженні партнерських стосунків між педагогом і учасниками освітнього процесу. У педагогічній діяльності спілкування постає як засіб розв'язання навчально-виховних завдань; соціально-психологічне забезпечення педагогічного процесу; засіб організації взаємин учителя, учнів, батьків, що має гарантувати ефективність навчання, виховання та розвитку особистості. У цьому контексті педагогічне спілкування містить могутній резерв зростання професійної майстерності педагога, удосконалення організації педагогічної діяльності і навчально-виховного процесу. Учитель, налаштований на особистісно орієнтоване спілкування, має бути відкритим і справедливим, із довірою ставитися до учасників спілкування, визнавати їх неповторність, цікавитися їхнім життям, проблемами, уміти бачити

поведінку учнів їхніми очима, відчувати їх внутрішній світ тощо. Він повинен вірити в сили кожного учня, уміти сформулювати в нього надію на успіх, надавати йому допомогу в духовному зростанні. Одне з найістотніших і найскладніших завдань учителя – формувати і розвивати в дитини відчуття власної гідності, значущості, компетентності, зосереджувати увагу на її потребах, уподобаннях, визначати персональний шлях до досягнення успіху. Якщо дитина негативно оцінює себе, завдання педагога – за допомогою можливостей спілкування трансформувати ці уявлення в позитивні, розвивати самосприйняття і потребу в самовдосконаленні. Якщо вчитель розуміє і сприймає внутрішній світ своїх вихованців без упередження та суб'єктивізму, поводить себе природно, відповідно до своїх переживань, доброзичливо ставиться до учнів, він у такий спосіб створює необхідні умови для особистісно партнерської взаємодії, продуктивного навчання та виховання. Отже, професійно-педагогічне спілкування як навчально-виховний засіб та умова, покликана забезпечити порозуміння між учителем і учнями, є невичерпним джерелом для вдосконалення не лише обміну інформацією та виховного впливу, а й морально-психологічного клімату в колективі.

5. Основні стратегії комунікації вчителя початкових класів з учасниками освітнього процесу

Поняття стратегія, комунікаційна стратегія, педагогічна стратегія. Кожна людина у своєму житті керується певними правилами способами поведінки, які характеризуються раціональним ставленням до життя. Це певна стратегія життя людини.

Термін «стратегія» у довідкових виданнях визначається як спосіб дій, лінія поведінки кого-небудь; спосіб досягнення цілі; загальний план певної діяльності, який охоплює тривалий період. Зрозуміло, що кожній людині властиве своє бачення світу і своє бачення професійної діяльності. Індивід привласнює загальну картину професійної діяльності й трансформує її в свій особистий образ світу. У професійній діяльності стратегія – це певний напрям діяльності організації, пов'язаний з обґрунтуванням, розробкою і втіленням у життя концепцій і рішень виробничого й соціального характеру. Відповідно, особистісна професійна стратегія – це цільове програмування власної професійної діяльності і її реалізація. Особистісна професійна стратегія має включати компоненти, без яких неможлива її розробка і тим більше реалізація. До таких важливих – основоположних – компонентів відносимо: відповідну освіту, яка у нормативно-правовому аспекті уможлиблює виконання професійних обов'язків, професійну компетентність, тобто необхідний рівень сформованості знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій та світоглядних принципів, необхідних для успішної професійної діяльності; особистісну рольову модель виконання вчителем своїх функцій і обов'язків, яка формується на основі аксіологічної складової особистості й відображає її власне індивідуальне бачення, яким повинен бути вчитель; і прогнозоване бажане місце роботи, де хотів би працювати майбутній студент, тобто образ конкретного навчального закладу. Виділена структура не є завершеною, і можливе її доповнення у межах

подальшого вивчення. Важливо відмітити, що виділені компоненти характеризуються параметрами варіативності. Тобто, можна виділити інваріантні (умовно незмінні, але які можуть доповнюватися). Це – відповідна освіта і необхідний рівень професійної компетентності. Ці компоненти є обов'язковими, які у процесі реалізації стратегії розвиваються й удосконалюються. Варіативними можна вважати особистісну рольову модель і місце роботи тощо. Комунікативний компонент професійної діяльності вчителя є провідним у досягненні результатів успішного вирішення педагогічних завдань. Він охоплює весь спектр роботи вчителя, що вимагає налагодження взаємодії з усіма суб'єктами освітнього процесу – учнями, їх батьками, колегами, представниками громадськості для досягнення поставлених завдань. А комунікативна стратегія у професійній діяльності вчителя виступає як інструмент реалізації мети у цій взаємодії. Розглянемо основні комунікативні стратегії, які може використовувати вчитель на прикладі роботи з учнями.

Існують такі види комунікативних стратегій: пояснювальна, оцінювальна, контрольна, організаційна, стратегія сприяння.

Пояснювальна комунікативна стратегія передбачає логічну послідовність висловлювання, спрямованого на інформування, в основі якого лежать аксіоми, що сприймаються на віру, тобто інформація подається джерелом у певній інтерпретації. При цьому інформатор, яким виступає вчитель, повинен бути добре обізнаним і кваліфікованим.

Ще А. Макаренко, зазначав, що учні можуть пробачити вчителю деяку безтактність у стосунках, але незнання предмету – ніколи. Ця стратегія не передбачає стимулювання до самоосвіти, її мета – в доступній формі викласти суть поняття чи явища, пояснити його властивості, показати причинно-наслідкові зв'язки. Мовлення вчителя в даній стратегії характеризується точністю, доступністю, коректністю формулювання запитань тощо. Зазначені ознаки дуже важливі, але недостатні. Педагогічне мовлення повинно викликати інтелектуальні почуття, сприяти створенню позитивного психологічного клімату в навчальному середовищі, формувати відчуття морального задоволення, впевненості у власних силах і подоланні труднощів. З цією метою вчителі вдаються до використання риторичних запитань, пауз для осмислення почутого, висловлення власного бачення проблеми тощо.

Оцінювальна комунікативна стратегія відображає ступінь значущості педагога як носія суспільних норм і реалізується в його праві оцінювати не тільки події, обставини і їх учасників, але й досягнення самого учня на кожному етапі навчального спілкування. Отже, суб'єкти спілкування повинні взаємодіяти на основі повної довіри. Важливе значення має якісна оцінка отриманих балів, тобто оцінювальний вербальний аспект, особливо у початковій школі.

Контрольна комунікативна стратегія спрямована на отримання об'єктивної інформації (зворотного зв'язку) про засвоєння інформації, осмислення та прийняття системи суспільних цінностей, готовність сприймати новий обсяг інформації. Отримувана зворотна інформація виступає своєрідним сигналом для подальших дій: продовження інформування, зміна обсягу чи змісту інформації, привнесення корекцій тощо. Функція вчителя в цій комунікативній стратегії

включає формування навичок дисциплінованості, пунктуальності й відповідальності. Контролювати означає підтримувати увагу співрозмовника і постійний контакт. Для цього варто використовувати прийоми акцентування на чомусь важливому, звертання, попередження, етикетні формули, невербальні засоби тощо.

Організаційна комунікативна стратегія зорієнтована на організацію спільних дій учасників процесу навчального спілкування з допомогою етикетних (вітання, звертання, вираження вдячності) та директивних (прочитайте текст, подивіться на малюнок, зверніть увагу) мовних засобів. В реалізації цієї стратегії важливими є рефлексивні й перцептивні уміння педагога, де основоположною є здатність бачити і враховувати внутрішній стан дитини, її емоційну, психологічну налаштованість на роботу. Наприклад, при хворобливому чи стривоженому стані дитини репліки вчителя – «ти, як завжди, розсіяний»; «скільки можна повторювати: сюди дивися» – навряд чи допоможуть учневі зосередитися. Комунікативна стратегія сприяння. Її сутність полягає у повній підтримці учня та виправленні його помилкових дій.

Сприяння у виховному процесі означає створення оптимальних умов соціалізації й особистісного розвитку, а в навчальному – забезпечення якісного перебігу психічних пізнавальних процесів. Зазначена стратегія підтримується такими правилами: людині властиво помилятися; не помиляється лише той, хто нічого не робить; дієва лише доброзичлива критика тощо. Не слід реагувати на помилкові відповіді учнів глузливими й саркастичними висловлюваннями, тому що зважаючи на індивідуальні психологічні особливості, діти по різному реагують: одні – агресивно, інші – занадто емоційно, ще інші – замикаються в собі. Таке навчання стає для багатьох школярів з низьким рівнем пізнавальної активності справжньою каторгою, а не цікавим творчим процесом. Вчитель має поважати незнання учня, допомагати йому усвідомити помилку, сприяючи розвитку віри в себе та впевненості у власних силах. Це провідне правило партнерської взаємодії.

Отже, вибір комунікативної стратегії вчителя є складним і важливим процесом в організації освітнього процесу на партнерських засадах. Уміло володіючи компетентністю правильно вибирати і реалізовувати різні комунікативні стратегії, вчитель забезпечує ефективне та продуктивне вирішення завдань навчання і виховання школярів

Тема 9. Проекти партнерської взаємодії у професійній діяльності вчителя початкових класів

План

2. Сутнісна характеристика понять «проект», «проектна діяльність», «проект партнерської взаємодії», їх характеристика.
3. Алгоритм розробки та реалізації проекту.
4. Основні етапи розробки й реалізації проектів партнерської співпраці вчителя з суб'єктами освітнього процесу

1. Сутнісна характеристика понять «проект», «проектна діяльність», «проект партнерської взаємодії», їх характеристика

Проект у довідковій літературі розглядається як:

1) задуманий план дій, намір;

2) попередній текст якого-небудь

документа, що виноситься на обговорення, затвердження.

Проект – це індивідуальна, частіше групова або колективна діяльність школярів, батьків, яка спрямована на створення певного унікального кінцевого продукту. Особливість і своєрідність такої технології в тому, що проект є складнішою формою засвоєння навчальної інформації та формування необхідних практичних навичок і ціннісних орієнтацій майбутніх учителів, і до виконання навчальних проектів може залучатися більша кількість студентів.

Проект розглядають як "п'ять П": проблема, планування, пошук інформації, продукт, презентація. Шосте "П" проекту – його портфолію, тобто папка, у яку зібрані всі робочі матеріали (чернетки, плани, звіти тощо).

Проектна технологія у педагогіці розглядається як дидактична система навчання, а метод проектів як частина системи – педагогічна технологія, що спрямована на інтеграцію знань, застосування актуалізованих набутих знань, оволодіння новими тобто раціональне поєднання теоретичних знань з їх практичним застосуванням для вирішення конкретних життєвих проблем сучасності в навчальній діяльності школярів.

Метод проектів дає можливість включити учнів у процес перетворювальної діяльності у повному циклі – розробка, реалізація, отримання результатів. У процесі використання такої технології реалізується навчально-пізнавальна потреба школярів у дослідженні різних галузей знань через проектування і створення ідеального або матеріального продукту, що характеризується об'єктивною чи суб'єктивною новизною.

Сучасні дослідники встановили, що основними вимогами до розгляду проекту як навчальної технології є:

- вирішення важливої проблеми (соціальної, еколого-природничої, історико-патріотичної тощо);

- інтеграція різних методів, засобів навчання; використання дослідницьких методів;

- поєднання знань з різних галузей наук (використання міжпредметних зв'язків);

- теоретична, практична та пізнавальна значимість отриманих результатів [6, 45].

Важливо, що вчитель при організації проектної

діяльності учнів виконує роль наставника, консультанта, експерта.

2. Алгоритм розробки та реалізації проекту.

У практиці організації проектної діяльності учнів існує велика різноманітність можливих варіантів проектів. Відповідно до тематики, галузі знань, характеру діяльності проекти як дослідницькі, творчі, ігрові, інформаційні,

практико зорієнтовані навчальні проекти. Але всі проекти об'єднує чітка визначеність і послідовність виконання тобто алгоритм дій.

Основні кроки виконання проекту:

1. Робота у проекті розпочинається із чіткого формулювання мети проекту, завдань та планування дій.

2. Обирається форма проектної діяльності: індивідуальна, групова, колективна.

3. Найбільш важливою частиною плану є покрокова розробка проекту, в якій вказується перелік завдань із конкретизацією проміжних результатів, термінів виконання, відповідальних (в залежності від виду – колективний чи індивідуальний).

4. Пошук необхідної інформації для виконання проекту, яка потім буде оброблятися, систематизуватися, узагальнюватися, адаптуватися для подальшого використання.

5. Оформлення результатів проекту через створення певного кінцевого продукту. Для прикладу результатами навчальних проектів можуть бути: газета, листівка, виставка малюнків, колективне панно, твір, комп'ютерна презентація, стаття у газету, реклама, фотоальбом, вистава, свято, концерт, рольова гра, екскурсія, тематична міні-збірка, сценка, дослідницька робота тощо).

6. Презентація кінцевого продукту проекту. Цей етап роботи важливий для визнання значимості та оцінки проведеної роботи.

3. Основні етапи розробки й реалізації проектів партнерської співпраці вчителя з суб'єктами освітнього процесу.

Розглянемо як здійснюється організація проектної діяльності у партнерській співпраці вчителя, учнів, батьків, колег. На основі загального алгоритму виділемо такі етапи цієї роботи.

Організаційний етап. Учитель попередньо планує форми співпраці з учасниками освітнього процесу, які допоможуть вирішити важливі освітньо-виховні завдання. Прогнозує можливі варіанти виконання спільних проектів партнерської співпраці. У процесі обговорення з учнями і батьками визначається тема, мета, кінцевий продукт проекту, завдання, план роботи. Учні і батьки вносять свої пропозиції.

Підготовчий етап. Для виконання поставлених завдань проекту здійснюється збір матеріалу, ознайомлення з навчальною інформацією, виконання тренувальних вправ.

Проектний етап. Проводиться проектування «макету» кінцевого продукту. По суті виконуються розроблені завдання щодо його наповненості, цілісності, завершеності. Визначається приблизний обсяг проекту, робиться його найбільша деталізація, прописуються ролі всіх учасників проекту. Ведеться робота з утілення в життя поставлених задач, яка потребує від усіх учасників найбільшої ретельності, відповідальності, узгодженості дій. Інколи виникає потреба провести коригування і узгодження дій між вчителем, батьками та учнями. На цьому етапі батьки та учні звертаються до вчителя для одержання додаткової інформації, проводяться необхідні консультації із залученням вчителів предметників, спеціалістів – психолога, соціального педагога, вузькопрофільного фахівця.

Оформлювальний етап. Важливим для педагогіки партнерства є формування в учасників освітнього процесу досвіду колективної співпраці. Саме проектна діяльність і надає таку можливість. Під час остаточного оформлення кінцевого продукту (малювання, складання, розфарбовування, оформлення презентації тощо) учні і батьки виявляють свої здібності, обмінюються досвідом, розвивають навички співпраці.

Презентаційний етап. Це етап оприлюднення, публічного представлення кінцевого продукту проекту. Учні розповідають про свою роботу у проекті, демонструють результати спільної праці, захищають ідею, зміст, відповідають на запитання опонентів, представляють вибрані шляхи розв'язання проблеми, розповідають про практичну діяльність у ході реалізації проекту. При цьому батьки також можуть брати активну участь.

Завершальний етап. Вчитель як координатор проекту партнерської співпраці та учні й батьки (учасники проекту) аналізують виконану роботу, виявляють її переваги та недоліки, складають плани на майбутнє. Головне, щоб зосередити більше уваги на позитивні сторони і не критикувати за невдачі і промахи. У формі обговорення, батьки мають змогу оцінити проектну діяльність у цілому та особистий внесок кожного в загальну справу. Обмірковуючи досвід, набутий у процесі реалізації проекту, вони відповідають на такі запитання:

- а) які знання вони отримали;
- б) чому і як вони навчилися;
- в) яких умінь і навичок вони набули;
- г) які переваги дає групова співпраця;
- г) що вдалось найкраще;
- д) чим важливою була їхня діяльність для власної родини.

Дослідниця О. Коханова виокремлює критерії, що визначають ефективність організації взаємодії партнерства як найпродуктивнішої системи відповідних умов педагогічної взаємодії:

- рівень сформованості професійно-особистісної готовності педагога до гуманізації освітнього середовища;
- відкритість, тобто практично повна відсутність маніпуляцій за умови зрозумілості цілей дій обох сторін;
- позитивна взаємозалежність суб'єктів міжособистісної взаємодії (усвідомлення спільної мети, наявність загальних ресурсів, спільні зусилля для розв'язання проблем);
- дотримання права на автентичність кожного учасника педагогічної взаємодії;
- рівень усвідомлення індивідуальної та групової відповідальності (внутрішня і зовнішня мотивація спільної діяльності суб'єктів);
- можливість задовольняти міжособистісні потреби в процесі спільної діяльності та спілкування;
- підтримуюча взаємодія, що забезпечує сприятливий психологічний клімат взаємодії; високий рівень розвитку соціальних умінь і навичок спілкування; рефлексивний аналіз власної поведінки в контексті соціальної поведінки інших суб'єктів.

РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА»

2.1. Загальна інформація про дисципліну

Загальна інформація

Заклад вищої освіти	Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Факультет	Педагогіки, психології, соціальної роботи та мистецтв
Кафедра	Педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту
Мова навчання	українська
Розробник	канд. пед. наук, доц. Бобро А.А.
Освітня програма	Початкова освіта
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Затверджено	засіданням кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту, протокол № 1 від 27.08.2023
Обсяг дисципліни	Денна: 4 кредити ЄКТС, що відповідає 120 академічним годинам, з яких 40 годин – аудиторне навчання (лекції – 18 год., практ. – 22 год.) і 80 год. – самостійна робота Заочна: 4 кредити ЄКТС, що відповідає 120 академічним годинам, з яких 12 годин – аудиторне навчання (лекції – 6 год., практ. – 6 год.) і 108 год. – самостійна робота
Статус дисципліни	Обов'язкова

Навчальна дисципліна «**Педагогіка партнерства**» розроблена для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти і як обов'язкова дисципліна є окремим освітнім компонентом освітньої програми «Початкова освіта» зі спеціальності 013 «Початкова освіта».

Курс спрямований на забезпечення теоретичної і практичної підготовки магістрів до організації педагогічного партнерства, формування у майбутніх вчителів початкових класів професійних компетентностей щодо особливостей організації та провадження партнерської взаємодії у сфері початкової освіти.

Пререквізити: «Технології навчання інтегрованого курсу "ЯДС" у початковій школі», «Актуальні питання навчання математичної та інформатичної освітньої галузі в початковій школі», «Методологія розробки та керівництва проектами», «Інноваційна діяльність в освітній галузі. Постреквізити: «Педагогічна практика».

Компетентності та результати навчання

Компетентності

Вивчення дисципліни у комплексі з іншими освітніми компонентами ОПП «Початкова освіта» сприяє набуттю здобувачами програмних компетентностей:

ІК. Здатність розв'язувати дослідницькі та/або інноваційні задачі у сфері початкової освіти.

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК3. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК5. *Здатність усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку*

СК3. Здатність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології та цифрові сервіси в організації освітнього та наукового процесів у сфері початкової освіти.

СК4. Здатність створювати та застосовувати інноваційні технології в навчанні освітніх галузей, визначених у Державному стандарті початкової освіти, в стандартних, нестандартних та невизначених ситуаціях.

СК5. Здатність до педагогічного партнерства в професійній та науковій діяльності, саморозвитку та навчання впродовж життя.

СК6. Здатність управляти освітнім процесом у сфері початкової освіти, що потребує нових стратегічних підходів, з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.

СК7. Здатність інтегрувати знання й розв'язувати складні задачі, провадити дослідження та/або інноваційну діяльність з метою розвитку нових знань та процедур у сфері початкової освіти.

СК9. *Здатність до співпраці зі здобувачами початкової освіти для вироблення ідей, пов'язаних з освітнім проектом, розробкою та реалізацією освітнього проекту.*

Результати навчання

ПРН3. Створювати інноваційне інформаційно-освітнє середовище початкової школи, адаптувати його до різних умов реалізації освітнього процесу.

ПРН4. Організовувати та управляти освітнім процесом у сфері початкової освіти, налагоджувати співпрацю з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців у стандартних, нестандартних та невизначених умовах.

ПРН7. *Розробляти та реалізовувати освітні проекти зі здобувачами початкової освіти.*

Методи та засоби навчання

Методи навчання

Викладач використовуватиме комплекс методів навчання. Організовувати та реалізовувати освітній процес буде за допомогою таких методів: розповідь, бесіда, лекція, ілюстрація, демонстрація; самостійна робота з книгою, письмова робота. Стимулювати та мотивувати освітню діяльність студентів за допомогою таких методів: навчальні дискусії, створення ситуацій емоційно-моральних переживань, створення ситуацій пізнавальної новизни, створення ситуацій

зацікавленості, заохочення, покарання (додаткове завдання). Контролювати освітню діяльність студентів буде за допомогою письмових контрольних робіт, творчого ІНДЗ, захисту розробленого дослідницького проекту, екзамену, за необхідності може бути застосований машинний контроль.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

- навчальна програма з дисципліни;
- навчальні посібники;
- мультимедійне обладнання, комп'ютери;
- ресурси Google.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усьо- го	у тому числі					усьо- го	у тому числі				
		л	п	лаб	к	с		л	п	лаб	к	с
Розділ І. «ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ»												
Тема 1. Концептуальні засади, сутність та специфіка педагогіки партнерства	12	2	2			8	10	2	2			10
Тема 2. Принципи та завдання педагогіки партнерства. Педагогіка партнерства як передумова якісних змін в освітньому просторі України	12	2	2			8	10					10
Тема 3. Особливості реалізації педагогічного партнерства в Новій українській школі. Вітчизняний та зарубіжний досвід організації педагогічного партнерства	12	2	2			8	12					10
Тема 4. Сучасні стратегії педагогічного партнерства в освіті. Педагогічне партнерство ЗЗСО з різними соціальними інституціями	14	2	2			10	12					10
Разом за розділом І	50	8	8	0		34	44	2	2			40
Розділ ІІ. «ДІЄВІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СФЕРІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ												
Тема 5. Основні моделі та напрямки налагодження партнерської взаємодії у сфері початкової освіти.	14	2	2			10	12	2	2			12
Тема 6. Ефективні форми та методи налагодження партнерської взаємодії у сфері початкової освіти	12	2	2			8	16					14
Тема 7. Технології залучення суб'єктів освітнього процесу у сфері початкової освіти до партнерської взаємодії	12	2	2			8	16					14
Тема 8. Партнерство в дії: особливості налагодження та ефективного провадження партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу у сфері початкової освіти	16	2	4			10		2	2			14
Тема 9. Проекти партнерської взаємодії у професійній діяльності вчителя початкових класів	16	2	4			10	18					14
Разом за розділом ІІ	70	14	4			46	74	4	4			68
Усього годин	120	18	22			80	120	6	6			108

2.2. Тематика практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Ден-на	За-оча
1	Тема 1. Концептуальні засади, сутність та специфіка педагогіки партнерства	2	2
2	Тема 2. Принципи та завдання педагогіки партнерства. Педагогіка партнерства як передумова якісних змін в освітньому просторі України	2	
3	Тема 3. Особливості реалізації педагогічного партнерства в Новій українській школі. Вітчизняний та зарубіжний досвід організації педагогічного партнерства	2	
4	Тема 4. Сучасні стратегії педагогічного партнерства в освіті. Педагогічне партнерство ЗЗСО з різними соціальними інститутами	2	
5	Тема 5. Основні моделі та напрямки налагодження партнерської взаємодії у сфері початкової освіти.	2	2
6	Тема 6. Ефективні форми та методи налагодження партнерської взаємодії у сфері початкової освіти	2	
7	Тема 7. Технології залучення суб'єктів освітнього процесу у сфері початкової освіти до партнерської взаємодії	2	
8	Тема 8. Партнерство в дії: особливості налагодження та ефективного провадження партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу у сфері початкової освіти	4	2
9	Тема 9. Проекти партнерської взаємодії у професійній діяльності вчителя початкових класів	4	
	Разом	22	6

РОЗДІЛ І. «ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ»

Тема 1. Концептуальні засади, сутність та специфіка педагогіки партнерства.

Сучасні зміни в освітньому просторі України. Зміст та сутність понять «партнерство», «педагогіка партнерства». Історія становлення педагогіки партнерства як теорії гуманної педагогіки. Педагогіка партнерства як цінність громадянського суспільства та індикатор його сталого розвитку.

Ключові поняття: педагогічне партнерство, партнерська взаємодія, педагогіка партнерства, співпраця.

Тема 2. Принципи та завдання педагогіки партнерства. Педагогіка партнерства як передумова якісних змін в освітньому просторі України.

Основні ідеї та принципи педагогіки партнерства. Мета, завдання педагогічного партнерства. Передумови педагогіки партнерства у роботі з суб'єктами освітнього процесу та еволюція партнерських відносин. Особливості реалізації педагогіки партнерства у початковій освіті. Основні умови організації педагогіки партнерства.

***Ключові поняття:** педагогіка партнерства, принципи партнерства, передумови партнерства, початкова освіта.*

Тема 3. Особливості реалізації педагогічного партнерства в Новій українській школі. Зарубіжний досвід організації педагогічного партнерства.

Положення педагогіки партнерства у концепції Нова українська школа. Нормативно-правова база, яка регламентує педагогічну взаємодію вчителя з суб'єктами освітнього процесу. Створення нового освітнього середовища початкової школи. Спільна діяльність учителя й учнів на засадах взаєморозуміння, єдності інтересів і прагнень. Зміна ролі педагога в сучасному ЗЗСО. Позитивні практики до організації партнерської взаємодії у зарубіжних країнах.

***Ключові поняття:** Нова українська школа, педагогічна взаємодія, нове освітнє середовище, взаєморозуміння, партнерська взаємодія, зарубіжні країни.*

Тема 4. Сучасні стратегії налагодження педагогічного партнерства в освіті. Педагогічне партнерство ЗЗСО з різними соціальними інститутами.

Поняття стратегія, комунікаційна стратегія, педагогічна стратегія. Види та особливості роботи вчителя початкових класів при застосуванні різних комунікаційних стратегій. Методика організації індивідуальної бесіди на основах партнерства. Педагогічне партнерство як стратегія розширення соціально-педагогічної діяльності закладів освіти. Загальне поняття про соціальні інститути. Місце інституту освіти в суспільстві. Особливості організації освітнього партнерства з представниками різних соціальних інститутів: працівниками соціальних служб, юристами, журналістами, громадськими організаціями, спонсорами та ін. Партнерська взаємодія між ЗЗСО та громадою. Принципи ефективної педагогічної взаємодії з представниками різних соціальних інститутів за умови пріоритету інтересів дитини. Стратегії налагодження партнерських відносин з різними соціальними інститутами.

***Ключові поняття:** педагогічні стратегії, партнерство, соціальні інститути, стратегії налагодження партнерства.*

РОЗДІЛ II. «ДІЄВІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СФЕРІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ.

Тема 5. Основні моделі та напрямки налагодження партнерської взаємодії у сфері початкової освіти.

Моделі налагодження партнерської взаємодії з суб'єктами освітнього процесу у сфері початкової освіти (інформаційно-консультативна, різнорівневої

взаємодії, партнерських відносин). Алгоритм створення та функціонування моделі партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу у сфері початкової освіти. Організація взаємодії закладу освіти з батьками учнів. Напрямки партнерської взаємодії з суб'єктами освітнього процесу у сфері початкової освіти.

Ключові поняття: моделі налагодження партнерської взаємодії, сфера початкової освіти, напрямки партнерської взаємодії, взаємодія, суб'єкти освітнього процесу.

Тема 6. Ефективні форми та методи налагодження партнерської взаємодії у сфері початкової освіти.

Форми і види партнерської взаємодії з суб'єктами освітнього процесу. Форми співпраці з спрямовані на зміцнення партнерської взаємодії вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу. Зміст, сучасні форми проведення зустрічей вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу. Форми роботи вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу. Індивідуальна форма роботи. Колективна форма роботи. Інноваційні форми роботи.

Ключові поняття: партнерська взаємодія, суб'єкти освітнього процесу, форми співпраці, види співпраці, вчитель початкових класів.

Тема 7. Технології залучення суб'єктів освітнього процесу у сфері початкової освіти до партнерської взаємодії.

Організація взаємодії вчителя з суб'єктами освітнього процесу. Принципи роботи з суб'єктами освітнього процесу як партнерами. Основні етапи роботи. Технології залучення суб'єктів освітнього процесу. Культура партнерської взаємодії у професійній діяльності вчителя початкових класів. Технології партнерської взаємодії вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу.

Ключові поняття: організація взаємодії, суб'єкти освітнього процесу, партнери, етапи роботи, культура партнерської взаємодії, технології партнерської взаємодії, вчитель початкових класів.

Тема 8. Партнерство в дії: особливості налагодження та ефективного провадження партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу у сфері початкової освіти.

Правила педагогічного спілкування із батьками. Уміння встановлювати контакт. Уміння ставити запитання. Уміння регулювати емоційне напруження. Уміння вирішувати конфлікти. Сутнісна характеристика спілкування. Види, типи, і форми спілкування. Ознаки та особливості професійно-педагогічного спілкування вчителя. Методика організації контактної взаємодії на основі партнерства. Стили спілкування. Бар'єри спілкування у діяльності вчителя. Поняття стратегія, комунікаційна стратегія, педагогічна стратегія. Професійно-комунікативна компетентність вчителя початкових класів: діагностика визначення, методи розвитку.

Ключові поняття: спілкування, педагогічне спілкування, комунікаційні стратегії, педагогічні стратегії, професійно-комунікативна компетентність вчителя початкових класів.

Тема 9. Проекти партнерської взаємодії у професійній діяльності вчителя початкових класів.

Сутнісна характеристика понять «проект», «проектна діяльність», «проект партнерської взаємодії», їх характеристика. Алгоритм розробки та реалізації проекту. Основні етапи розробки й реалізації проектів партнерської співпраці вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу.

***Ключові поняття:**проект, проектна діяльність, проект партнерської взаємодії, суб'єкти освітнього процесу, алгоритм.*

2.3. Завдання до самостійної роботи

Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Тема 1. Концептуальні засади, сутність та специфіка педагогіки партнерства	8	10
2	Тема 2. Принципи та завдання педагогіки партнерства. Педагогіка партнерства як передумова якісних змін в освітньому просторі України	8	10
3	Тема 3. Особливості реалізації педагогічного партнерства в Новій українській школі. Вітчизняний та зарубіжний досвід організації педагогічного партнерства	8	10
4	Тема 4. Сучасні стратегії педагогічного партнерства в освіті. Педагогічне партнерство ЗЗСО з різними соціальними інституціями	10	10
5	Тема 5. Основні моделі та напрямки налагодження партнерської взаємодії у сфері початкової освіти	10	12
6	Тема 6. Ефективні форми та методи налагодження партнерської взаємодії у сфері початкової освіти	8	14
7	Тема 7. Технології залучення суб'єктів освітнього процесу у сфері початкової освіти до партнерської взаємодії	8	14
8	Тема 8. Партнерство в дії: особливості налагодження та ефективного провадження партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу у сфері початкової освіти	10	14
9	Тема 9. Проекти партнерської взаємодії у професійній діяльності вчителя початкових класів	10	14
	Разом	80	108

Тема 1. Концептуальні засади, сутність та специфіка педагогіки партнерства

Завдання:

Порівняйте традиційну модель педагогіки та педагогіку партнерства. *Оформіть результати у вигляді таблиці порівняння (мінімум 3 ознаки).*

Опрацюйте літературні джерела (підручник, статті, документи) та:

Складіть короткий конспект або ментальну карту з теми «Сутність педагогіки партнерства».

Напишіть есе на тему: *«Чому педагогіка партнерства є основою сучасної початкової освіти?»* (до 1 сторінки).

Тема 2. Принципи та завдання педагогіки партнерства. Педагогіка партнерства як передумова якісних змін в освітньому просторі України

Завдання:

Опрацюйте текст Концепції «Нова українська школа» (розділ про педагогіку партнерства).

Випишіть та коротко охарактеризуйте основні принципи педагогіки партнерства (не менше 5).

Створіть схему або таблицю, в якій порівняйте: *традиційну авторитарну модель взаємодії та модель педагогіки партнерства. Вкажіть не менше 4 відмінностей.*

Розробіть пам'ятку для вчителя початкових класів: *«Як реалізувати принципи педагогіки партнерства в щоденній роботі»* (5–7 практичних порад).

Тема 3. Особливості реалізації педагогічного партнерства в Новій українській школі. Вітчизняний та зарубіжний досвід організації педагогічного партнерства

Завдання:

Порівняйте підходи до педагогічного партнерства в Україні та одній із зарубіжних країн (наприклад: Фінляндія, Канада, Нідерланди).

Оформіть порівняння у вигляді таблиці за критеріями: роль учителя, участь батьків, методи взаємодії, автономія учнів.

Знайдіть приклади успішної реалізації педагогіки партнерства в початкових школах України.

Опишіть 1–2 кейси (коротко, з акцентом на методи взаємодії, результати, роль учителя).

Підготуйте міні-презентацію або плакат:

«Кращі практики педагогічного партнерства у світі: що можна впровадити в Україні?» (3–5 слайдів або один аркуш А4/А3).

Тема 4. Сучасні стратегії педагогічного партнерства в освіті. Педагогічне партнерство ЗЗСО з різними соціальними інституціями

Завдання:

Проаналізуйте конкретний приклад партнерства школи з соціальним інститутом (наприклад, участь школи у проєктах ОТГ, співпраця з молодіжними центрами, музеями, волонтерами тощо).

Оформіть приклад у вигляді кейс-опису (хто, як, навіщо, результат).

Створіть таблицю «Школа як центр взаємодії з соціальними партнерами».

Колонки: Партнер – Форма взаємодії – Очікуваний результат.

Складіть короткий план заходу для учнівської молоді, організованого спільно з соціальним партнером (наприклад, тренінг з поліцією, екскурсія до місцевого підприємства, екологічна акція з громадською організацією). *Опишіть мету, партнерів, активності, очікуваний ефект.*

Тема 5. Основні моделі та напрямки налагодження партнерської взаємодії у сфері початкової освіти

Завдання:

Опрацюйте літературу (підручник, наукові статті, нормативні документи) з теми партнерської взаємодії в початковій школі. *Складіть таблицю з описом основних моделей партнерства (наприклад: «Учитель–учень», «Учитель–батьки», «Школа–громада»).*

Здійсніть порівняльний аналіз двох моделей партнерської взаємодії у початковій освіті.

Вкажіть переваги, ризики, можливості застосування кожної моделі.

Складіть практичну пам'ятку для вчителя початкових класів:

«Як налагодити ефективну партнерську взаємодію з батьками першокласників?» (5–7 порад).

Тема 6. Ефективні форми та методи налагодження партнерської взаємодії у сфері початкової освіти

Завдання:

Оберіть одну з форм співпраці з батьками (наприклад, родинне свято, батьківський клуб, спільний проєкт тощо)

Опишіть етапи її реалізації та очікувані результати.

Складіть таблицю: «Методи налагодження партнерства у початковій школі».

Колонки: Метод – Опис – Учасники – Переваги – Приклад застосування.

Проведіть міні-дослідження (опитування, інтерв'ювання): *Які форми співпраці з батьками найчастіше використовують учителі початкових класів? Представте результати у вигляді короткого звіту або діаграми.*

Тема 7. Технології залучення суб'єктів освітнього процесу у сфері початкової освіти до партнерської взаємодії

Завдання:

Опрацюйте наукові та методичні джерела з теми технологій партнерської взаємодії в початковій школі.

Складіть огляд щонайменше 3 технологій залучення учасників освітнього процесу (наприклад: проєктна діяльність, фасилітація, коучинг, колективна творча справа).

Підготуйте короткий опис ситуації із практики початкової школи, у якій застосовується одна з технологій залучення (наприклад, батьківський форум, родинне коло, учнівська конференція).

Вкажіть мету, учасників, застосовану технологію, результат.

Оберіть одну з технологій залучення суб'єктів освіти та:

Створіть інфографіку або ментальну карту, яка пояснює її структуру, принципи та переваги використання у початковій школі.

Тема 8. Партнерство в дії: особливості налагодження та ефективного провадження партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу у сфері початкової освіти

Завдання:

Ознайомтесь з реальними прикладами партнерської взаємодії в початковій школі (через наукові статті, відео, блоги вчителів тощо). *Складіть короткий опис 2–3 прикладів ефективної співпраці вчителя з учнями, батьками або громадою.*

Розробіть власну модель налагодження партнерства в освітньому процесі початкової школи.

Опишіть основні етапи, учасників, форми роботи, очікувані результати.

Підготуйте сценарій інтерактивного заходу (зустрічі, тренінгу, воркшопу), який ілюструє партнерську взаємодію між школою, родиною та громадою.

Опишіть мету, учасників, хід заходу, очікуваний результат.

Тема 9. Проекти партнерської взаємодії у професійній діяльності вчителя початкових класів

Завдання:

Розробіть ідею власного міні-проєкту для початкової школи (за участю учнів, батьків, колег або громади).

Визначте назву, мету, завдання, етапи реалізації, очікувані результати.

Складіть чек-лист для вчителя: «Що потрібно врахувати при організації партнерського проєкту?» (не менше 7 пунктів).

Оберіть одну з ключових цілей НУШ та запропонуйте партнерський проєкт, що сприятиме її досягненню.

Опишіть структуру проєкту, його партнерів, цільову аудиторію, ресурси та ризики.

2.4. Орієнтовні питання до контрольних робіт за розділами та екзамену

КОНТРОЛЬНА РОБОТА РОЗДІЛ І.

1. Охарактеризуйте сучасні зміни в освітньому просторі України.
2. Зміст та сутність понять «партнерство», «педагогіка партнерства».
3. Історія становлення педагогіки партнерства як теорії гуманної педагогіки.
4. Педагогіка партнерства як цінність громадянського суспільства та індикатор його сталого розвитку.
5. Основні ідеї та принципи педагогіки партнерства.
6. Мета, завдання педагогічного партнерства.
7. Передумови педагогіки партнерства у роботі з суб'єктами освітнього процесу та еволюція партнерських відносин.
8. Особливості реалізації педагогіки партнерства у початковій освіті.
9. Основні умови організації педагогіки партнерства.
10. Положення педагогіки партнерства у концепції Нова українська школа.
11. Нормативно-правова база, яка регламентує педагогічну взаємодію вчителя з суб'єктами освітнього процесу.
12. Створення нового освітнього середовища початкової школи.
13. Спільна діяльність учителя й учнів на засадах взаєморозуміння, єдності інтересів і прагнень. Зміна ролі педагога в сучасному ЗЗСО.
14. Позитивні практики до організації партнерської взаємодії у зарубіжних країнах.
15. Поняття стратегія, комунікаційна стратегія, педагогічна стратегія.
16. Види та особливості роботи вчителя початкових класів при застосуванні різних комунікаційних стратегій.
17. Методика організації індивідуальної бесіди на основах партнерства. Педагогічне партнерство як стратегія розширення соціально-педагогічної діяльності закладів освіти.
18. Загальне поняття про соціальні інститути.
19. Місце інституту освіти в суспільстві.
20. Особливості організації освітнього партнерства з представниками різних соціальних інститутів: працівниками соціальних служб, юристами, журналістами, громадськими організаціями, спонсорами та ін. Партнерська взаємодія між ЗЗСО та громадою.
21. Принципи ефективної педагогічної взаємодії з представниками різних соціальних інститутів за умови пріоритету інтересів дитини.
22. Стратегії налагодження партнерських відносин з різними соціальними інститутами.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА РОЗДІЛ II

1. Моделі налагодження партнерської взаємодії з суб'єктами освітнього процесу у сфері початкової освіти (інформаційно-консультативна, різнорівневої взаємодії, партнерських відносин).

2. Алгоритм створення та функціонування моделі партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу у сфері початкової освіти.

3. Організація взаємодії закладу освіти з батьками учнів.

4. Напрямки партнерської взаємодії з суб'єктами освітнього процесу у сфері початкової освіти.

5. Форми і види партнерської взаємодії з суб'єктами освітнього процесу.

6. Форми співпраці з спрямовані на зміцнення партнерської взаємодії вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу.

7. Зміст, сучасні форми проведення зустрічей вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу.

8. Форми роботи вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу.

9. Індивідуальна форма роботи.

10. Колективна форма роботи.

11. Інноваційні форми роботи.

12. Організація взаємодії вчителя з суб'єктами освітнього процесу.

13. Принципи роботи з суб'єктами освітнього процесу як партнерами.
Основні етапи роботи.

14. Технології залучення суб'єктів освітнього процесу.

15. Культура партнерської взаємодії у професійній діяльності вчителя початкових класів.

16. Технології партнерської взаємодії вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу.

17. Правила педагогічного спілкування із батьками.

18. Уміння встановлювати контакт.

19. Уміння ставити запитання.

20. Уміння регулювати емоційне напруження.

21. Уміння вирішувати конфлікти.

22. Сутнісна характеристика спілкування.

23. Види, типи, і форми спілкування.

24. Ознаки та особливості професійно-педагогічного спілкування вчителя.

25. Методика організації контактної взаємодії на основах партнерства.

26. Стили спілкування. Бар'єри спілкування у діяльності вчителя.

27. Поняття стратегія, комунікаційна стратегія, педагогічна стратегія.

28. Професійно-комунікативна компетентність вчителя початкових класів:
діагностика визначення, методи розвитку.

29. Сутнісна характеристика понять «проект», «проектна діяльність», «проект партнерської взаємодії», їх характеристика.

30. Алгоритм розробки та реалізації проекту.

31. Основні етапи розробки й реалізації проектів партнерської співпраці вчителя початкових класів з суб'єктами освітнього процесу.

2.5. Критерії оцінювання

Система оцінювання

Форми проміжного та підсумкового контролю

Назва теми	Кількість балів
ІНДЗ: Дослідницький проект: «Я вчитель/ка початкових класів: організація партнерської взаємодії».	30
Вебінар з теми «Партнерська взаємодія учасників освітнього процесу НУШ: дієві інструменти тьюторингу»	5
Тестова контрольна робота за розділом I,II	35
Екзамен	30
Разом	100

Методи та засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: виступи на практичних заняттях; виконання індивідуальних та групових практичних завдань під час аудиторних занять та самостійної роботи магістра; виконання контрольних тестових завдань; екзамен.

Аудиторна та самостійна робота магістра забезпечується всіма необхідними навчально-методичними засобами, задля належного вивчення навчальної дисципліни чи окремої її теми, а саме: навчальними та навчально-методичними посібниками, презентаціями лекцій, науковою літературою та періодичними виданнями. Вивчення дисципліни включає в собі й дистанційну організацію навчання, зокрема, в системі віртуального навчального середовище НДУ ім. Миколи Гоголя – Уніком, та за допомогою платформ Google, Zoom тощо.

Поточний контроль з навчальної дисципліни проводиться в таких формах: активна робота на практичних заняттях (зокрема, активна участь у дискусії та презентації матеріалу), виконанні практичних завдань тощо.

Методи поточного контролю: усний та письмовий.

Форма модульного контролю: тестові завдання в аудиторії або у системі віртуального навчального середовище НДУ ім. Миколи Гоголя – Уніком.

Критерії оцінювання самостійної роботи магістрів: рівень знань; якість виконання практичних завдань; самостійність виконання; володіння понятійно-категорійним апаратом; вміння узагальнювати набуті знання за окремими темами та вміння робити обґрунтовані висновки тощо.

Критерії поточного (формульованого) оцінювання на практичних заняттях

Відмінно «5» – студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до

наукового аналізу та прогнозування; уміє самостійно розв'язувати проблеми й практичні завдання; самостійно знаходить і використовує інформацію, виявляючи власне ставлення до неї; логічно й творчо використовує навчальний матеріал.

Добре «4» – студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя розвитку процесів і явищ; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела інформації; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності та творчо вирішує практичні завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

Задовільно «3» – знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Студент здатен на рецензію відповіді іншого студента; здатен вирішувати практичні завдання самостійно, але за зразком.

Незадовільно «2» – студент виявляє недостатні знання й розуміння основних положень навчального матеріалу з навчальної дисципліни, поверхово аналізує події, процеси, явища; не робить самостійно узагальнень і висновків; відповідь містить часткові помилки, недостатньо осмислена; застосовує знання під час розв'язування завдань за зразком з допомогою.

Критерії проміжного та підсумкового оцінювання

Розподіл балів	Форми роботи
0-30	ІНДЗ: Дослідницький проект: «Я вчитель/ка початкових класів: організація партнерської взаємодії». Оцінюється: 1.Актуальність (актуальність проблеми дослідження, практична значущість) – 2б. 2.Постановка завдань (чіткість, відповідність проблемі, кількість завдань) – 3б. 3. Знання й розуміння теоретичного матеріалу (відповідність темі, володіння науковою термінологією, доступність, якість використаних джерел) – 3б. 4.Методологія дослідження (відповідність методів дослідження проблемі, їх різноманітність) – 3б. 5.Аналіз та обробка результатів (наявність таблиць, графіків, діаграм; наявність використання статичних методів; наявність аналізу методик в тексті) – 3б.

	6.Висновки (якість висновків, їх відповідність завданням дослідження, саморефлексія результатів дослідження) – 3б. 7.Оформлення та структура (відповідність структури дослідницького проєкту вимогам. Форматування, граматика, стиль написання) – 3б. 8.Інноваційність та творчий підхід (оригінальність у вирішенні завдань, наявність рекомендацій/рішень) – 5б. 9.Захист розробки – 5б. Вміння презентувати роботу – 3б. (володіння навичками ораторського мистецтва, навичками само презентації як автора (ів) розробки), використання нестандартного (творчого) підходу до презентації – 2б.
0-5	Пройти на платформ відкритих онлайн-курсів вебінар з теми «Партнерська взаємодія учасників освітнього процесу НУШ: дієві інструменти тьюторингу». Оцінюється: наявність сертифікату – 5б. Відсутність – 0б.
0-20	Тестова контрольна робота за розділом І Оцінюється: (10 запитань, за кожен правильну відповідь – 2 б.)
0-15	Тестова контрольна робота за розділом ІІ Оцінюється: (15 запитань, за кожен правильну відповідь – 1 б.)
0-30	Екзамен (усно або письмово в аудиторії чи УНІКОМі). 23-30 балів – присвоюється, якщо студент точно і повно розкриває зміст питань білета. Чітко і логічно відповіс на поставлені екзаменаторами запитання, вільно володіє науковою термінологією, наводить приклади з власної практики, демонструє бачення практичного застосування вивченого матеріалу під час роботи з молодшими школярами. Творчо вирішує практичні завдання. Вільно володіє нормативною, сучасною мовою. 19-22 балів – присвоюється, коли під час відповіді студент допускає деякі неточності чи залишилась нерозкритою частина білета (до 15%) за умови, що принципові моменти було розкрито правильно. Незначні помилки усуваються самим студентом, коли на помилки вказує екзаменатор. Студент наводить приклади з власної практики, частково демонструє бачення практичного застосування вивченого матеріалу під час роботи з молодшими школярами. Вірно вирішує практичне завдання. Вільно володіє нормативною, сучасною мовою. 12-18 балів – присвоюється якщо студент достатньо володіє понятійним апаратом навчальної дисципліни. Уміння й навички дозволяють викласти матеріал досить логічно й послідовно, практичне завдання вирішує за зразком, узагальнення робить з

	допомогою викладача. Під час відповіді допускає серйозні помилки. Мовою володіє, але робить незначні помилки. 6-11 балів – присвоюється, якщо відповідь нечітка з порушеною логікою викладу матеріалу й містить суттєві неточності. 30-50% змісту білета залишається нерозкритими. Відповідь репродуктивна, без узагальнень, неаргументована прикладами. На додаткові запитання екзаменатора відповідає в межах 45-50%. Мовою володіє, але робить багато незначних помилок. 0-5 балів – присвоюється, якщо відповідь студента фрагментарна. Студент незасвоїв матеріал у межах програми навчальної дисципліни (менше 50%), не дає конкретної відповіді на питання білету, не наводить прикладів. На додаткові та навідні запитання екзаменатора майже завжди не знає правильної відповіді. Мова зі значними помилками.
0-100	ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ТА РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні:

1. Батьківські збори : шляхи до партнерства та співпраці : методичний посібник для вчителів початкових класів / уклад. : О. В. Пагава, Я. О. Чернишова. Харків “Друкарня Мадрид”, 2018. 96 с. 2. Батьки та школа онлайн / офлайн. Як запобігти непорозумінням і конфліктам / упоряд. В.О. Маренич. Харків, : ВГ Основа, 2022. 144 с.
2. Взаємодія у школі: 6 прикладів змін через партнерство. Посібник МОН України URL: https://38d34c07-6455-4caa-9ab7-7d37e22181e3.filesusr.com/ugd/417f51_002e0e562bd04458b040e24238550_cd8.pdf (дата звернення 30.08.2024).
3. Гаврилюк Н. Г. Використання інноваційних технологій в роботі з батьками : метод. посіб. К., 2012. 35 с.
4. Громадсько-активні школи: управління та механізми розвитку: практичний посібник / О. М. Онаць, Н. М. Островерхова, Л. М. Попович, М. Г. Шевцов К.: КОНВІ ПРИНТ, 2019. с. 96. URL: https://lib.iitta.gov.ua/-/718247/1/19_04.pdf (дата звернення 30.07.2021).
5. Державний стандарт початкової освіти / Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний%20стандарт%20початкової%20освіти.pdf> (дата звернення 09.01.2020).
6. Закон України «Про освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
7. Калько І.В. Педагогіка партнерства як умова реалізації завдань розвитку особистості в контексті Нової української школи. Загальна педагогіка та історія педагогіки. Випуск 21. Т. 1. 2020. С. 33- 35. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/21/part_1/8.pdf (дата звернення 30.07.2021).
8. Ковальчук В.А. Педагогіка партнерства у професійній діяльності вчителя: навч. посіб. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2023. 100 с.
9. Коханова О. Партнерство як фактор соціалізації особистості URL:https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2004/1/O_Kokhanova_PPTR_2_IPSP 68
10. Коханова О. Психологія партнерської взаємодії в освіті: навч.- метод. посіб. К.: Вид-во ПП Щербатих О.В., 2011. 104 с.
11. Коханова О. Психологія партнерської взаємодії в освіті: навчально-методичний посібник. К. : Вид-во ПП Щербатих О.В., 2011. 104 с.
12. Кириченко В. І. Учителі й батьки. Форми та прийоми для ефективного партнерства. К. : Шкільний світ. 2020. 112 с.
13. Кучерявий О.Г. Педагогіка: особистісно-розвивальні аспекти : навчальний посібник. К. : Видавничий Дім «Слово», 2014. 440 с.
14. Меморандум співпраці між усіма учасниками освітнього процесу: педагогами, учнями та батьками. URL: <https://nus.org.ua/news/shkolam-proponuyut-uhvalyty-memorandum-spivpratsi-mizh-pedagogamy-batkamy-ta-uchnyamy/> (дата звернення 18.08.2024)

15. Методичні рекомендації щодо організації проектної діяльності у початкових класах / укладач Бойко О.М. Прилуки, 2012. 54 с. 66
16. Нова українська школа: організація взаємодії з батьками учнів початкової школи: навч.- метод. посіб./ Т. М. Бабко, О. В. Банах, А. В. Вознюк, Г. А. Коломієць, Л. Г. Кубрик, О. М. Мельник. К. : Видавничий дім "Освіта", 2020. 208 с. URL: https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/-navchalnometodychny-posibnyky/dlya-pedpraysivnykiv/MetodBabko.pdf?fbclid=IwAR1oJWWHbo4wtdvE_4j6PWxnEFxtQnHihL1TDOcRZhwE1H00fX_lIiA7hg (дата звернення 30.08.2024).
17. Нова українська школа: poradnyk dla vchytelya / Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Пляди», 2017. 206 с. URL: <http://nus.org.ua/wpcontent/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>. (дата звернення 02.09.2024).
18. Підласий І. П. Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя (1 -7 розділи) Х.: Вид. група "Основа", 2010. 360 с.
19. Устинова Н. В. Взаємодія школи і сім'ї у вихованні дітей та молоді. Принципи гуманістичної педагогіки. / Н. В. Устинова 2015. URL: <http://readbookz.com/book/172/5533.html>.
20. Форми і методи роботи класного керівника з батьками учнів / Н.В. Бугайчук. Черкаси : КНЗ "ЧОПОРПП ЧОР", 2017. 40 с.
21. Цюман Т. П., Бойчук Н. І. Кодекс безпечного освітнього середовища: метод. посіб. / за заг. ред. Цюман Т. П. К., 2018. 56 с.
22. Янкович О. І. Освітні технології сучасних навчальних закладів: навчально-методичний посібник / О. Янкович, Ю. Беднарек, А. Анджеевська. Тернопіль : ТНПУ ім В. Гнатюка, 2015. 212 с

Допоміжна:

1. Бобро А.А. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до педагогічного партнерства з суб'єктами освітнього процесу. *Наукові записки. Серія "Психолого-педагогічні науки"* (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. В. В. Бурназової. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2023. № 4. С. С. 73-80.
2. Бобро А.А., Бобро Л.В. Особливості партнерської взаємодії учасників освітнього процесу: ЗДО, початкова школа та сім'я. *Наукові записки. Серія "Психолого-педагогічні науки"* (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. В. В. Бурназової. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2024. № 2.
3. Конвенція про права дитини / Сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення 10.08.2024 р.).
4. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainskashkolacompressed.pdf>
5. Кравчинська Т.С. Педагогіка партнерства: основні ідеї, принципи та сутність. *Підготовка керівних та педагогічних кадрів до реалізації Концепції*

Нової української школи: Зб. ст. Всеукраїнської наук.- практ. Інтернет-конф., 6 квітня 2017 р. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2017. С. 85–88, Режим доступу : http://confhano.at.ua/load/zbirniki/elektronnij_zbirnik_materialiv/4-1-0-680 (дата звернення 13.08.2024).

6. Насильство. Булінг. Проблема в запитаннях та відповідях /І. І. Дорожко, О. Є. Малихіна, Л. В. Туріщева. Х.: ВГ «Основа», 2019. 144с.

7. Нова українська школа / Концептуальні засади реформування середньої школи. Кол-в авторів: Гриневич Л., Елькін О., Калашнікова С., Кобернік І., Ковтунець В. та ін. К., 2016. 33с. URL <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>

8. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель із початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: наказ М-ва розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України «від 23.12.2020 №2736 URL:https://rada.info/upload/users_files/41868892/07679bad4b9af36be54148ac42826c1b.pdf (дата звернення 15.08.2024).

9. Професійний стандарт вчителя початкових класів URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/yaki-kompetentnosti-znannya-ta-vminniya-povinen-mati-vchitelpochatkovih-klasiv-zatverdzheno-pershij-v-ukrayini-profesijnij-standart>

10. Якщо батьки – партнери. Сучасні форми роботи з батьками першокласників / авт.-упоряд. І. В. Оніщенко. Х.: Вид. група «Основа», 2019. 141 с. (Серія «Нова українська школа»).

Інформаційні ресурси:

1. <http://mon.gov.ua/> – сайт Міністерства освіти і науки України.
2. <http://osvita.ua> – освіта в Україні та за кордоном (новини освіти, конкурси, олімпіади, корисні посилання, початкова освіта, середня освіта, вища освіта).
3. <http://surl.li/rgwi> Програми НУІІ 1-4 класи
4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> – Державний стандарт початкової освіти
5. <http://www.nbuv.gov.ua>. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського

Періодичні видання:

1. Початкова школа
2. Початкова освіта
3. Початкове навчання та виховання
4. Учитель початкової школи

Навчальне видання

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА

Навчально-методичний посібник

Укладач:

А. А. Бобро

Технічний редактор – І. П. Борис
Макетування – О. В. Борщ

Підписано до друку 12.06.25 р.	Формат 60x84/16	Папір офсетний
Гарнітура Computer Modern	Обл.-вид. арк. 6,07	Ел. вид-ння
Замовлення № 144	Ум. друк. арк. 6,1	

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя.
м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 3^А
(04631)7-19-72
E-mail: vidavn_ndu@ukr.net
www.ndu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2137 від 29.03.05 р.